

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
DOĞU DİLLERİ VE EDEBİYATLARI
(JAPON DİLİ VE EDEBİYATI)
ANABİLİM DALI

KENJI MIYAZAWA'NIN YABAN ARMUDU (*YAMANASHI*) ADLI
ÖYKÜSÜ ÖRNEKLEMİNDE YANSIMA SÖZCÜKLER VE ÇEVİRİSİ SORUNU

Yüksek Lisans Tezi

Esra KILINÇ

Ankara – 2014

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
DOĞU DİLLERİ VE EDEBİYATLARI
(JAPON DİLİ VE EDEBİYATI)
ANABİLİM DALI

KENJI MIYAZAWA'NIN YABAN ARMUDU (*YAMANASHI*) ADLI
ÖYKÜSÜ ÖRNEKLEMİNDE YANSIMA SÖZCÜKLER VE ÇEVİRİSİ SORUNU

Yüksek Lisans Tezi

Esra KILINÇ

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Ayşe Nur TEKMEN

Ankara - 2014

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
DOĞU DİLLERİ VE EDEBİYATLARI
(JAPON DİLİ VE EDEBİYATI)
ANABİLİM DALI

KENJI MIYAZAWA’NIN YABAN ARMUDU (*YAMANASHI*) ADLI
ÖYKÜSÜ ÖRNEKLEMİNDE YANSIMA SÖZCÜKLER VE ÇEVİRİSİ SORUNU

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı:

Tez Jürisi Üyeleri:

Adı ve Soyadı

Prof. Dr. Ayşe Nur TEKMEK

Doç. Dr. Ali Merthan DÜNDAR

Doç. Dr. Melahat PARS

.....

.....

.....

İmzası







.....

.....

.....

Tez Sınav Tarihi.....

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile, bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim. (31/07/2014)

Tezi Hazırlayan Öğrencinin

Adı ve Soyadı

Esra KILINÇ

İmzası


.....

ÖNSÖZ

Bugüne kadar, dilbilim çalışmaları alanında, Japonca yansıma sözcükler konusunda birçok araştırma yapılmıştır. Bu çalışma, bu araştırmaların devamı olma niteliğine sahip olmakla birlikte, yansıma sözcüklerin, Japoncada olduğu gibi sıkça kullanılan Türkçe açısından bakıldığında, nasıl algılandığı sorusuna cevap araması nedeniyle, diğer çalışmalardan ayrılmaktadır. Bu çalışmada, eserlerinde kullanılagelen yansıma sözcüklerle birlikte, kendi türettiği yansıma sözcükleri de kullanan Kenji Miyazawa'nın, Kenji Miyazawa'nın yansıma sözcük kullanımına değinilerek, *Yamanashi* adlı eserinde yer alan yansıma sözcükler, Türkçeye çevrilirken yaşanan sorunlar ele alınmıştır.

Bu tez çalışmasında, *Yamanashi* (Yaban armudu) adlı eserinde kullanılan yansıma sözcükler, anadili Türkçe olan ve orta derecede Japonca bilen kişiler üzerinde bir anket çalışması yapılarak, yansıma sözcüklerin algılanma biçimleri ve çevirilerinde ortaya çıkan sorunlar üzerinde durulmuştur.

Tez çalışmam süresince, lisans ve lisansüstü eğitim hayatım boyunca beni her anlamda yetiştiren, bana yol gösteren, Danışman hocam Sayın Prof. Dr. Ayşe Nur TEKMEKİ'e, hiçbir konuda yardımlarını esirgemeyen değerli hocalarım Yab. Uz. Dr. Tsuyoshi SUGIYAMA ve Yab. Uz. Akira MATANO'ya, üzerimde emeği olan Ankara Üniversitesi Japon Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'ndaki tüm hocalarıma, çalışmam boyunca manevi destekleriyle her an yanımda olan aileme, arkadaşlarıma ve çalışmam boyunca her konuda yardımcı olan Nagehan AVDAN'a teşekkürlerimi sunuyorum.

Esra KILINÇ

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
İÇİNDEKİLER	ii
KISALTMALAR	iv
GİRİŞ	1

I. KURAMSAL ÇERÇEVE

I.1. Dilbilim ve Çalışma Alanları	10
I.2. Bilişsel Dilbilim	15
I.2.1 Özne Kavrayış	14
I.2.2. Nesne Kavrayış	15

II. JAPONCADA YANSIMA SÖZCÜKLER

II.1. Japoncada Yansıma Sözcüklerin Tanımı	20
II.2. Özelliklerine Göre Yansıma Sözcükler	25
II.2.1. Yapı Bakımından Yansıma Sözcükler	25
II.2.2. Anlam Bakımından Yansıma Sözcükler	31
II.2.2.1. <i>Gitaigo</i>	31
II.2.2.1. <i>Giongo</i>	32

III. YAMANASHI (YABAN ARMUDU)

III.1. Kenji Miyazawa ve Yansıma Sözcük Kullanımı	33
III.2. <i>Yamanashi</i> Adlı Eser ve Eserde Kullanılan Yansıma Sözcükler	37
III.2.1. <i>Yamanashi</i> Adlı Eser ve Transkripsiyonu	37
III.2.2. <i>Yamanashi</i> Adlı Eserdeki Yansıma Sözcüklerin Analizi	49
III.3. <i>Yamanashi</i> Adlı Eserdeki Yansıma Sözcüklerin Türkçeye Aktarılması	57
III.3.1. Anket Çalışması ve Sonuçları	58
III.3.2. Anket Çalışmasının Değerlendirmesi	67
III.3.3. <i>Yamanashi</i> Adlı Eserin Bütün Halinde Çevirisi	80
III.3.4. Çevirinin Değerlendirmesi	87
SONUÇ	90
KAYNAKÇA	94
EK-1: ANKET ÇALIŞMASI	101
ÖZETLER:	
1. Türkçe	104
2. Japonca	105
3. İngilizce	106

KISALTMALAR

Bel. : Belirtme durumu

Bkz. : Bakınız

Bul. : Bulunma durumu

Düz. : Düz Biçim

Geç. : Geçmiş zaman

İye Ek.: İyelik eki

Kib. B. : Kibar biçim

Koş. : Koşul

S. : Sayı

s. : Sayfa sayısı

v.d. : ve diğerleri

Yal. : Yalın durum

Yön. : Yönelme durumu

GİRİŞ

Bu tezde, Kenji Miyazawa'nın 'Yaban Armudu (Yamanashi)' adlı öyküsü yansıma sözcükler çerçevesinde ele alınarak, bu yansıma sözcüklerin çeviri sorunları üzerinde durulmuştur.

Yansıma sözcük konusunda zengin olan Japonca ve Türkçede, yansıma sözcüklerin kullanımı ve algılanmasındaki farkları, yansıma sözcükleri eserlerinde sıkça kullanan Kenji Miyazawa'nın "Yaban Armudu (*Yamanashi*)" adlı eserinde kullandığı yansıma sözcükler üzerinden ortaya koymak, bu tezin amacını oluşturmaktadır.

Tamori, Ōzono, Katō'nun eserlerinde kendine özgü yansıma sözcük kullandığını belirtirken, Kubo ve Kawagoe'nin, Iwate ağız yansıma sözcüklerini kendine has bir biçimde kullandığını iddia ettikleri Kenji Miyazawa, adı geçen araştırmacıların hepsinin kabul ettiği gibi, eserlerinde yansıma sözcükleri sıklıkla kullanmaktadır. Çocuk öyküleri yazarı ve şair olan Miyazawa, özellikle "Yaban

Armudu (*Yamanashi*) adlı eserinde yansıma sözcükleri sıkça kullanmıştır. İkisi de öznel kavrayışa yatkın olarak bilinen Türkçe ve Japoncada (Tekmen, 2009) , yansıma sözcükler sıklıkla kullanılmaktadır. Ancak bu diller arasında yapılan çevirilerde, yansıma sözcük çevirilerinde yaşanan sorunlardan daha önce bahsedilmediğinden, bu tez, yansıma sözcük çevirilerinde meydana gelen çevirileri ortaya koyma açısından önem taşımaktadır.

İnsanların duygu ve düşüncelerini iletmek için kullandıkları araçlardan biri dildir. Bir başka deyişle dil, insanların iletişim kurmak için kullandıkları kodlamalardır. Zülfikar (1995: 1), “Tabiatın hareketliliği ve canlılığı karşısında onu sürekli gözleyen, onun bir üyesi olan ve konuşma yeteneğine sahip olan insan, tatma, koklama, duyma, görme ve dokunma duyularının yardımıyla tabiattaki bu canlılığı ve hareketliliği tarih boyunca adlandırmaya, söz biçimine getirmeye çalışmıştır” der. Bu sayede iletişimin temel aracı olan dili oluşturan sözcükler meydana gelmiştir.

Türkçe ve Japonca sondan eklemeli dil olmaları açısından benzerlik göstermekle birlikte, sözcük türleri açısından pek çok farklılık bulunmaktadır. Örneğin, yansıma sözcükler, yapı bakımından farklılık göstermektedir. Türkçede yansıma sözcükler birtakım seslerin, gürültülerin insanda yarattığı duyuların adlandırılmasında, bunların söz biçimine getirilmesinde anadili kılavuz olmuş, dilin yapısına yaklaşılarak ses yansımalarına has bir sistem içinde tabiattan elde edilen bu gürültüler, sözcüklere dönüştürülerek bu yolla canlı ve renkli anlatımlar sağlanmıştır (Zülfikar, 1995:1). Başka bir deyişle yansıma sözcükler doğadaki seslerin sözcüklerle ifade edilmesidir. Sis ve Gökçe (2009: 1976) ise, yansıma sözcükleri, doğadaki varlıkların ya da çeşitli nesnelerin çıkardığı seslerin öykünülmesi yoluyla oluşmuş sözcükler olarak tanımlamaktadır. Ancak, Türkçede de sestten türemeyen

yansıma sözcükler de bulunmaktadır. Örneğin; “pırıl pırıl” sözcüğü yansıma sözcük olmasına rağmen, sestten türememiştir. Japoncada ise yansıma sözcükler, genel olarak *onomatope* başlığı altında iki ana kategoride ifade edilmektedir. Bu kategoriler *giongo* ve *gitaigo* olarak adlandırılmaktadır. Yamaguchi (2003:1), *Giongoyu*, gerçek dünyadaki seslerin insanlar tarafından taklit edilerek oluşturulan sözcükler, *gitaigoyu* ise gerçek dünyadaki durumların, hareketlerin insanlar tarafından seslendirilmesi ile oluşan sözcükler olarak tanımlamaktadır. Japoncada sadece sesler değil, durum ve hareketlerin de sesli olarak ifade edilmesi yansıma sözcükler aracılığıyla olmaktadır.

Ör: 祖母は服をボロボロになるまで着る。

*Sobo-wa fuku-o **boroboro**-ni naru-made kiru.*

Büyükannem-Yal. kıyafet-Bel.İl. **lime lime**-Bel. ol-Düz. kadar giy-Düz.

Büyükannem kıyafetini **lime lime** olana kadar giyer.

Yukarıdaki örnekte görüldüğü gibi, Japoncada durumu betimlemek için yansıma sözcük kullanılmaktadır. Bu sözcük Türkçede “eski püskü, yırtık pırtık, lime lime” sözcükleri ile karşılanmaktadır. Japoncada *gitaigo* olarak tabir edilen yansıma sözcük ile ifade edilen anlam, Türkçede bir sözcüğü anlamlı, diğer sözcüğü anlamsız olan “yırtık pırtık” ikilemesiyle ifade edildiği gibi, “lime lime” yansıma sözcüğü ile de ifade edilmektedir.

Türkçede yansıma sözcükler, farklı yöntemler türetilerek ikileme olarak da kullanılmaktadır. Örneğin; “Takır tukur” bir anlamlı bir anlamsız sözcükle türetilmiş bir yansıma sözcükken, “kıtır kıtır” aynı sözcüğün tekrarlanmasıyla ortaya çıkmıştır.

Türkçede, yansıma sözcükler gibi, ikilemeler de anlatımı güçlendirmek için kullanılmaktadır. Aksan (1987, 2009: 65; 1996: 60; 2002, 2006: 85) ikilemelerin çeşitli türlerde yapılarak anlatıma güç kattığını belirterek, dinleyici/okurda diğer anlatım yöntemlerine göre çok daha güçlü ve etkili bir izlenim uyandırdığını söyler. Diğer bir ifadeyle ikilemeler, dinleyici/okurun durum ya da olayı algılamasının kolaylaşmasını sağlar. Yansıma sözcükler ve ikilemeler, konuşucu/yazarın dinleyici/okurun algısına hitap ederek, onu olay ya da durumun içerisine çekmesinde büyük rol oynamaktadır. Türkçede yansıma sözcük ve ikilemeler çok eski zamanlardan bu yana kullanılmakta olup, atasözleri ve deyimler içerisinde dahi sıklıkla görülmektedir.

Örnek: **Yüzdün yüzdün** kuyruğuna geldin, bu saatten sonra vazgeçemezsin.

Yukarıdaki tümcede kullanılan, çekimli eylemlerin oluşturduğu ikileme, bir işin sonuna gelmek anlamında kullanılan “yüze yüze kuyruğuna gelmek” şeklinde deyimleşmiş olarak dilimize yerleşmiştir.

Deyimlerde olduğu gibi, atasözlerinde de ikileme ve yansıma sözcüklerle sıkça karşılaşılmaktadır. Örneğin, evlenecek kimselerin birbirlerine denk olması gerektiğini belirtmek için kullanılan “Davul bile **dengi dengine** çalar” atasözünde, denkliği vurgulamak için, “dengi dengine” ikilemesi kullanılmaktadır. “**Cık cık (sık sık)** eden nalçadır, işi bitiren akçedir.” atasözünde ise, nalçanın çıkardığı ses “çık çık (sık sık)” yansıma sözcüğün tekrarıyla ortaya çıkan ikileme ile verilmiştir.

Türkçede yansıma sözcükler gibi ikilemeler de vurgu anlamında ve sıklıkla kullanılmaktadır. Japoncada bazı yansıma sözcükler Türkçede ikilemelerle

karşılandığından, bu tezde Türkçedeki ikilemeler de yansıma sözcük adı altında ele alınacaktır.

Yansıma sözcükler, diğer sözcüklerden farklı olarak anlam içermesinden öte, iletişim içinde okurun algısına, dolayısıyla duyularına doğrudan hitap etmektedir. O nedenle, Japoncada da Türkçede de özellikle çocuk kitaplarında sıklıkla kullanılmaktadır. Okura hikayedeki uzamı algılatmak için, yansıma sözcüklere sıkça başvurulmaktadır. Bu şekilde kültürel ve algısal temellere yoğun biçimde dayanan yansıma sözcüklerin bir dilden başka bir dile çevrilmesi, çeviri bilim açısından önemli bir sorun ve konudur. Kılınç (2011: 23), yansıma sözcüklerin çevirisi yapılırken, çevirmenin hedef dildeki okur algısını düşünmesi gerektiğinden bahseder.

Japonca, yansıma sözcüklerin çok fazla kullanıldığı bir dildir. Japon şair ve çocuk edebiyatı yazarı Miyazawa da eserlerinde yansıma sözcükleri oldukça fazla kullanan bir yazardır. Miyazawa'nın en önemli özelliği, öykülerinde Japoncadaki kullanılagelen yansıma sözcüklerin yanı sıra, kendi hayal gücünün zenginliklerinden yararlanarak, kendi türettiği yansıma sözcükleri de kullanmaktadır. (Tamori, 2009: 65)

Ör: ...一生懸命口の中で何かもにやもにや云っていました。(祭の晩)

...*Isshōkenmei kuchi-no naka- de nanika mo'nya mo'nya itteimashita.*

... Var gücü ile ağız-İye Ek. iç-Bel. İl. bir şeyler homur homur homurdan-Geç.

... Var gücü ile ağzının içinde homur homur homurdanıyordu.

Yukarıdaki tümcede Miyazawa, kendi kendine bir Şeyler söylenmek anlamında *mo'nya mo'nya* yansıma sözcüğünü kullanmaktadır. Ancak bu yansıma sözcük, Miyazawa'nın kendisinin trettiğ bir sözcük olup, Japonca sözlüklerde bulunmamaktadır. Miyazawa'nın kendi trettiğ bu sözcük, Türkçede "homur homur" sözcüğüyle karşılanmaktadır. Ancak, bu sözcüğün Japonca sözlüklerde bulunmaması, yabancı dil konuşucusu için sorun teŐkil etmektedir. Yabancı dil konuşucusu bu sözcüğü algılarken, sözcük olarak değl, tümcenin anlamına bakmak durumundadır.

ocuk Edebiyatı yazarı olan Miyazawa'nın, çocuklara öyküyü algılatmak, öyküdeki uzamı hissettirmek amacıyla yansıma sözcükleri sıkça kullandığı düşünülmektedir. Bu nedenle kültürel ve algısal temelleri farklı olan yabancı dil konuşucusunun da, yansıma sözcüklerin yoğn olarak kullanıldığı Kenji Miyazawa'nın *Yamanashi* eseri örnekleminde yer alan yansıma sözcükler üzerinden, Japoncadaki yansıma sözcükler algısına değnilmektedir. Bu nedenle, bu tezin kapsamı, Miyazawa'nın *Yamanashi* eserindeki yansıma sözcükler ile sınırlandırılmıştır.

Tezde, yöntem olarak anket çalışması kullanılmıştır. Japon Dili ve Edebiyatı bölümünde okuyan, 4. sınıf ğrencisi 12 kişi üzerinde yapılan ankette, ğrencilere Kenji Miyazawa'nın *Yaban Armudu* eserindeki yansıma sözcüklerin eser içerisinde kullanıldığı ortam tasvir edilmiştir. Sonrasında öğrencilerden bu sözcükleri uygun bir Şekilde Türkçeye çevirmeleri istenmiştir.

Tezin birinci bölümünde, kuramsal ereve dahilinde bilişsel dilbilim ve dildeki kavrayıŐlar ele alınmıştır. İkinci bölümde, Japoncadaki yansıma sözcüklerin tanımı ve özelliklerine göre sınıflandırılmaları ele alınarak, yansıma sözcükler

üzerine yapılmış çalışmalardan bahsedilmiştir. Üçüncü bölümde ise, Kenji Miyazawa'nın yansima sözcük kullanımına değinilerek, Yaban Armudu (*Yamanashi*) adlı eserinde yer alan yansima sözcükler, bilişsel açıdan ele alınmıştır. Bu konuda, yansima sözcüğün oluşturulduğu ortam betimlenerek, anadili Türkçe olan ve orta düzeyde Japonca bilen 12 kişiye öyküde geçen yansima sözcüklerin çevirisi istenen bir anket çalışması yapılmış, bu bölümde anket sonuçları değerlendirilmiştir. Yapılan ankette amaç, sayısal verilere ulaşmak değil, Türkçe anadil konuşucusunun Japoncadaki yansima sözcükleri ne şekilde algılayarak, anadiline aktardıklarının ortaya konulması olduğundan, anket çalışması sırasında katılımcılar, sayı olarak değil, aynı seviyede Japonca bilmeleri bakımından esas alınmıştır. Ayrıca bu bölümde, Yamanashi adlı eserin orijinali ve transkripsiyonu eklenerek, yansima sözcüklerin eser içerisindeki kullanımı belirtilmiştir. Bu bölümün sonuna, *Yamanashi* adlı eserin tezin yazarı tarafından yapılan çevirisi eklenmiş ve bu çeviri esnasında ortaya çıkan sorunlar ele alınmıştır.

Bu tez çalışmasında, Japonca sözcüklerin çeviriyazıya aktarılmasında, *Kunrei*, *Nihon* ve *Hepburn*¹ biçimlerinden *Hepburn* biçimi kullanılmıştır. Bu yazı biçiminde, pekçok Japonca hece Türkçede olduğu gibi sesletilmektedir. Ancak, bazı sesletimlerde farklılık görülmektedir. Bu farklılıklar aşağıda belirtilmiştir.

“j” “c” olarak,

“sh” “ş” olarak,

“ch” “ç” olarak,

¹ Bu yazım biçimleri hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. *Japonca Dilbilgisi* (Tekmen, Takano, 2005) s. 37-40

“fu” “f” ve “h” sesleri arasında ama “h” sesine daha yakın “hu” biçiminde (Zülkadiroğlu, 2009: 10)

“tsu” “t” ve “s” sesleri arasında, ancak “s” harfi fazla bastırılmadan ve “u” harfi “i” harfine yakın olarak, “tsi” gibi,

“u” “i” harfine yakın bir biçimde sesletilir.

Bu sesletimler dışında dikkat edilmesi gereken hususlar aşağıdaki verilmiştir.

1. *Hepburn* sisteminde *diftong* adı verilen ünlü kaymaları “y” ve “h” harfleri ile belirtilir. “h” harfi, “sa” ve “ta” ile başlayan hece sırasındaki ünlü kaymalarında kullanılır. Örneğin, 「りゅ」 hecesi “ryu” şeklinde yazılır ve okunurken, 「しゃ」 ve 「ちょ」 heceleri sırasıyla “sha” ve “cho” şeklinde yazılır, “şa” ve “ço” diye okunur. Ancak 「じ(ji)」 hecesi ile yapılan diftong sesletimlerde “y” ve “h” harfleri kullanılmaz. 「じゃ」 hecesi “ja”, 「じゅ」 hecesi “ju” ve 「じょ」 hecesi de “jo” şeklinde yazılır ve sırasıyla “ca”, “cu”, “co” şeklinde okunur.

2. *Hepburn* yazı sisteminde, uzun okunuşların Latin alfabesi ile yazımı için iki yöntem kullanılmaktadır². Bu tezde kullanılacak olan yöntem, uzun okunan harflerin üzerine uzatma işareti (-) koyma yöntemidir. Örneğin, 「重要(jūyō)」 sözcüğünde “o” ve “u” harflerinin üzerine uzatma işareti konulmuştur. Bu ifade, “u” ve “o” seslerinin ikişer tane varmış gibi okunması gerektiği anlamına gelmektedir. Diğer yandan, 「学生(gakusei)、経験(keiken)」 gibi “ei” şeklinde yazılan sözcüklerde “ei” sesleri uzun “e” olarak okunmaktadır.

² Ayrıntılı bilgi için bkz. Japonca Dilbilgisi (Tekmen, Takano, 2005), s.39

3. Japoncada konu ilgeci 「は」 , çeviriyazıya “wa” biçiminde, yön durumu ilgeci 「へ」 “e” biçiminde ve nesne bildiren 「を」 da “o” biçiminde yazılmakta ve sesletilmektedir.

I. KURAMSAL ÇERÇEVE

I.1. Dilbilim ve Çalışma Alanları

Dil, canlılar arasında iletişimi sağlayan kodlamalar bütünüdür. Bloomfield (1933, 1984: 3) dilin insan hayatında çok büyük yer kapladığından, yürümek ve nefes almak kadar doğal olduğundan bahseder. Buna ek olarak, Yukawa (1999: 7) bir şeyler düşünürken, şarkı, eğlence ve ritüellerde, kendi duygularımızı dışa vurmak için kullandığımızı söyler ve ekler; “dilın temel görevi zihindekileri iletme görevidir.” Aksan (1995, 2009: 11)’a göre dil, insanın duygularını, düşüncelerini, isteklerini bütün incelikleriyle açığa vurmasına, yaşamını sürdürebilmesine olanak sağlar. Aksan’ın açıklamasına paralel olarak Demircan (2005: 22), dilin insanın düşünme, bilme ve yaşadığı toplum içinde eylem ve bildirişme gereklerini karşılayan bir varlık olduğunu belirtir. Saussure’ün dil ile ilgili tanımından yola çıkan Başkan (1988: 205) ise dili “bir toplum içinde insanlar tarafından kullanılan ve birbirlerine karşılıklı

biçimde bağlantılı olan dil göstergelerinden oluşan, kendi içinde tutarlı bir düzendir” şeklinde tanımlamaktadır. Machida ve Momiyama (1995, 1998: 2), dilin insanların günlük hayatlarını sürdürürken ihtiyaç duydukları araç olup, insanlığın ortaya çıktığı zamandan beri kullanılageldiğini söylemektedir. Ayrıca, dilin insana özgü olduğunu belirtmek için “bir canlının insan olarak adlandırılması için dili kullanabilmesi, dil kullanım yetisine sahip olması gerekir” ifadelerine başvurmuştur. Bu nedenle, dilin insan hayatını etkileyen önemli bir unsur olduğu söylenebilir. Bu nedenle tarih boyunca dil üzerine pek çok çalışma yapılmıştır. Bu çalışmalar, ilk zamanlarda dilbilgisel çalışma adını alırken, sonraları dilbilim ortaya çıkmıştır.

Demircan (2005: 57) Sapir ve Whorf (1956)’un “insanların dünyayı ancak konuştukları dillerin kendilerine sunduğu ayrımlar aracılığıyla algıladıkları görüşü”nden bahseder. Bu da, insanların yaşadıkları dünyayı daha iyi algılayabilmek için dil araştırmalarına önem verdiği gerçeğini ortaya çıkarmaktadır. Bu nedenle dilbilim, dili her yönüyle incelemektedir. Başkan (1988: 178) dilbilimi “insan dilini her yönüyle inceleyen, bu yolda başka bilim dalları ile de bilgi alışverişinde bulunan bağımsız bir çalışma alanı” olarak niteler. Bilişsel Bilim, Göstergebilim, Felsefe, Tarih gibi alanlar dilin araştırmalarında iletişimde bulunulan alanların başında gelmektedir. Vardar (2001: 40) bilimsel bir inceleme alanı olan dilbilimde, her şeyden önce olguların nesnel biçimde gözlenmesini ya da doğrulanabilir ilkelere dayalı tündengelimli bir kuramlaştırma, açıklayıcı, genel nitelikli dilsel örnek tasarlama etkinliklerinde bulunulmasının gerekliliğinden bahseder. Diğer bir ifadeyle, dilbilimcinin, doğrulanamayacak kurallara ve dil dışı unsurlara yer veremeyeceğinden söz etmektedir. Machida ve Momiyama (1995, 1998: 18) dilbilimi, günümüzde kullanılmakta olan ya da geçmişte kullanılmış dil

malzemelerini temel alarak, onun yapısını ve sistemini inceleyen çalışma alanı olarak tanımlamaktadır.

Dil, Aksan (1995, 2009: 13)'ın dediği gibi, her yönüyle bir ulusun kültürünün de aynasıdır. Dil çalışmaları, sadece dili değil, dili konuşan insanların bulunduğu coğrafi koşullar, tarihsel süreç ve dilin kendisinin geçirdiği evrim süreci ile dili konuşan insanların bakış açısını da kapsamalıdır. Bu nedenle dilbilim çalışmaları önem arz etmektedir. Vardar (2001: 39), dilbilimi ilgilendiren temel sorunun, dilin öz niteliği, kendine özgü gerçekliği, dil dizgesinde yer alan ya da ondan kaynaklanan ölçütlerle değer ve işlevi saptanabilen veriler olduğunu dile getirmektedir. Bu açıklama, Saussure'ün, dili kendi içinde ve kendisi için araştıran yapısalcı dilbilim kavramıyla paralellik göstermektedir.

Başkan (1988: 178) dilbilimin amacının, dil denilen iletişim aracını en doğru biçimde tanıtmak olduğunu söyler. Bunun için de temel dilbilim fonetik, söz dizimi, anlambilim, edimbilim gibi konularla ilgilenir.

Bu alanlardan anlambilim, dilin kullanılmasının en temel aracının anlamı iletmek olduğunu savunur. Machida ve Momiyama (1995, 1998: 90), dinleyiciye yönelik olarak bazı sesler çıkarmanın, bir şeylerin anlamını iletmeye çalışmak olduğunu ve muhatabın sözlerini anlamaya çalışmanın da aslında anlamı anlamaya çalışmak olduğunu belirtir. Yukawa (1999: 131) ise anlambilimi, dildeki anlamsal görünümü her yönüyle ele alan bilim dalı olarak tanımlar ve amacının sözcüğün anlamını, tanımını, tümce içeren birleşik dil yapılarının tanımlarını ortaya koymak olduğunu söyler.

Edimbilim, diğer adıyla Pragmatik, bağlam ile alakalı olarak söylenen sözün anlamının ne şekilde karşı taraf tarafından anlaşıldığı ile ilgilenmektedir. Machida ve Momiyama (1995, 1998: 122) kişinin herhangi bir bağlamda söylediği aynı ifadelerin, farklı anlama geldiği durumların olduğunu ve dinleyicinin, konuşmacının sözlerinden çıkarım yaparak, konuşucunun aktarmak istediklerini anlamaya çalıştığını belirtir. Bu çıkarımın ise belirli kuralları olduğunu söyler. Verschueren (1995: 1) ise edimbilimin, “Dil ne için kullanılır?” sorusuna cevap aradığından bahseder. İnsanın, çıkarım yaparken bilişsel, toplumsal ve kültürel unsurlardan yararlandığını da eklemektedir. Edimbilime göre, bir bağlam içerisinde konuşucunun anlatmak istediğini, dinleyici kültürel, bilişsel ve toplumsal altyapısı ile değerlendirerek çıkarım yapmakta ve konuşucunun sözlerini anlamaktadır.

Dilbilim, disiplinler arası bir alandır. Dili sadece kendi içinde değil, farklı alanlarla birlikte de ele alır. Toplumbilim, Psikoloji, Bilişsel bilimler gibi alanlar, dilbilimin etkileşim içerisinde olduğu alanların başında gelmektedir.

Dilbilimin Toplumbilimle ortak çalışmasıyla ortaya çıkan toplumdilbilim, dili onu konuşan insanların yaşadığı toplum ve kültür bağlamında ele alarak inceleyen bilim dalıdır. Machida ve Momiyama (1995, 1998: 128)’ya göre toplum dilbilim, dili toplum ve kültür içerisinde ele alarak, dilin sistemi, yapısı ve kullanımı ile çeşitli toplumsal ve kültürel faktörler arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmayı hedefler. Bu nedenle de Sosyoloji, Psikoloji, Antropoloji gibi toplumu inceleyen bilim dallarıyla yakın ilişki içerisinde. Romaine (1995: 489) toplumdilbilimi makro-toplumdilbilim ve mikro-toplumdilbilim olarak ikiye ayırır. Makro-toplumdilbilim, çıkış noktası olarak toplumu ele alır ve toplumun kurulmasında en önemli unsur

olarak dili inceler, mikro-toplumdilbilim ise, dilden yola çıkarak dil yapısını etkileyen en önemli etken olarak toplumsal gücü inceler. (Romaine, 1995:489)

Dilbilim ile Psikolojinin ortak çalışma alanı olan ruhdilbilim (Psikodilbilim), ruh ve dilsel süreç arasındaki ilişkiyi araştıran bilim alanıdır. Demirezen (2004: 26) ruhdilbilimin insanın kavrayış üretimi ve dil depolama süreçlerini ve insanın anadili ile yabancı dilleri nasıl öğrendiğini incelediğinden bahseder. Prideaux (1995:435)'e göre ise, dilin kavrayışı, yapımı ve ediniminde yer alan bilişsel simge ve süreçle ilgilenir ve dil kullanımında yer alan çeşitli alanları ele almak üzere dilbilim ve psikolojideki teori ve yöntemlere başvurur.

1970'lerde ortaya çıkan ve diğer alanlara göre yeni olan Bilişsel bilim, insan zihniyle ilgilenmektedir. Coulson (1995: 123) bilişsel bilimi dikkat, algı, hafıza, dil, öğrenme ve tümevarım (akıl yürütme) gibi unsurları içeren bilişsel olguları inceleyen, disiplinler arası bilim dalı olarak tanımlamaktadır. Bilişsel bilimler, şu alanlardan yararlanmaktadır: Felsefe, Yapay Zeka, Antropoloji, Eğitim, Dilbilim, Psikoloji ve Nörolojik Bilimler (<http://cognitivesciencesociety.org>, 15.05.2014). Coulson (1995: 123) bilişsel bilimcilerin insan aklının edinim, bellek, dönüşüm ve bilgi dönüşümünü içeren karmaşık bir yapısının olduğuna inandıklarından bahsetmektedir. Bu nedenle de beynin şekilsel sistemlerle çalıştığı belirtilmektedir. Buna bağlı olarak, bilişsel bilimlerin hedefinin, farklı analiz seviyeleriyle ilişkili olarak bilişsel işlem modelleri olduğu dile getirilmektedir.

Bilişsel bilimlere bağlı, bilişsel antropoloji, bilişsel dilbilgisi, bilişsel anlambilim, bilişsel sosyoloji, bilişsel psikoloji ve bilişsel dilbilim gibi alanlar bulunmaktadır.

Bilişsel Antropoloji, dilbilimsel ve kültürel bağlamda karşılaştırmalı biliş araştırmaları olarak tanımlanabilir (Levinson, 1995: 100). Bilişsel dilbilgisini ise Langacker (1995: 105) dilbilimsel yapının kapsamlı ve birleşik teorisi olarak tanımlamaktadır.

I.2. Bilişsel Dilbilim

Bilişsel dilbilim, dili insan zihni çerçevesinde inceler.

Bilişsel dilbilim, 1970lerde doğmuş ve Momiyama (2010: 1)'ya göre, insanın sahip olduğu bilişsel yetenek ve insan beyninin işleyişini yansıtan dilbilim dalıdır. Bilişsel Dilbilim Anahtar Sözcük Sözlüğü (2013: 272)'nde dili bilişle ilişkisi açısından inceleyen, insanın dil, ruh ve aklını açığa çıkarmayı amaç edinmiş dilbilim ve bilişsel bilimlerin bir bölümü olarak tanımlanmaktadır.

Bilişsel dilbilim, insanların bu dünya ile ilgili neyi tecrübe ettikleri, bunları nasıl kavrayıp, ne şekilde kavramlaştırdığını temel alan dil yaklaşımıdır (Ungerer, Schmid, 1998, 2001, Çev. İkegami: VII). Diğer bir deyişle, bilişsel dilbilimin kavrayışı temel aldığı söylenebilir. Tekmen (2011), konuşucunun söylemde bulunmadan önce algılayıp kavramlaştırdığını, bu sırada da iletmek istediği hangi kodlamaları açık yapıp, hangilerini kodlama dışı bırakacağına karar verdiğinden bahseder ve bu sürecin “kavrayış” olarak adlandırıldığını söyler. Bu durumda kavrayış, konuşucunun/yazarın aktarmak istediklerini kendi beyninde algılamasından, bunu anlaşılacak istediği şekilde dinleyici/okura iletmesine kadarki süreci kapsadığı söylenebilir.

Kavrayış, öznel ve nesnel olarak ikiye ayrılmaktadır. Dillerde her iki kavrayış da bulunur, ancak diller bu kavrayışlardan birisine daha yatkındır. Langacker (1991) nesnel bağıntının ortadan kalktığını ve nesnel kavrayış içerisinde var olan öznel bağıntının ortaya çıktığını söyler (Tekmen 2011: 621). Buna karşın, Ikegami (2008a), bir dil konuşucusunun diller arasında fark olan her iki kavrayışa da yatkın olabileceğini, dahası, farklı dil konuşucularından bazılarının öznel kavrayışa daha eğilimli olduğundan bahseder. Ayrıca, Tekmen (2009: 43), Ikegami (1981)'nin nesnel kavrayışa yatkın dillerin “kılış”, öznel kavrayışa yatkın dillerin “oluş” bildirdiğini belirtir.

I.2.1. Öznel Kavrayış

Öznel kavrayışta ise konuşucu/yazar, kendisini uzamın (mekanın) içine koyarak, olayı veya durumu o anda yaşayan kişi olarak tecrübelerini aktarır. Tekmen (2011), öznel kavrayışta konuşucu/yazarın yorumladığı sahnede yer aldığını ve sahneyi kendi gördüğü şekilde yorumladığını belirtir.

Ör: 国境の長いトンネルを抜けると雪国であった。

Kokkyō-no nagai tonneru-o nukeru-to yukiguni de atta.

Sınır-İye Ek. Uzun tünel-Bel. İl. geç-Koş. kar-lar ülkesi-Geç.

Sınırdaki uzun tünelden geçince karlar ülkesiydi. (Tekmen, 2011: 622)

Yukarıdaki örnekte Nobel ödüllü yazar Kawabata Yasunari'nin Karlar Ülkesi adlı eserinin giriş tümcesi alınmıştır. Bu tümcede, yazarın kendisini o sahneye dahil etmesi ve o sahnenin bir parçası olması okuyucuya aktarılmaktadır. Ancak, nesnel kavrayışa sahip olan İngilizceye bu tümce “The train came out of the tunnel into the

snow country (Seidensticker, 1981)” şeklinde çevrilmektedir. Öznel kavrayışa sahip dillerde tünelden geçecek olan cisim belirtilmeden, yazar/konuşucu kendisini o cisimle aynı yere koyarak, o açıdan gördüklerini aktarmaktadır. Buna karşın, nesnel kavrayışa sahip dillerde yazar/okuyucu kendisini sahneden soyutlamak durumunda olduğundan, sahneyi tanımlamak için bir nesneye ihtiyaç duymuştur. Bu nedenle de “tren” sözcüğünü ilk tümcede kullanmıştır.

Ikegami (2008b: 3) ayrıca, öznel dillerde konuşucunun uzam içinde olmadığı durumlarda dahi, kendisini o mekana dahil ederek durumu anlattığını belirtir. Aşağıdaki tümce Kenji Miyazawa’nın *Yamanashi* adlı eserinden alınmıştır.

Ör: また お父さんの蟹が出てきました。

Mata otōsan-no kani-ga de-te kimashita.

Yine baba-Bel.İl. yengeç-Yal. çık-ıp gel-Geç.

Yine baba yengeç çıkıp geldi.

Out came the father crab once more.

Bu tümcede, konuşucu/yazar, kendisi yer almamaktadır. Ancak, uzama kendisini dahil ederek, baba yengecin hareketinin kendisine doğru olduğunu belirtmiştir. Bu örnekte olduğu gibi, konuşucu/yazar bu şekilde, kendi bakış açısına göre kendisini konumlandırıp, okuyucuya bunu algılatmaktadır.

Öznel ve nesnel kavrayışa sahip dillerde, konuşucu/yazar ve dinleyici/okur sorumluluğu da değişiklik göstermektedir. Ikegami (2008a: 244), Hinds (1987: 143,144)’in iletişimden, İngilizce gibi nesnel dillerde, konuşucu/yazar, Japonca gibi öznel dillerde ise dinleyici/okurun sorumlu olduğunu belirttiğini aktarır. Nesnel diller, konuşucu/yazarın aktarmak istediğini olduğu gibi aktarmasını gerektirir. Buna ek

olarak Ikegami (2008a: 244), etkili iletişim için dinleyici/okur sorumluluğuna odaklanmayı, dilin, konuşucu/yazarın aklındakilerin hepsini aktarmada yetersiz kaldığını varsayan dilsel düşünce ile ilişkilendirir.

Japonca ve Türkçenin öznel kavrayışa yatkın diller olması nedeniyle, bu tez çalışmasında, yansıma sözcükler öznel kavrayış açısından ele alınacaktır.

I.2.2. Nesnel Kavrayış

Nesnel kavrayışta, konuşucu kendisini uzamın dışına koyar ve dışarıdan bir gözlemci olarak durumu veya olayı aktarır. Ikegami (2007: 3) konuşucunun kendinin bir kısmını uzamın içine koymuş bir halde, kendisini o uzamdan çıkartarak, gözlemci konumunda nesnel olarak, kendi bir parçasının da olduğu durumu kavradığını söyler. Diğer bir deyişle, nesnel kavrayışta kişi, kendisini dışarıdan bakan bir gözle algılamakta ve kendisinin de dahil olduğu uzamı dışarıdan gözlemleyerek aktarmaktadır. İngilizce ve Almanca, nesnel kavrayışa sahip dillere örnek verilebilir.

Ör: Telefon konuşmasında;

“*May I speak to Mr. Jones?*” “*This is he.*” (Ikegami, 2008a: 234)

“John Bey ile görüşebilir miyim?” “Bu O(dur).”

Yukarıdaki örnek verilen telefon konuşmasında, telefonu açan kişi, sorulan kişinin kendisi olduğunu belirtmek için “*This is he.* (Bu o[dur])” ifadesini kullanmıştır. Burada, konuşucu, kendi benliğinin bir parçasını uzama koyup, asıl benliğini uzamın dışında tutarak, işaret etmektedir. Yine İngilizcede, öznenin,

tümcenin vazgeçilmez parçası olması, İngilizce konuşucusu/yazarın kendisini uzamın dışına koyarak, olaylara dışarıdan baktığını göstermektedir.

Ör: *I will give you a present.*

Ben sana bir hediye vereceğim.

Bu tümcede, konuşucu/yazar, hediye verecek olan kişinin kendisi olduğunu belirtmektedir. Bunu yaparken de “*I (ben)*” sözcüğünü kullanması gerekmektedir. Bu şekilde kendisini nesnelleştirmektedir. Türkçe ve Japonca gibi öznel dillerde ise, konuşucunun/yazarın kendisini ortaya koymasına gerek yoktur. Konuşucu/yazar kendisini uzamın içine dahil ederek o anlamı vermektedir.

Nesnel dillerde, yazar/konuşucu kendisini uzamın dışına alıp, oradan gördüğünü okuyucu/dinleyiciye aktarmaktadır. Kendisi ile ilgili anlatımlarında da, kendisini uzam içerisinde işaretleyerek göstermektedir.

Nesnel kavrayışa yatkın dillerde, yansıma sözcükler pek fazla bulunmamaktadır. Zengin (2006:72 vd.), Almancada Türkçedekine oranla ikilemelerin pek yaygın olmadığından bahseder ve Türkçeden Almancaya yapılan masal çevirilerinde, yansıma sözcüklerin, yansıma olmayan sözcüklerle çevrildiğini gösterir. Zengin (2006:93), Türkçe bir masalda geçen “kurbağlar **cump, cump** diye kendilerini birden çaya atıvermişler” ifadesinin, Almancaya “*stürzezten sich die... Frösche... alle **schnell** ins Wasser* (bütün kurbağalar çabucak suya atlamış)” şeklinde çevrildiğini belirtir ve yansıma sözcüğün, yansıma olmayan bir sözcükle karşılandığını aktarır. Okurun algısına hitap ederek, okurun uzamın içerisinde hissetmesini sağlayan yansıma sözcükler, kendisini uzamın dışına koyarak olay/durumu aktaran dillerde pek kullanılmamaktadır.

II. JAPONCADA YANSIMA SÖZCÜKLER

Bu bölümde, Japoncadaki yansıma sözcüklerin tanımı, yansıma sözcükler üzerine yapılan çalışmalar ve yansıma sözcüklerin özellikleri üzerinde durulacaktır.

II.1. Japoncada Yansıma Sözcüklerin Tanımı

Japoncada yansıma sözcükler, en genel anlamı ile *onomatope* olarak adlandırılmaktadır. Ono (2009: 7, 239), *Onomatopenin* Fransızca kökenli bir sözcük olup, aslının Antik Yunancaya dayandığını, “sözcük türetme, isim üretme” anlamlarına geldiğini söyler ve Japoncada, ses bildiren yansıma sözcük olan *giongo* ile durum bildiren yansıma sözcük *gitaigoyu* kapsadığını belirtir. Ayrıca, *onomatopenin* çok derin olduğunu ve Japonca hakkında insanlara bilgi verdiğini söyler. Kakehi ve Tamori (1993, 2011) *onomatopeyi* ses özelliği olup olmasına göre ikiye ayırır. Ses özelliği olanlar *giongo*, ses özelliği olmayanlar ise *gitaigo* olarak tabir edilir.

Yamaguchi (2002, 2012: 13) *giongo* ve *gitaigoda* ses ve anlam ilişkisinin varlığından bahsederken, Tamori ve Schourup (1999, 2011: 5) onomatopelerin yapısal ve anlamsal olarak ilişkilerinin olduğunu ve bunun nedensiz olmadığını söyler. Büyük Anadil Sözlüğünde (1981, 1982) *gitaigo*, nesnelerin durumunu tasvir eden sözcük olarak tanımlanmakta ve *giseigonun* doğadaki seslerin dilsel olarak taklit edilmesine karşın, *gitaigonun* dolaylı olarak taklit edilerek sözcüklere aktarılması şeklinde ifade edilmektedir. *Giongo* ise *giseigo* ile eş anlamlı kabul edilmekte ve nesnelerin seslerini gösteren sözcük olarak tanımlanmaktadır.

Büyük Japonca sözlüğünde (1989) ise *gitaigo*, nesnelerin durumunu, hareketini, değişimini veya jest ve mimiklerindeki duyuların sözcüklere dökülmesiyle ortaya çıkan sözcük olarak tanımlanmakta ve *gitaigonun* Japoncanın bir özelliği olduğu belirtilmektedir. Aynı sözlükte, *giongo* ise ses ve tıkrıtların dilselleştirilmesi ile ortaya çıkan sözcük olarak tanımlanmaktadır. Kindaichi ve diğerlerinin (1988, 1990) hazırladığı Büyük Japonca Ansiklopedisinde ise *giongo* hayvan veya insan gibi canlılardan çıkan sesler, canlı ve cansız varlıkların ortaya çıkardığı sesler, doğada ortaya çıkan çeşitli ses yansımalarının mümkün olduğunca aslına sadık kalarak taklit edilmesiyle türetilen sözcük olarak tanımlanmıştır. Buna karşılık, *gitaigonun* tanımı şu şekilde verilmektedir: Canlıların hareketleri, nesnelerin durumları, duyular, duygular, psikolojik durum, şartların (ortamın) durumu ve değişimi gibi sesle doğrudan ilişkisi olmayan ifadelerin dilselleştirilmesiyle sembolik olarak ifade edilen sözcüklerdir.

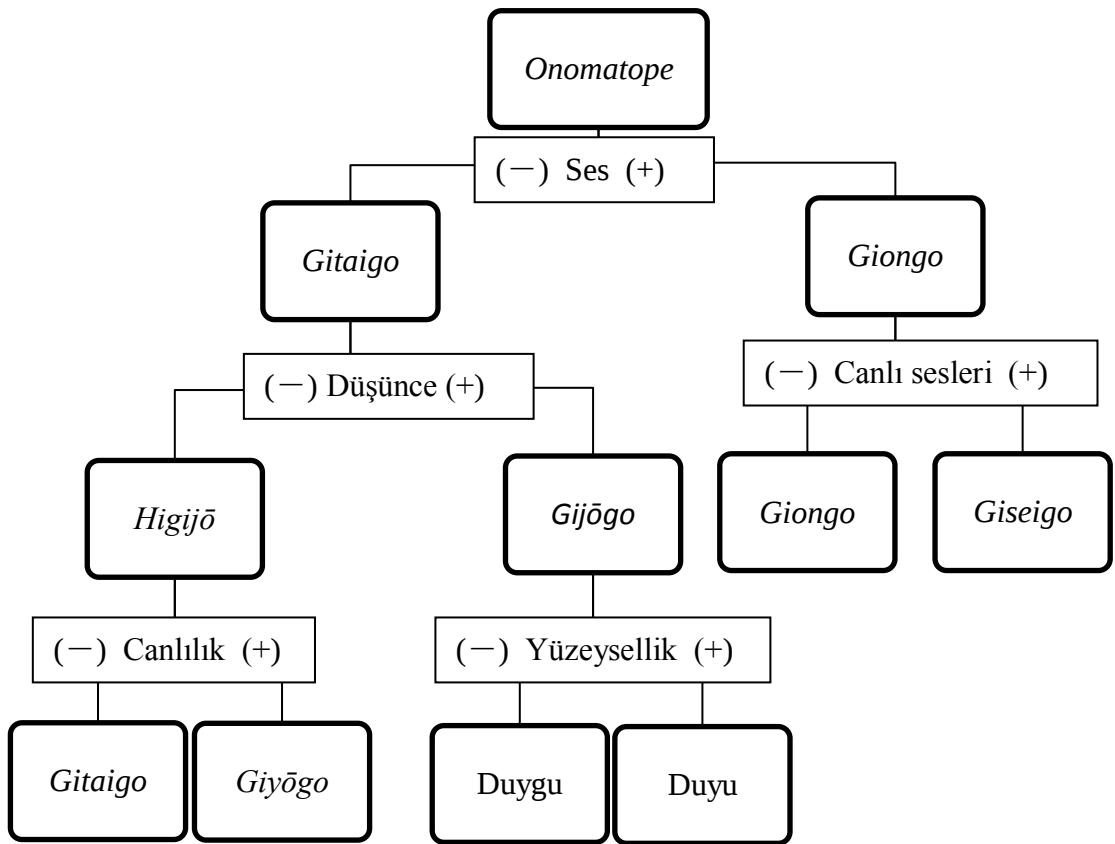
Öte yandan, Büyük Dilbilim Sözlüğünün 6. Sayısında (1996) *giongo*, *giseigo* ile aynı anlamda ele alınmakta ve ses simgeciliği ile ortaya çıkan sözcük türü olduğu, hayvan sesleri ve doğadaki çeşitli seslerin, genel olarak nesnelerden çıkan seslerin

taklit edilmesiyle ortaya çıkan sözcük olduğu belirtilmektedir. Ayrıca, *giongonun* doğadaki sesleri gösteren sözcük olduğu halde, o sesi çıkaran canlının da adı olarak kullanılabildiği belirtilmektedir. Mesela, Japonca “guguk kuşu” anlamına gelen 「カッコー (*kakkō*)」 sözcüğü, yansıma sözcükten türetilmiştir. *Gitaigo* ise ses simgeciliği ile duyu ve duyguları yansıtan sözcük grubu olarak tanımlanmakta ve ikilemelerin *gitaigonun* bir özelliği olduğu söylenmektedir. Ayrıca bu eserde *giongo*, İngilizceye *onomatopoeia* olarak çevrilirken, *gitaigo*, *symbolic word* olarak çevrilmiştir. Bu da, *giongo* ve *gitaigoyu* onomatope ana başlığının altına almadıklarını göstermektedir.

Japonca Eğitim Sözlüğünde (1982, 1990), *giongo*, canlı ve cansız varlıkların seslerini gösteren sözcük; *gitaigo* ise hareket ve durumları sesle simgesel olarak tasvir edilerek sözcükleştirilen ifadeler olarak tanımlanmaktadır. Modern *Giongo – Gitaigo* Kullanım Sözlüğünde (2002) de, *giongo* ve *gitaigo* birlikte ele alınarak, dış dünyadaki tıkırtılar, insan ve hayvan sesleri, nesnelerin durumu ve duyguları doğrudan, duyuşal olarak ifade eden sözcükler şeklinde tanımlanmaktadır. Ancak *giongo* ve *gitaigonun* farkı, *giongonun* sesler ve durumları, sesleri kullanarak ifade etmesi, *gitaigonun* ise dile aktarılmak istenen duygu ve durumların sözcükler yoluyla ifade etmesi şeklinde belirtilmektedir.

Onomatopeyi oluşturan iki temel başlık olan *giongo* ve *gitaigo*, kendi içlerinde de alt dallara ayrılmaktadır. Hinata ve Hibiya (1989: 4) *Giongonun*, dış dünyanın seslerini yansıtan sözcükler olup, kendi içinde *giongo* ve *giseigo* olmak üzere ikiye ayrıldığını, *giongonun*, cansız varlıkların seslerini ifade ederken, *giseigonun* canlı varlıkların seslerini anlatmak için kullanıldığını belirtir. Diğer

yandan *gitaigonun* ise ses çıkarmayan cisimleri, ses ile sembolik olarak anlattığını belirtirken, *gitaigo*, *giyōgo* ve *gijōgo* olmak üzere üçe ayrıldığını, *gitaigonun*, cansız varlıkların durumunu anlatmak için kullanıldığını, *giyōgonun*, canlı varlıkların durumu ve hareketini gösterdiğini, *gijōgonun* ise insanların duygularını ifade ettiğini söyler. Kakehi ve Tamori (1993, 2011) ise onomatopeyi kategorilere ayırmak için aşağıdaki tabloyu oluşturmuştur.



Tablo 1: Yansıma sözcüklerin özelliklerine göre kategorilere ayrılması (Kakehi, Tamori, 1993, 2009:iv)

Bu tabloya göre, *onomatope*, ses özelliği taşımasına göre *giongo* ve *gitaigo* olmak üzere iki gruba ayrılmış, ses özelliği içermeyen *gitaigo*, durum ve duyguları belirtmek için kullanılmaktadır. *Gitaigo* da düşünce içermesine göre *higijō* ve *gijōgo*

olmak üzere kendi içinde iki gruba ayrılmaktadır. *Higijō*, düşünce içermemektedir ve canlı olma özelliğine göre *gitaigo* ve *giyōgo* olarak ayrılmaktadır. *Gitaigo*, canlılık içermez, doğa olayları ve cansız nesnelerin durumunu belirtmek için kullanılmaktadır. Örneğin, Japoncada “kıvrım kıvrım” anlamına gelen 「うねうね (*une une*)」 sözcüğü veya “titreşme, pır pır” etme anlamında kullanılan 「ひらひら (*hira hira*)」 yansıma sözcükleri *gitaigo*dur. *Giyōgo* ise canlıların hareketlerini tasvir eden yansıma sözcüklerdir. Örneğin, “pejmürde, savsak” davranışı betimlemek için kullanılan 「でれでれ (*dere dere*)」 sözcüğü ve “kıpır kıpır, gergin” anlamlarında kullanılan 「きよろきよろ (*kyorokyoro*)」 *giyōgo*dur. *Gitaigonun* diğer dalı olan *gijōgo*, yüzeyselliğe göre duygu ve duyu anlamlarına göre iki gruba ayrılmaktadır. Duygu anlamı, insanların hislerini göstermekte, duyu anlamı ise insanların duyuları ile algıladıklarının dile yansımalarını göstermektedir. İnsanın bir olaydan, bir durumdan rahatsız olması anlamında kullanılan 「イライラ (*iraira*)」 sözcüğü ve gülümsemek, tebessüm etmek anlamında kullanılan 「にこにこ (*nikoniko*)」 sözcüğü duygu; sızlamak, karıncalanmak anlamında kullanılan 「ちくちく (*chikuchiku*)」 sözcüğü ise, vücutla ilgili olduğu için duygu değil duyu alanına girmektedir.

Diğer yanda *giongo*, canlı ve cansız varlıkların seslerine göre *giongo* ve *giseigo* olarak adlandırılmaktadır. *Giongo*, doğadaki canlılara ait olmayan sesleri nitelemek için kullanılır.

Örneğin, 雨がざあざあ降る。

Ame ga zāzā furu.

Yağmur-Yal. şarıl şarıl yağ-Şim.Z.

Yağmur **sarıl sarıl** yağıyor.

Yukarıdaki tümcede verilen 「ざあざあ (*zaazaa*)」 sözcüğü, yağmurun sesini tasvir etmektedir. *Giseigo* ise, canlılara ait sesleri aktarmak için kullanılan yansıma sözcüklerdir. İnsan nidaları, hayvan sesleri gibi sesler bu gruba girmektedir. Köpek havlaması olan 「わんわん (*wanwan*)」, zırlı zırlı ağlamak anlamında kullanılan 「わーわー (*wāwā*)」 yansıma sözcükleri *giseigo* örnekleridir.

Bazı durumlarda, bazı yansıma sözcükler hem *giongo* hem de *gitaigo* olarak kullanılabilir. Örneğin, “kıs kıs gülmek” anlamındaki 「くすくす (*kusukusu*)」 yansıma sözcüğü, hem kıs kıs gülme sesi olarak *giongo*, hem de o durumu betimleyen bir *gitaigo* olarak kullanılmaktadır.

Japoncadaki yansıma sözcükler, yapısal ve anlamsal olarak farklı özelliklere sahiptir.

II.2. Özelliklerine Göre Yansıma Sözcükler

Yansıma sözcükler, anlamsal olarak, durum, ses, duyguyu ifade ettiği gibi, yapısal olarak da anlamda farklılıkları belli etmektedir. Bu nedenle yansıma sözcükler, yapı ve anlam bakımından incelenecektir.

II.2.1. Yapı Bakımından Yansıma Sözcükler

Japoncada yansıma sözcükler oluşturulurken, farklı yapılar kullanılmaktadır. Ono (2009:28)’ya göre bu yapılar 4 tanedir ve bunlar; kendinden sonra gelen sessiz

harfin tekrarlanmasını sağlayan 「ツ(tsu)」'nun yansımaya eklenmesi ile meydana gelen yansıma sözcükler, yansımaya 「リ(ri)」 karakterinin gelmesiyle oluşan yansıma sözcükler, sözcüğün sonuna 「ン(n)」 karakterinin eklenmesiyle oluşan yansıma sözcükler ve ikileme yoluyla yapılan yansıma sözcüklerdir.

Kendinden sonra gelen sessiz harfin tekrarlanmasını sağlayan 「ツ(tsu)」'nun yansımaya eklenmesi ile meydana gelen yansıma sözcükler, bir anlık hareket, durum, duyguyu anlatmak için kullanılmaktadır. (Ono, 2009: 28)

Örnek: 私の足音で、ごみをあさっていた猫はどきっと表情で振り向いた。

*Watashi-no ashioto-de, gomi-o asatteita neko wa **dokitto** hyōjō-de furimuita.*

Ben-İye. ayak sesi-ile, çöp-Bel. karıştır-Şim.Z. kedi-Yal. şaşkın yüz ifadesi-ile başını çevir-Geç.Z.

Ayak sesimle, çöpü karıştıran kedi, **şaşkın** bir yüz ifadesi ile başını çevirdi.

Yukarıdaki tümcede 「どきっ(と) (doki-(tto))」 sözcüğü, bir anlık şaşkınlığı ifade etmektedir. İrkilmek, şaşırmak anlamındaki bu sözcük, bir anlık hareket anlamı 「ツ(tsu)」 karakteri ile verilmiştir.

Ono (2009:28) yansımaya 「リ(ri)」 karakterinin gelmesiyle oluşan yansıma sözcükler, belirli bir süre devamlılığı olan belirli bir olay, durum, ses veya duygunun toparlanarak anlatılmasını sağladığını belirtmektedir.

Örnek: 大海原のかなたにちんまりした島影が見えてきた。

*Ōunabara-no kanata-ni **chinmari** shita shimakage ga mietekita.*

Okyanus-İye. ilerisi-Bul. küçük (derli toplu) ada silüeti-Yal görün-Geç.Z.

Okyanusun ilerisinde küçük (derli toplu) bir ada silüeti görüldü.

「ちんまり (する) (*chinmari (suru)*) sözcüğü, küçük, derli toplu şeyleri tanımlamak için kullanılmaktadır ve bu tümcede, ada silüetinin belirli bir süre görünmesi, yansıma sözcüğe eklenen 「リ (*ri*)」 karakterinden anlaşılmaktadır.

Sözcüğün sonuna 「ン (*n*)」 karakterinin eklenmesiyle oluşan yansıma sözcükler, durum veya olayın bitmiş olmasına rağmen etkisinin veyahut sonucunun devam ettiği durumları betimler (Ono, 2009: 28).

Örnek: 受付で記念スタンプをぺたんと押してもらった。

*Uketsuke-de kinen sutanpu-o **petan** to oshite moratta.*

Danışma-Bul. hatıra damgası-Bel. pıt diye bas-Geç.Z.

Danışma, hatıra damgasını pıt diye bastı.

Yukarıdaki tümcede, damganın vurulması bir anlık bir olay olmasına rağmen, 「ン(*n*)」 ile biten yansıma sözcük kullanılarak, damga basma işleminin etkisinin uzun sürdüğü belirtilmiştir.

Ono (2009: 28)'a göre ikileme yoluyla yapılan yansıma sözcükler, halihazırda devam eden durum ve olayları ifade etmek için kullanılır.

Örnek: お皿がみんなべたべただ。

*Osara ga minna **betabetada**.*

Tabak-Yal. hepsi yapış yapış-Şim.Z.

Tabakların hepsi yapış yapış.

Tabakların yapış yapış olması, sürekliliği olan bir durum olduğu için, ikileme ile oluşturulmuş yansıma sözcükler kullanılmıştır.

Tamori ve Schourup (1999, 2011) ise *onomatope* köklerini bir ve iki sesbirim olarak iki gruba ayırmaktadır. Buna göre, Bir sesbirim köke dayalı olarak oluşan yansıma sözcükler şu şekilde kategorilere ayrılmıştır:

A³(と[to]): Bir anlık durumları ifade etmek için kullanılan yansıma sözcük türüdür, ancak Japoncada pek sık rastlanılan bir yapı değildir. Ansızın, şıp diye olan olaylar için kullanılan 「ふ (と) (fu [to])」 veya “bir anda, aniden” anlamlarına gelen 「つ (と) (tsu [to])」 yansıma sözcükleri bu şekilde oluşur.

A+ 「ッ(tsu)」 : A (と[to]) gibi, anlık hareket ve durumları belirtmek için kullanılır, ancak kullanımı daha yaygındır. Bu yapı da tümce içerisinde 「と[to]」 ekini alır. “öpücük sesi, şapırtı” gibi anlamlarda kullanılan 「ちゅっ (と) (chu[tto])」, Bir anda akla bir şey geldiğinde veyahut bir anlık şaşkınlık ifadesi olarak kullanılan 「はっ(ha)’⁴」 ifadeleri bu yapıyla oluşmuş yansıma sözcüklerdir.

A+ 「ン(n)」 : Tamori ve Schourup (1999, 2011: 20), bu yapının doğadaki sesleri gösteren *giongo* ve insan ve hayvan seslerini betimleyen *giseigoda* kullanımının yaygın olduğunu belirtir. “Bir yere vurma sesi veya tilki sesini” betimleyen 「こん(kon)」, “patlama ve tabanca sesi” 「ばん(ban)」 veya “çan sesi”

³ Bu tezde yansıma sözcük örneklemelerinde her bir sesbirim A,B şeklinde belirtilecektir. Ancak, yansıma sözcük yapılarında belirli özelliğe sahip 「ッ(tsu)、ン(n)、リ(ri)」 sesbirimleri hariç tutulacaktır.

⁴ Kendinden sonraki sessiz harfin tekrarlanmasını sağlayan 「ッ(tsu)」 karakteri, kendinden sonra bir karakter gelmediği durumlarda, kendinden önceki karakterin bir anda kesilmesini sağlamaktadır. Bu nedenle, 「ッ(tsu)」’dan sonra herhangi bir karakter gelmediği durumlarda kesme işareti (‘) Kullanılacaktır.

「かん(kan)」 gibi yansıma sözcükler bu yapının örnekleridir. Bu yapı, Türkçedeki anlık ses ve durumları betimleyen yansıma sözcüklerle benzerik göstermektedir. Türkçede bulunan “güm, pat, şak” gibi yansıma sözcükler de bir anlık durumlar için kullanılmaktadır.

A+ 「ー」 uzatma işareti: Uzun süreli ses ve durumları belirtmek için kullanılır. Karın gurultusu sesi olan 「ぐー(guu)」, yağmur şarılması anlamındaki 「ざー(zaa)」 ve gazlı içeceklerin foşurtusu anlamındaki 「しゅー(shuu)」 gibi sesler, bu yapıyla oluşur. Bu yansıma sözcükler de genellikle 「と[to)」 ekiyle birlikte kullanılır.

A+ 「ー」 uzatma işareti + 「ツ(tsu)」 : “A+ 「ツ(tsu)」 ” kalıbı gibi kullanılır, ancak biraz daha vurgulu ve daha uzun süreli durumları belirtir. “Höpürdetme sesi” anlamındaki 「すーっ(suu’)」, üfleme anlamındaki 「ふーっ(fuu’)」 gibi yansıma sözcükler, bu yapıyla oluşturulur.

A+ 「ー」 uzatma işareti + 「ン(n)」 : Bu kalıp da yine “A+ 「ン(n)」 ” kalıbının farklı bir biçimidir. Uzatma işareti, bu yapıya vurgu, olay ve ya durumun sertliği anlamlarını katmaktadır. 「ばん(ban)」 sözcüğü patlama ve tabanca sesini betimlerken, 「ばーん(baan)」 sözcüğü, “güçlü patlama, sert bir şekilde vurmak” anlamlarına gelmektedir.

Tamori ve Schourup (1999, 2011: 21), bir sesbirimin ikilemesiyle oluşan yapıları da bir sesbirim başlığı altında alarak, üç şekilde oluştuklarını söylemektedir.

A+ 「ツ(tsu)」 - A+ 「ツ(tsu)」 : “A+ 「ツ(tsu)」 ” yapısıyla meydana gelen durum veya olayın tekrarlandığı durumları belirtmek için kullanılır. “Kıkır kıkır gülmek” anlamındaki 「くっくっ (kukku)’」 sözcüğü, “hayvanların kesik kesik ses çıkarması veya insanların mutluluk naraları” anlamlarındaki 「きゃっきゃっ (kyakkyaa)’」 sözcükleri, bu yöntemle yapılmış yansıma sözcüklerdir.

A+ 「ン(n)」 - A+ 「ン(n)」 : Bu yapı da, “A+ 「ン(n)」 ” yapısının tekrarından oluşmuş bir ikilemedir. Örneğin, 「かん (kan)」 yansıma sözcüğü, “çan sesi” anlamına gelirken, 「かんかん (kankan)」 sözcüğü çan sesinin ardı ardına çalması anlamında kullanılmaktadır.

Devamlılık belirten yansıma sözcüklerin, Türkçede de ikileme olarak kullanıldığı görülmektedir. Örneğin, “Ev çatır çatır yandı.” tümcesindeki “çatır çatır” yansıma sözcüğü yanma eyleminin devamlılığını belirtmektedir.

A+ 「ー」 uzatma işareti - A+ 「ー」 uzatma işareti: “A + 「ー」 uzatma işareti” şeklinde yapılan yansıma sözcüklerde gerçekleşen durum veya olayın tekrarlanması anlamında kullanılmaktadır. “Hoparlör, radyo, televizyon gibi araçlardan çıkan cızırtı; insan çığlığı, feryadı” anlamlarında kullanılan 「がーがー (gaagaa)」 sözcüğü, “suyun çağılısını” betimleyen 「どーどー (doodoo)」 sözcüğü, bu yapıya örnektir.

Tamori ve Schourup (1999, 2011: 21 v.d.), iki sesbirim kökten oluşan yansıma sözcüklerin yapılarını ise şu şekilde ayırmaktadır.

AB şeklinde yapılan yansıma sözcükler; iki sesbirimden oluşan sözcük köküdür. Aniden, şiddetli, sert bir olayın olmasını betimleyen 「がば (と) (*gaba[to]*)」 ifadesi gibi yansıma sözcükler bu yapıyla oluşmaktadır. Tamori ve Schourup (1999, 2011: 21), “A (と [*to*])” bu yapısı gibi, bu yapının da klasik Japoncada kullanılırken, çağdaş Japoncada nadir olarak kullanılmakta olduğunu söylerken, Yamaguchi (2002, 2012: 34), “A (と [*to*])”, Edo döneminden sonra daha az kullanılırken, AB şeklinde yapılan yansıma sözcüklerin günümüzde hala sıklıkla kullanıldığını söylemektedir.

AB+ 「ッ(*tsu*)」 ve AB+ 「り(*ri*)」 yapıları, bir anlık olan durum ve olayları ifade etmek için kullanılır. İki yapı da aynı anlamdadır, ancak AB+ 「り(*ri*)」 yapısı genellikle yazı dilinde kullanılmaktadır. “Keskin uçlu bir nesneyi saplama” durumunu betimleyen yansıma sözcük olan 「くさっ (*kusa*)、くさり (*kusari*)」 yansıma sözcüğü, “yumruk atma sesi” gibi tek seferlik durumu belirten 「ぽかつ (*poka*)、ぽかり (*pokari*)」 sözcükleri gibi ifadeler bu yapıyla oluşmaktadır.

AB+ 「ん(*n*)」 yapısı, “AB+ 「ッ(*tsu*)」 ”ve “AB+ 「り(*ri*)」 ” yapılarıyla benzerlik göstermekte ve bir anlık durumları belirtme anlamında kullanılmaktadır. “Çatırtı, kütürtü” anlamlarındaki 「ぽきん(*pokin*)」 sözcüğü bu yolla yapılmış bir yansıma sözcüktür.

A+ 「ッ(*tsu*)」 +B ve A+ 「ん(*n*)」 ifadeleri Yamaguchi (2002, 2012: 35) ile Tamori ve Schourup (1999, 2011: 23)’e göre eski Japoncada sıkça kullanılan, ancak günümüzde pek kullanılmayan yansıma sözcüklerdir. Sert cisimlerin birbirine

Çarpma sesi anlamına gelen 「はっし (*hasshi*)」 ve “tüm g¼c¼yle” anlamındaki 「むんず (*munzu*)」 s¼zc¼kleri bu t¼rdeki yans¼ma s¼zc¼klere ¼rnektir.

Japonca yans¼ma s¼zc¼kler, bu Şekilde farklı y¼ntemlerle ortaya çıkmaktadır. Bu farklı y¼ntemler, anlama farklı Şekillerde etki etmektedir. Aynı sesbirimden gelen s¼zc¼kler, hareket, ses veya durumun s¼resi veya durumunu belirlemek ¼zere farklı yapılarla oluŐurken, Aksan (1996: 62), T¼rkede yans¼ma s¼zc¼klerden ortaya çıkan bazı ikilemelerin, ses deęiŐimleriyle farklı biçimlerle ortaya çıkararak vurgu derecesi g¼sterdięini belirtir. ¼rneęin; “ıtır çıtır, çatır çatır, çatır utur” yans¼ma s¼zc¼kleri, aynı anlamda olup, vurgu derecesi farklıdır.

Japoncadaki yans¼ma s¼zc¼kler, yapı ile anlat¼ma vurgu verirken, durum, olay, duygu ve ses gibi ayrımları t¼rlerle vermektedir. T¼rlerine g¼re yans¼ma s¼zc¼kler de onomatope başlığı altında iki grupta ele alınmaktadır.

II.2.2. Anlam Bakımından Yans¼ma S¼zc¼kler

Anlam bakımından yans¼ma s¼zc¼kler, durum ve ses bildiren yans¼ma s¼zc¼kler olarak ikiye ayrılmaktadır. Durum, olay, duygu anlatan yans¼ma s¼zc¼kler, *gitaigo*, ses bildiren yans¼ma s¼zc¼kler ise *giongo* olarak adlandırılır.

II.2.2.1. Gitaigo

Gitaigo, nesnelerin durumunu belirten yans¼ma s¼zc¼k olarak tanımlanmaktadır. Ses içermeyen unsurların, sessel unsurların simgesel olarak ifade

edilmesi şeklinde de oluştuğu söylenmektedir. Yapılan hareketin okur/dinleyiciye aktarılmak istendiği durumlarda kullanılarak, anlatıma yoğunluk katar.

Kindaichi v.d. hazırladığı Büyük Japonca Ansiklopedisinde (1988, 1990) *gitaigonun*, canlı varlıkların hareketlerinde, durum anlatımlarında, duyu ve duygu anlatımlarında, psikolojik durumlarda, şartların durum ve değişikliklerinde kullanıldığı belirtilmektedir.

Yürüme şekli olan 「のろのろ歩く (*noro noro aruku*)」, ramen yeme şeklini anlatan 「ずるずる食べる (*zuru zuru taberu*)」, gülümsemeyi betimlemek için kullanılan 「にこにこ笑う (*niko niko warau*)」 gibi yansıma sözcükler, yapılan eylemin durumunu betimlemek için kullanılmaktadır. Türkçede de buna benzer yansıma sözcükler yer almaktadır. “Ağır ağır yürümek, hüplete hüplete (hüp hüp) yemek, kıs kıs gülmek” gibi eylemleri tasvir eden yansıma sözcükler, Türkçede de sıklıkla kullanılmaktadır.

II.2.2.2. *Giongo*

Giongo, canlı ve cansız varlıkların seslerini gösteren sözcükler olup, ses içeren durumları aktarmak için kullanılmaktadır. Hinata ve Hibiya (1989: 4) *Giongonun*, dış dünyanın seslerini yansıtan sözcükler olup, kendi içinde *giongo* ve *giseigo* olmak üzere ikiye ayrıldığını, *giongonun*, cansız varlıkların seslerini ifade ederken, *giseigonun* canlı varlıkların seslerini anlatmak için kullanıldığını belirtir.

Giongo, canlı ve cansız varlıkların seslerine göre *giongo* ve *giseigo* olarak adlandırılmaktadır. *Giongo*, doğadaki canlılara ait olmayan sesleri nitelemek için

kullanılır. Yağmurun sesini tasvir eden 「ざあざあ (zaazaa)」 sözcüğü veya şimşek sesini betimleyen 「がらがら (garagara)」 sözcükleri giongo sınıfına girer. *Giseigo* ise, canlılara ait sesleri aktarmak için kullanılan yansıma sözcüklerdir. İnsan nidaları, hayvan sesleri gibi sesler bu gruba girmektedir. Kedi miyavlaması olan 「にゃんにゃん (nyannyan)」 , zırıl zırıl ağlamak anlamında kullanılan 「わーわー (wāwā)」 yansıma sözcükleri *giseigo* örnekleridir.

III. YABAN ARMUDU (YAMANASHI)

Bu bölümde, Kenji Miyazawa'nın yansıma sözcük kullanımı üzerinde durulacak ve Yaban Armudu (*Yamanashi*) adlı öyküsünde kullanılan yansıma sözcükler ele alınarak, yapılan anket ve değerlendirmesi ortaya konulacaktır.

III.1. Kenji Miyazawa ve Yansıma Sözcük Kullanımı

Kenji Miyazawa, 1896 – 1933 yılları arasında yaşamış, Japon şair ve öykü yazarıdır. Tamori (2011: 15), Miyazawa'yı, eserlerinin sadece ilk ve ortaokul değil, lise kitaplarında dahi yer alan bir çocuk edebiyatı yazarı olarak nitelemektedir. Miyazawa'nın en temel özelliği, Japoncadaki yansıma sözcüklerin yanı sıra, kendi türettiği yansıma sözcükleri de eserlerinde sıkça kullanmasıdır. Durum ya da olayı betimlerken, dinleyici/okurun algısına hitap ederek, sahnenin benimsenmesini sağlayan yansıma sözcükleri, kendi algısına göre türeterek, kendine özgü bir tarz yaratmıştır. Tamori (2009: 65), Miyazawa'nın *onomatope* dostu olarak görüldüğünü ve bunun nedeninin de Japoncadaki yansıma sözcükleri yanı sıra, kendi hayal gücü

ve türetme yeteneğiyle kendine özgü yansıma sözcük kullanımından kaynaklandığını belirtmektedir. Kawagoe (2007: 71), Miyazawa'nın çağdaş dilde pek görülmeyen *onomatope* yapıları kullandığını, bunun da Miyazawa'nın türettiği *onomatopeler* olarak ele alındığını belirtirken, bu yansıma sözcüklerin bir kısmının Miyazawa'nın memleketi olan Iwate bölgesi ağızında görülen sözcükler olduğunu söyleyerek, duruma farklı bir yorum getirmektedir. Ōzono (2007: 40) da Shibata (1995)'nin, Miyazawa'nın *onomatopelerinin* Iwate ilinin bir şehri olan Hanamaki'de kullanılan ağızdaki *onomatopelerin* özelliklerine benzediğini belirttiğini söyler.

Örnek: 又三郎の髪の毛は赤く ばしゃばしゃ しているのにあんまり永く
つかって唇もすこし紫いろなので… 「風の又三郎」

Ōzono (2007: 41)

*Matasaburo-no kami-no ke wa akaku bashabasha shiteirunoni anmari
nagaku nagaku tsukatte kuchibiru mo sukoshi murasakiironanode... “Kaze no
Matasaburo”*

Matasaburo-İye Ek. saçlar-Yal. kızıl ve darmadağınık ol-Durum rağmen çok
uzun zaman kullan-Durum ve dudak-İye Ek. da biraz mor ol-Bel.

Matasaburo'nun saçları kızıl ve darmadağınık olmasına rağmen, çok uzun
zamandır kullanıyordu ve dudağı da biraz mor olduğundan... “Rüzgar *Matasaburo*”

Ōzono (2007: 41), bu tümcedeki 「ばしゃばしゃ(*bashabasha*)」 yansıma
sözcüğünün, Hanamaki ağızında da olduğunu ve “darmadağın, karmaşık” anlamlarına
gelen 「ぼさぼさ(*bosabosa*)」 sözcüğünün Hanamaki ağızındaki karşılığı olduğunu
belirtir.

Tamori (2009: 65), Miyazawa onomatopelerinin 5 farklı yöntemle oluştuğunu söylemektedir. Bu yapılar: ses simgesel olarak Miyazawa'ya özgü, kullanılagelen onomatopelerin yapısını, ses değişimi, ekleme, tekrar gibi fonemler kullanarak değiştirme, kullanılagelen onomatopelerin alışılmadık bir şekilde kullanılması, kullanılagelmiş yansıma sözcüklerin yapısındaki ses sıralamalarının değiştirilmesi, ses yapıları genel olan ancak onomatopeyi oluşturan sesbirimlerin diziliminin alışılengelenden farklı olması şeklindedir. Miyazawa, bu yapıları kullanarak, kendine özgü bir yansıma sözcük kullanımı gerçekleştirmektedir.

Özono (2007: 9, 17), Miyazawa'nın eserlerinde kullandığı yansıma sözcükleri *gitaigo* ve *giongo* olmak üzere ayrı ayrı araştırarak, 1595 *gitaigo*, 658 *giongo* kullandığını saptamıştır. Bu durum, Miyazawa'nın eserlerinde durum, duygu betimlemelerine daha fazla önem verdiğini göstermektedir. Özono (2007: 33) ayrıca, Miyazawa'nın kullanılagelen yansıma sözcüklerin yapısına paralel bir yansıma sözcük kullanımından bahsetmektedir. Bunun yanında Özono (2007), yaptığı araştırmanın sonucunda, Miyazawa'nın kendi türettiği onomatopelerde yapı olarak da kendine özgü yapılar kullandığı sonucuna varmıştır.

Kubo (1995: 19), Miyazawa'nın yansıma sözcükleri sadece doğadaki sesleri ifade etmek için değil, ağırlıklı olarak evren hakkındaki her şey, ruhsal ve soyut duyuları ses olarak düşünerek ifade etmek üzere kullandığını söyler. Ayrıca, Miyazawa'nın, sık kullanılan yansıma sözcükleri de duyusal ve psikolojik anlamlarının genel kullanımından farklı kullandığını söyler ve yaptığı araştırmadan çıkan sonuca göre, *gitaigonun giongoda* daha fazla olduğunu belirtir.

Kubo, Ōzono ve diğerlerinin yaptığı çalışmalar sonucunda, Kenji Miyazawa'nın, eserlerinde *onomatope* çok sık görülmekte, *onomatope* türlerinden de *gitaigoyu* sıkça kullandığı görülmektedir. *Gitaigonun* kullanım alanları ve alt alanları göz önüne alındığında, Miyazawa'nın durum, olay ve duyguları okura aktarmaya çalıştığı düşünülmektedir.

Kubo (1995: 24), Miyazawa'nın, eserlerinde yansıma sözcüğün kullanıldığı tümce içerisindeki ses uyumuna dikkat ettiğini belirtir. Örneğin; “tir tir titreyerek” anlamına gelen 「ふるふるふるえて (*furufuru furuete*)」 örneğinde, 「ふるふる (*furufuru*)」 yansıma sözcüğü, 「ふるえる (*furueru*)」 eylemiyle birlikte kullanılmıştır. Miyazawa'nın bu kullanımı, Türkçede yer alan, Aksan (1996: 63; 2002, 2006: 86)'ın yalnızca bir eylem, bir oluş, bir durum için kullanılan veya belirli bir eylem ile kullanılan ikilemeler olarak tanımladığı ikileme türü ile benzerlik göstermektedir. Türkçedeki “tir tir titremek, homur homur homurdanmak, horul horul uyumak” gibi örneklerde görülen bu yansıma sözcükler, yalnızca örnekte verilen eylemlerle birlikte kullanılmaktadır.

Miyazawa ile aynı şekilde, Türk çocuk edebiyatında da Gülten Dayıoğlu, yansıma sözcükleri sıklıkla kullanmaktadır. Sis ve Gökçe (2009: 1977), Gülten Dayıoğlu'nun, öykülerinde yansıma sözcük kullanarak, çocuklara doğadaki varlıkların, nesnelerin seslerinden yola çıkarak doğanın canlılığını ve hareketliliğini kavrayabilme imkânı sağladığından bahseder. Japon edebiyatında ve Türk edebiyatında öykü yazarlarının yansıma sözcük kullanarak insanlara durum ve olayları kavratmaya çalışmaları, yansıma sözcüklerin, durum algısında önemli olduğunu göstermektedir.

III.2. *Yamanashi* Adlı Eser ve Eserde Kullanılan Yansıma Sözcükler

Yamanashi, Kenji Miyazawa'nın 8 Nisan 1923'de Asahi Gazetesinin Iwate ekinde yayınladığı kısa öyküsüdür. Japoncası 8 sayfa olup, bu 8 sayfa içerisinde yirmi iki farklı yansıma sözcük kullanılmıştır. III.2.1. bölümde eserin Japoncası ve transkripsiyonu verilerek, yansıma sözcük kullanımı metin içerisinde gösterilmiştir.

III.2.1. *Yamanashi* Adlı Eser ve Transkripsiyonu

やまなし

Yamanashi

+目次

Mokuji

小さな谷川の底を写した二枚の青い幻燈です。

Chiisana tanigawa-no soko-o utsushita nimai-no aoi gentō desu.

一、五月

Ichi, Gogatsu

二疋の蟹の子供らが青じろい水の底で話していました。

Nihiki-no kani-no kodomora-ga aojiroi mizu-no soko-de hanasiteimashita.

「クラムボンはわらったよ。」

“Kuramubon-wa waratta-yo.”

「クラムボンはかぶかぶわらったよ。」

1

“Kuramubon-wa kapukapu waratta-yo.”

1

「クラムボン跳ねてわらったよ。」

“*Kuramubon-wa hanete waratta-yo.*”

「クラムボン跳ねてわらったよ。」

1

“*Kuramubon-wa kapukapu waratta-yo.*”

1

上の方や横の方は、青くくらく鋼のように見えます。そのなめらかな天井を、つぶつぶ暗い泡が流れて行きます。

2

Ue-no ue ya yoko-no hō-wa, aoku kuraku hagane-no yōni miemasu. Sono namerakana tenjō-o, tsubutsubu kurai awa-ga nagarete ikimasu.

2

「クラムボンわらっていたよ。」

“*Kuramubon-wa waratteita-yo.*”

「クラムボン跳ねてわらったよ。」

1

“*Kuramubon-wa kapukapu waratta-yo.*”

1

「それならなぜクラムボンわらったの。」

“*Sore-nara naze Kuramubon-wa waratta-no.*”

「知らない。」

“*Shiranai.*”

つぶつぶ泡が流れて行きます。蟹の子供らもぽっぽっぽっとつづけて五六粒泡を吐きました。それはゆれながら水銀のように光って斜めに上の方へのぼって行きました。

2

3

Tsubutsubu awa-ga nagarete ikimasu. Kani-no kodomora-mo poppoppot-to
2 3
tsudzukete go roku tsubu awa-o hakimashita. Sore-wa yurenagara suigin-no yōni
hikatte naname-ni ue-no hō-e nobotte ikimashita.

つうと銀のいろの腹をひるがえして、一疋の魚が頭の上を過ぎて行きま
4
しに。

Tsū-to gin-no iro-no hara-o hirugaeshite, ippiki no sakana-ga atama-no ue-o
4
sugite ikimashita.

「クラムボンは死んだよ。」

“Kuramubon-wa shinda-yo.”

「クラムボンは殺されたよ。」

“Kuramubon-wa korosareta-yo.”

「クラムボンは死んでしまったよ……。」

“Kuramubon-wa shinde shimatta-yo……”

「殺されたよ。」

“Korosareta-yo.”

「それならなぜ殺された。」兄さんの蟹は、その右側の四本の脚の中の二
本を、弟の平べったい頭にのせながら云いました。

“Ashi-no naka-no nihon-o, otōto-no hirabetai atama-ni nosenagara iimashita.

「わからない。」

“Wakaranai.”

魚がまたツウと戻って下流のほうへ行きました。

4
Sakana-ga mata tsū-to modotte karyuu-no hō-e ikimashita.

4

「クラムボンはわらったよ。」

“*Kuramubon-wa waratta-yo.*”

「わらった。」

“*Waratta-yo.*”

にわかにパツと明るくなり、日光の黄金は夢のように水の中に降って来ま
5
した。

Niwaka-ni pat-to akaruku nari, nikkō-no kin-wa yume-no yōni mizu-no naka-ni
5
futte kimashita.

波から来る光の網が、底の白い磐の上で美しくゆらゆらのびたりちぢんだ
6
りしました。泡や小さなごみからはまっすぐな影の棒が、斜めに水の中に並
んで立ちました。

Nami-kara kuru hikari-no ami-ga, soko-no shiroi iwa-no ue-de utsukushiku
yurayura nobitari chijindari shimashita. Awa ya chiisana gomi-kara massuguna
6
kage-no bō-ga, naname-ni mizu-no naka-ni narande tachimashita.

魚がこんどはそこら中の黄金の光をまるつきりくちやくちやにしておまけ
7
に自分は鉄いろに変に底ばかりして、又上流の方へのぼりました。

Sakana-ga kondo-wa sokora naka-no kin-no hikari-o marukkiri kuchakucha-ni
7
shite omake-ni jibun-wa tetsuiro-ni hen-ni sokobikari shite, mata kami-no hō-e
noborimashita.

「お魚はなぜああ行ったり来たりするの。」

“*Osakana-wa naze ā ittari kitari suru-no?*”

弟の蟹がまぶしそうに眼を動かしながらたずねました。

Otōto-no kani-ga mabushisō-ni me-o ugokashinagara tazunemashita.

「何か悪いことをしてるんだよ。とってるんだよ。」

“Nanika warui koto-o shiterunda-yo. Totterunda-yo.”

「とってるの。」

“Totteru-no.”

「うん。」

“Un.”

そのお魚がまた上流から戻って来ました。今度はゆっくり落ちついて、ひれも尾も動かさずただ水にだけ流されながらお口を環⁸のように円くしてやって来ました。その影は黒くしずかに底の光の網の上をすべりました。

Sono osakana-ga mata kami-kara modotte kimashita. Kondo-wa yukkuri ochitsuite, hire-mo o-mo ugokazu tada mizu-ni dake nagasarenagara okuchi-o wa-no⁸ yōni maruku shite yatte kimashita. Sono kage-wa kuroku shizukani soko-no hikari-no ami-no ue-o suberimashita.

「お魚は……。」

“Osakana-wa....”

その時です。俄に天井に白い泡がたって、青びかりのまるでぎらぎらする鉄砲弾のようなものが、いきなり飛込んで来ました。⁹

Sono toki desu. Niwaka-ni tenjō-ni shiroi awa-ga tatte, aobikari-no marude giraqira suru teppōdama-no yōna mono-ga, ikinari tobikonde kimashita.

9

兄さんの蟹ははつきりとその青いもののさきがコンパスのように黒く尖っているのを見ました。¹⁰と思ううちに、魚の白い腹がぎらっと光って一ぺんひ

11

るがえり、上の方へのぼったようでしたが、それっきりもう青いものも魚のかたちも見えず光の黄金の網はゆらゆらゆれ、泡はつぶつぶ流れました。

6

2

Anisan-no kani-wa hakkiri-to sono aoi mono-no saki-ga konpasu-no yōni kuroku
10
togatteiru-no-mo mimashita. To omou uchi-ni, sakana-no shiroi hara-ga girat-to
11
hikatte ippen hirugaeri, ue-no hō-e nobotta yōdeshita-ga, sorekkiri mō aoi mono-mo
sakana-no katachi-mo miezu hikari-no kin-no ami-wa yurayura yure, awa-wa
6
tsubutsubu nagare mashita.

2

二疋はまるで声も出^でず居^いすくまってしまいました。

Nihiki-wa marude koe-mo dezu isukumatte shimaimashita.

お父さんの蟹が出て来ました。

Otōsan-no kani-ga dete kimashita.

「どうしたい。ぶるぶるふるえているじゃないか。」

12

“Dōshitai. Buruburu furuete iru janai-ka.”

12

「お父さん、いまおかしなものが来たよ。」

“Otōsan, ima okashina mono-ga kita.”

「どんなもんだ。」

“Donna mon-da.”

「青くてね、光るんだよ。はじがこんなに黒く尖ってるの。それが来たらお魚が上へのぼって行ったよ。」

“Aokute-ne, akarunda-yo. Haji-ga konna-ni kuroku togatteru-no. Sore-ga kitara osakana-ga ue-e nobotte itta-yo.”

「そいつの眼が赤かったかい。」

“Soitsu-no me-ga akakattakai”

「わからない。」

“Wakaranai”

「ふうん。しかし、そいつは鳥だよ。かわせみと云うんだ。大丈夫だ、安心しろ。おれたちはかまわないんだから。」

“Fūn. Shikashi, soitsu-wa tori-da-yo. Kawasemi-to iunda. Daijōbu-da. Anshin shiro. Oretachi-wa kamawanainda-kara.”

「お父さん、お魚はどこへ行ったの。」

“Otōsan, osakana-wa doko-e itta-no.”

「魚かい。魚はこわい所へ行った」

“Sakanakai. Sakana-wa kowai tokoro-e itta.”

「こわいよ、お父さん。」

“Kowai-yo, otōsan.”

「いいいい、大丈夫だ。心配するな。そら、樺の花が流れて来た。ごらん、きれいだろう。」

“ii ii, daijōbu-da. Shinpai suruna. Sora, kaba-no hana-ga nagarete kita. Goran, kirei-darō.”

泡と一緒に、白い樺の花びらが天井をたくさんすべって来ました。

Awa-to issho-ni, shiroi kaba-no hanabira-ga tenjō-o takusan subette kimashita.

「こわいよ、お父さん。」弟の蟹も云いました。

“Kowai-yo, otōsan.” Otōto-no kani-mo iimashita.

光の網はゆらゆら、のびたりちぢんだり、花びらの影はしずかに砂をす
6
べりました。

Hikari-no ami-wa yurayura, nobitari chidindari, hanabira-no kage-wa shizuka-ni
6
suna-o suberimashita.

二、十二月

Ni, jūni gatsu

蟹の子供らはもうよほど大きくなり、底の景色も夏から秋の間にすっかり
13
変りました。

Kani-no kodomora-wa mō yohodo ōkikunari, soko-no keshiki-mo natsu-kara aki-no
aida-ni sukkari kawarimashita.

13

白い柔かな円石もころがって来、小さな錐の形の水晶の粒や、金雲母のか
けらもながれて来てとまりました。

Shiroi yawarakana maru seki-mo korogatte ki, chiisana kiri-no katachi-no suishō
no-tsubu ya, kinunmo-no kakera-mo nagarete kite tomarimashita.

そのつめたい水の底まで、ラムネの瓶の月光がいっぱい透とおり天井で
は波が青じろい火を、燃したり消したりしているよう、あたりはしんとして、
14
ただいかにも遠くからというように、その波の音がひびいて来るだけです。

Sono tsumetai mizu-no soko made, ramune-no bin-no gekkō-ga ippai-ni mitoori
tenjō-dewa nami-ga aojiroi hi-o, moyashitari keshitari shite iru-yō, atari-wa shin

14

toshite, tada ikanimo toku-kara-to iu-yōni, sono nami-no oto-ga hibiite kuru-dake desu.

蟹の子供らは、あんまり月が明るく水がきれいなので睡らないで外に出て、しばらくだまって泡をはいて天上の方を見ていました。

Kani-no kodomora-wa, anmari tsuki-ga akaruku mizu-ga kreina-node nemuranaide soto-ni dete, shibaraku damatte awa-o haite tenjō-no kata-o mite imashita.

「やっぱり僕の泡は大きいね。」

“Yappari boku-no awa-wa ookii-ne.”

「兄さん、わざと大きく吐いてるんだい。僕だってわざとならもっと大きく吐けるよ。」

“Niisan, waza-to ookiku haiterundai. Boku datte wazato nara motto ookiku hakeru-yo.”

「吐いてごらん。おや、たったそれきりだろう。いいかい、兄さんが吐くから見ておいで。そら、ね、大きいだろう。」

“Haite goran. Oya, tatta sore kiri darō. Iikai, nisain-ga haku-kara mite oide. Sora, ne, ookii-darō.”

「大きかないや、おんなじだい。」

“Ookikanaiya, onnajidai.”

「近くだから自分のが大きく見えるんだよ。そんなら一緒に吐いてみよう。いいかい、そら。」

“Chikaku dakara jibun- no-ga ookiku mierunda- yo. Sonnara isscho-ni haite miyō. Iikai, sora.”

「やっぱり僕の方大きいよ。」

“Yappari boku-no-hō ookii-yo.”

「本当かい。じゃ、も一つはくよ。」

“Hontō kai. Ja, mo hitotsu-wa haku-yo.”

「だめだい、そんなにのびあがっては。」

“Dame dai, sona-ni nobiagatte-wa.”

またお父さんの蟹が出て来ました。

Mata otōsan-no kani-ga dete kimashita.

「もうねろねろ。遅いぞ、あしたイサドへ連れて行かんぞ。」

“Mō nero nero. Osoi zo, ashita Isado-e tsurete ikan zo.”

「お父さん、僕たちの泡どっち大きいの」

“Otōsan, bokutachi-no awa docchi ookii-no.”

「それは兄さんの方だろう」

“Sore-wa nisain-no hō darō.”

「そうじゃないよ、僕の方大きいんだよ」弟の蟹は泣きそうになりました。

“Sō janai-yo, boku-no hō ookiin da-yo.” Otōto-no kani-wa nakisō-ni narimashita.

そのとき、トブン。

15

Sono toki, tobun.

15

黒い円い大きなものが、天井から落ちてずうっとしずんで又上へのぼって

16

行きました。キラキラッと黄金のぶちがひかりました。

17

Kuroi marui ookina mono-ga, tenjō-kara ochite zūtto shizunde mata ue-e nobotte

16

ikimashita. Kirakira-to kogane-no buchi-ga hikarimashita.

17

「かわせみだ」子供らの蟹は頸をすくめて云いました。

“*Kawasemi-da*” *Kodomora-no kani-wa kubi-o sukumete iimashita.*

お父さんの蟹は、遠めがねのような両方の眼をあらん限り延ばして、よくよく見てから云いました。

18

Otōsan no kani wa, toomegane-no yōna ryōhō-no me-o aran-kagiri nobashite,
yokuyoku *mite-kara iimashita.*

18

「そうじゃない、あれはやまなしだ、流れて行くぞ、ついて行って見よう、ああいい匂いだな」

“*Sō janai, are-wa yamanashi-da, nagarete iku-zo, tsuite itte miyō, aa ii nioi-dana.*”

なるほど、そこらの月あかりの水の中は、やまなしのいい匂いでいっぱいでした。

Naruhodo, sokora-no tsuki akari-no mizu-no naka-wa, yamanashi-no ii nioi-de ippai deshita.

三疋はぽかぽか流れて行くやまなしのあとを追いました。

19

Sanbiki-wa pokapoka nagarete iku yamanashi-no ato-o oimashita.

19

その横あるきと、底の黒い三つの影法師が、合せて六つ踊るようにして、やまなしの円い影を追いました。

Sono yoko aruki-to, soko-no kuroi mitsu-no kagebōshi-ga, awasete mutsu odoru yōni shite, yamanashi-no marui kage-o oimashita.

間もなく水はサラサラ鳴り、天井の波はいよいよ青い焰をあげ、やまなし
20 21
は横になって木の枝にひっかかってとまり、その上には月光の虹がもかもか
22
集まりました。

Mamonaku mizu-wa sarasara nari, tenjō-no nami-wa iyoiyo aoi honoo-o age,
20 21
yamanashi-wa yoko-ni natte ki-no eda-ni hikkakatte tomari, sono ue-ni-wa gekkō-no
niji-ga mokamoka atsumarimashita.

22
「どうだ、やっぱりやまなしだよ、よく熟している、いい匂いだろう。」

“*Dō-da, yappari yamanashi-da-yo, yoku konashite iru, ii nioi darō.*”

「おいしそうだね、お父さん」

“*Oishisō-da-ne, otōsan.*”

「待て待て、もう二日ばかり待つとね、こいつは下へ沈んで来る、それからひとりでおいしいお酒ができるから、さあ、もう帰って寝よう、おいで」

“*Mate mate, mō futsuka bakari matsu-to-ne, koitsu-wa shita-e shizunde kuru,*
sore-kara hitori-de-ni oishii osake-ga dekiru-kara, saa, mō kaette neyō, oide.”

親子の蟹は三疋自分等の穴に帰って行きます。

Oyako-no kani-wa sanbiki jibunra-no ana-ni kaette ikimasu.

波はいよいよ青じろい焰をゆらゆらとあげました、それは又金剛石の粉を
21 6
はいているようでした。

Nami-wa iyoiyo aojiroi honoo-o yurayura-to agemashita, sore-wa mata kongōseki-
21 6
no tsubu-o haite-iru-yō deshita.

＊

私の幻燈はこれでおしまいであります。」

Watashi-no gentō-wa kore-de oshimai-de arimasu.

Eserin orijinalinde ve transkripsiyonunda görüldüğü üzere, bu öyküde oldukça yoğun bir yansıma sözcük kullanımı bulunmaktadır. Orijinali 8 sayfa olan eserde 22 farklı yansıma sözcükle karşılaşılmaktadır. Bu yansıma sözcüklerden beş tanesi eser içinde tekrar edilmekte, diğerleri ise sadece bir defa kullanılmaktadır.

Bu kadar kısa bir eserde, bu kadar yoğun bir şekilde yansıma sözcük kullanılması, Japoncada yansıma sözcüklerin algıdaki önemini göstermektedir.

III.2.2. *Yamanashi* Adlı Eserdeki Yansıma Sözcüklerin Analizi

Yukarıda da belirtildiği gibi, eserde kullanılan yansıma sözcüklerin bazıları metin içerisinde tekrar edilmekte, bazı sözcükler ise yalnızca bir defa kullanılmaktadır. Eser içerisinde geçen yansıma sözcükler kullanım sayılarına göre sınıflandırıldığında aşağıdaki tablo ortaya çıkmaktadır.

Yansıma Sözcüğün numarası	Yansıma Sözcük	1 defa kullanılan	2 defa kullanılan	3 defa kullanılan	4 defa kullanılan
1	かぶかぶ <i>Kapukapu</i>			X	
2	つぶつぶ <i>Tsubutsubu</i>			X	
3	ぽっぽっぽっ <i>Poppopo'</i>	X			
4	つう <i>Tsū</i>		X		

5	ぱっ <i>Pa'</i>	X			
6	ゆらゆら <i>Yurayura</i>				X
7	くちやくちや <i>Kuchakucha</i>	X			
8	ゆっくり <i>Yukkuri</i>	X			
9	ぎらぎら <i>Giragira</i>	X			
10	はっきり <i>Hakkiri</i>	X			
11	ぎらっ <i>Gira'</i>	X			
12	ぶるぶる <i>Buruburu</i>	X			
13	すっかり <i>Sukkari</i>	X			
14	しん <i>Shin</i>	X			
15	とぶん <i>Tobun</i>	X			
16	ずうっ <i>Zū'</i>	X			
17	きらきらっ <i>Kirakira'</i>	X			
18	よくよく <i>Yokuyoku</i>	X			
19	ぽかぽか <i>Pokapoka</i>	X			
20	さらさら <i>Sarasara</i>	X			
21	いよいよ <i>İyoiyo</i>		X		
22	もかもか <i>Mokamoka</i>	X			
	TOPLAM	16	3	1	1

Tablo 2: *Yamanashi* adlı eserde kullanılan yansıma sözcükler

Yukarıdaki tabloda, Miyazawa'nın *Yamanashi* adlı eserinde kullandığı yansıma sözcüklere bakıldığında, Ōzono (2007: 36,37)'nin yaptığı çalışmada elde ettiği sonuçla paralellik gösterdiği ve Miyazawa'nın bu eserinde de yansıma sözcük kullanımında pek fazla tekrara başvurmadağı görülmektedir. Yazar bu kısa öyküsünde 22 yansıma sözcük kullanmış, bu yansıma sözcüklerden üç tanesinde 2 tekrar, 1 tanesinde 3 ve 1 tanesinde de 4 tekrar yapmıştır. 16 yansıma sözcük ise, eser içerisinde yalnızca bir defa kullanılmıştır.

Yamanashi adlı öyküde geçen yansıma sözcükler, metin içerisinde belirtilen sözcük numaralarına göre sırayla ele alınarak, yansıma sözcüklerin eser içerisindeki kullanımı hakkında bilgi verilecektir.

Sözcük no-1: 「かぶかぶ (*kapukapu*)」 : Suyun dibinde konuşan iki yengecin konuşmalarında geçen bu yansıma sözcük, Miyazawa'nın kendi türettiğı yansıma sözcük olup, sözlüklerde bulunmamaktadır. Metin içerisinde, kendi aralarında eğlenen iki yengecin, *Kuramubon* isimli bir karakter hakkında konuştukları sırada, bu karakterin gülüşünü anlatmak için kullandıkları ifade olarak yer almaktadır. Japoncada bulunan gülüş ile ilgili yansıma sözcüklerden tamamen farklıdır. Eserde olayın geçtiğı yer sualtı olduğundan, yazarın su altındaki gülüşü betimlemek için Japoncadaki gülüş anlatan yansıma sözcükleri kullanmadığı düşünülmektedir. Yazar, bu sözcüğü kullanarak, okurun olayın sualtında geçtiğini algılayarak, ona göre gülüşü hayal etmesini sağlamayı amaçladığı da düşünülebilir. Bu yansıma sözcüğün metin içerisinde 3 defa kullanılmış olması, kendi aralarında eğlenen yavru yengeçlerin gördükleri bir olayı, oyun olarak kullanarak, tekerleme şeklinde söylemelerinin aktarılmasından kaynaklanmaktadır.

Sözcük no-2: 「つぶつぶ (*tsubutsubu*)」 : Japoncada yer alan bu yansıma sözcük, eser içerisinde suyun içerisindeki baloncukların tanecikler halinde su yüzeyine doğru gittiği durumu betimlemek için kullanılmaktadır. Durum belirttiği için *gitaigo* olarak düşünülmektedir. Suyun içinde, hareketlerden dolayı baloncukların yukarı çıkması ara sıra olan bir durum olduğundan, metin içerisinde, suyun hareketinin belirtilmek istendiği durumlarda bu yansıma sözcüğün kullanıldığı görülmektedir.

Sözcük no-3: 「ぽっぽっぽっ (*poppoppo*)」 : Bu yansıma sözcük de Miyazawa'nın türettiği sözcük olup, ağızdan ard arda baloncuk çıkarma sesini okura vermek için kullanılmış olduğu için *giongo* olduğu düşünülmektedir. Yansıma sözcük yapılarından “A+ 「ッ (*tsu*)」 ” yapısının tekrarlanmasıyla oluşmuştur. Bu yapı, bir anlık ses ve durumların tekrarlandığı durumları ve sesleri ifade etmek için kullanılır. Bu eserde de, yavru yengeçlerin ağızlarından ard arda baloncuk çıkardıklarını vurgulamak için, yansıma sözcüğün tekrarıyla oluşmuş yapı kullanılmıştır.

Sözcük no-4 「つう (*tsū*)」 : 「つう (*tsū*)」 yansıma sözcüğü, Japoncada kullanılmakta olan bir sözcük olup, iple çekilircesine, dümdüz anlamlarında kullanılmaktadır. Metin içerisinde, balığın süzülerek gitmesini tasvir etmektedir. Öyküde, balık sürekli gidip geldiği için bu sözcüğün kullanımına iki kez başvurulmuştur. “A+ 「ー」 uzatma işareti” şeklinde yazımı da mevcut olup, hareket veya durumun devamlılığını belirtmek amacıyla kullanıldığı düşünülmektedir. Bu sözcük de, ses değil, canlı varlığın hareketini betimlediği için *gitaigo* sınıfına girmektedir.

Sözcük no-5 「ぱっ (pa')」 : Bu sözcük de “A+ 「ッ (tsu)」 ” yapısıyla oluşmuş olup, bir anda olan durum veya sesleri betimlemek için kullanılır. Eser içerisinde de yazar, okuyucuya bir anda meydana gelen aydınlanmayı tasvir etmek için bu ifadeyi kullanmıştır. Japoncada hem *giongo* hem de *gitaigo* olarak kullanılan sözcükler bulunmaktadır. Bu sözcük de hem *giongo* hem de *gitaigo* olarak kullanılan yansıma sözcükler kategorisine girmektedir, bu nedenle tümcedeki anlamına bakılarak sınıflandırması yapılır. Bu metinde ortamın aydınlanması durumunu betimlemek için kullanıldığından *gitaigo* olarak ele almak mümkündür.

Sözcük no-6 「ゆらゆら (yurayura)」 : “Titreşme, sallanma, sallantı” anlamlarında kullanılan bu yansıma sözcük, eserde suyun içerisinde parıltıyan ışık huzmelerinin titreşimini okurun zihninde canlandırmak için kullanılmıştır. Eser içerisinde dört farklı yerde kullanılan bu sözcük, güneş ışınlarının suyun içerisine yansımasını okura aktararak, suyun güzelliğini vurgulamaktadır. Ses değil hareketi tasvir ettiği için *gitaigo* sınıfına girmektedir.

Sözcük no-7 「くちゃくちゃ (kuchakucha)」 : Bu yansıma sözcük, ortalığın darmadağın olması anlamında bir *gitaigo* olup, Japoncada kullanılagelen yansıma sözcüklerdendir. Miyazawa'nın, dağınıklığı tasvir eden bu yansıma sözcüğü, ışık huzmelerinin düzeninin bozulduğunu betimlemek için kullandığı görülmektedir. Bu yansıma sözcük, Japonca yansıma sözcük yapılarından en sık kullanılan ABAB şeklindeki yapıdan meydana gelmiştir ve durumun sürekliliğini belirtir.

Sözcük no-8 「ゆっく (yukkuri)」 : Hareketin yavaşlığını, sakinliğini betimlerken, bu durumun devamlılığını anlatır. Tamori ve Schourup (1999, 2011: 24) bu yansıma sözcüğün, Japonca anadil konuşucuları tarafından artık *onomatope*

olarak hissedilmediğini söyler. Ancak, yapı ve kullanım olarak *onomatope* yapısında olduğundan, bu tezde yansıma sözcük olarak ele almaktadır. Bu sözcük de yine hareketi betimlediğinden *gitaigo* sınıfında yer almaktadır. Eser içerisinde, balığın hareketinin yavaş ve rahat oluşunu betimlemek için kullanılmaktadır.

Sözcük no-9 「ぎらぎら(*giragira*)」 : “Parıldamak, parıl parıl” anlamlarında kullanılan, durum bildiren bir yansıma sözcük olduğundan *gitaigo* sınıfına girmektedir. Japoncada kullanılagelen yansıma sözcüklerden olup, aydınlanma, parıltı anlamlarında kullanılan diğer yansıma sözcüklere göre olumsuz bir anlama sahiptir. Miyazawa’nın, metin içerisinde, rahatsız olunan bir parıltıyı tasvir etmek için bu yansıma sözcüğü kullandığı görülmektedir. Ayrıca, ABAB şeklindeki yansıma sözcük yapısı kullanılması, parıltı durumunun sürekli olduğunu göstermektedir.

Sözcük no-10 「はつきり(*hakkiri*)」 : “Net bir biçimde, açık bir şekilde” anlamlarına gelen bu yansıma sözcük de, sözcük no-8’de belirtilen 「ゆっくり(*yukkuri*)」 yansıma sözcüğü ile aynı şekilde, zaman içerisinde *onomatope* olarak görülmekten çıkıp, sözcük olarak hissedilmeye başlanmıştır. Bu sözcük, durumun netliğini belirtmek için kullanılmakta olup, ses ile ilişkisi olmadığından *gitaigo* sınıfına dahil olmaktadır. Eser içerisinde ise, ağabey yengecin, suya giren cismi net bir şekilde gördüğünü anlatmak için kullanılmaktadır.

Sözcük no-11 「ぎらっ(*gira*)」 : Sözcük no-9’da verilen 「ぎらぎら(*giragira*)」 yansıma sözcüğü ile aynı şekilde, rahatsızlık veren bir parıltıyı belirten yansıma sözcüktür. Ortamın durumunu gösterdiği için *gitaigo* sınıfına gitmektedir.

Ancak, 「ぎらぎら(*giragira*)」 yansıma sözcüğünden farklı olarak, bir anlık hareket bildiren AB+ 「ッ(*tsu*)」 yapısıyla oluşturulmuştur. Miyazawa, rahatsızlık verecek bir parıltıyı tanımlarken, yarattığı etkiyi ve sürekliliği konusunda okurun algısını yönlendirmek için duruma göre AB+ 「ッ(*tsu*)」 veya ABAB yapılarından yararlanmıştır.

Sözcük no-12 「ぶるぶる (*buruburu*)」 : Araçlardan çıkan devamlı titreme sesi veya titreme durumunu tasvir etme anlamlarında kullanıldığı için, hem *giongo* hem de *gitaigo* olan yansıma sözcüklere örnektir. Bu eserde, titremek eyleminin durumunu vurgulamak için kullanılmaktadır. Baba yengecin, çocuklarının korkmuş olduklarını gördüğünde yönelttiği soru içerisinde, neden titrediklerini sorarken, titreme durumuna vurgu yapmak için kullanıldığı görülmektedir.

Sözcük no-13 「すっかり (*sukkari*)」 : sözcük no-8’de belirtilen 「ゆっくろ(*yukkuri*)」 ve sözcük no-10 「はつきり(*hakkiri*)」 ile aynı şekilde, “A+ 「ッ(*tsu*)」 +B+ 「リ(*ri*)」 ” yapısıyla oluşmuştur. Tamamen anlamında, derece belirten bir yansıma sözcüktür. Durum belirttiği için *gitaigo* sınıfına girer. Eser içerisinde, mevsimin tamamen değiştiğini okura aktarmak için kullanılmaktadır.

Sözcük no-14 「しん (*shin*)」 : Sessizliği betimlemek için kullanılan yansıma sözcüktür. Eserde, ortamın sakinliğini, sessizliğini tasvir etmektedir. Sessizliğin ses olarak yansıtılması mümkün olmadığından, *gitaigo* sınıfına girmektedir.

Sözcük no-15 「とぶん (*tobun*)」 : Miyazawa’nın kendi türettiği yansıma sözcüklerden olup, eser içerisinde bir anda suya bir cismin düşmesini

betimlemektedir. Cismin suya düşüşü, ses getiren bir durum olduğundan, bu sözcüğün, *giongo* olduğu düşünülmektedir. Ayrıca, Japoncada kullanılagelen ve ağır bir cismin suya hızla düşmesi anlamına gelen 「どぶん (*dobun*)」 yansıma sözcüğü ile ses ve anlam açısından benzerlik göstermektedir.

Sözcük no-16 「ずうつ (*zū*)」 : Dümdüz gitme, güçle hareket etme, sakinleşme gibi anlamlarda kullanılan bir yansıma sözcüktür. “A+ 「ー」 uzatma işareti + 「ツ (*tsu*)」 ” yapısıyla oluşturulmuştur. Bu yapı, sürekliliği olan bir durumu vurgulu olarak anlatmakta kullanılmaktadır. Sözcük, bu eserde suyun içerisinde dümdüz bir şekilde batan cismin, ağırlığına da vurgu yaparak, suyun içerisindeki hareketini betimlemek amacıyla kullanılmıştır. Hareketi betimlediği için, *gitaigo* sınıfına girmektedir.

Sözcük no-17 「きらきらっ (*kirakira*)」 : Sözcük no-9 ve sözcük no-11’de olduğu gibi, bu yansıma sözcük de, pırıl pırıl, pırıltı anlamlarında kullanılmaktadır. Ancak, diğerlerinden farklı olarak, bu sözcük rahatsızlık veren değil, güzel hoş bir parıltı anlamında kullanılmaktadır. Eserde, suya düşen yaban armudunun sapının güzel bir şekilde parıldadığını anlatmak için bu sözcük kullanılmıştır.

Sözcük no-18 「よくよく (*yokuyoku*)」 : Dikkatlice, iyice anlamında kullanılan bu sözcük, ses değil, durumu tasvir ettiği için *gitaigo* sınıfında yer almaktadır. Eserde de okura, baba yengecin parlayan cisme boynunu uzatarak, dikkatlice bakışını aktarmak için kullanılmıştır.

Sözcük no-19 「ぽかぽか (*pokapoka*)」 : Sert bir şekilde, ardı ardına vurma sesi ve durumu, çaba sarf ederek bir şeyleri sürekli tekrarlama durumu veya ılık olma

durumu veya su yüzeyinde akıntıya doğru süzölmek, akıp gitme durumlarını betimlemek için kullanılan bir yansıma sözcüktür. Bu eserde ise, yaban armudunun (*yamanashi*) suyun akıntısına kapılarak, aheste aheste gidişini okura anlatmak için kullanılmıştır.

Sözcük no-20 「さらさら (*sarasara*)」 : Suyun çağılıtısını anlatan bu sözcük, sesi vurguladığı için *giongo* sınıfına girmektedir. Eserde de, suyun hiç durmadan çağıldadığını anlatmak için kullanılmaktadır. ABAB yapısı ile kurulmuş olması, sesin devamlılığını okura iletmektedir.

Sözcük no-21 「いよいよ (*iyoiyo*)」 : Sürekli ve hızlı bir artış gösteren veyahut kesin durumları belirtmek için kullanılan bu yansıma sözcük, eser içerisinde iki kez kullanılmıştır. Eser içerisinde suyun çağılıtısıyla birlikte köpüklerin artmasını okura iletmek için kullanıldığı düşünülmektedir.

Sözcük no-22 「もかもかも (*mokamoka*)」 : Bu yansıma sözcük de Miyazawa'nın kendi türettiğı yansıma sözcük olup, eserde gece ortaya çıkan gökkuşağının (aykuşağının) pırıltılı güzelliğini anlatmak için kullanıldığı düşünülmektedir.

III.3. *Yamanashi* Adlı Eserdeki Yansıma Sözcüklerin Türkçeye Aktarılması

Kenji Miyazawa'nın *Yamanashi* adlı eserinde kullandığı yansıma sözcüklerin Türkçeye aktarılırken, Türk okurun algısına hitap ederek, okuru hikayenin içine

çekmek için nasıl çevrilmesi gerektiği konusunda bir anket çalışması yapılmıştır. Ayrıca, tezin yazarının yaptığı eser çevirisi de bu bölümde yer almaktadır.

III.3.1. Anket Çalışması ve Sonuçları

Kenji Miyazawa'nın *Yamanashi* adlı eseri, çocuk öyküsüdür ve bu eserde geçen yansıma sözcükler, öykünün algılanması açısından önem arz etmektedir. Yabancı dil konuşucusunun bu yansıma sözcükleri kendi diline nasıl çevirdiğini görmek için, anadili Türkçe olan ve orta seviye Japonca bilen 12 kişi üzerinde bir anket yapılmıştır. Ankette, eserdeki yansıma sözcüklerin eser içinde kullanıldığı ortamlar betimlenerek, katılımcıların bu sözcükleri Türkçeye nasıl çevirdikleri sorulmuştur.

Ankette sorulan yansıma sözcüklerin eser içerisindeki kullanımı III.2.2. bölümde verilmiştir. Ankete katılanların yaptığı çeviriler aşağıdaki şekildedir.

Sözcük no-1: 「かぷかぷ (kapukapu)」 : Bu yansıma sözcük, Japoncada kullanılagelen sözcüklerden olmadığı gibi, eserdeki anlamıyla suyun altında gülme sesini betimlemektedir. Ankete katılanlardan 3 kişi bu sözcüğü, kahkaha atmak anlamında kullanılan “kah kah” sözcüğü ile, 3 kişi “içinden gelerek, sesli bir biçimde gülmek” anlamına gelen “kıkır kıkır” sözcüğü ile, 1 kişi “kıkır kıkır” sözcüğü ile aynı anlamda olup, ondan biraz daha vurgulu olduğunu anlatan “kakır kakır” sözcüğü ile, 1 kişi halk ağzında yüksek sesle gülmek anlamında kullanılan “hakır hakır” sözcüğü ile çevirmiştir. 1 kişi sessiz ve alaycı biçimde gülmek anlamında kullanılan “kıs kıs” sözcüğünü kullanmıştır. 2 kişi ise suyun altında gülme efektini

anlatabilmek için, kendi algıladıkları sesleri yazıya dökerek, “cof cof” ve “gluk gluk” sözcüklerini kullanmışlardır. 1 kişi ise bu durumu anlatmak için “kahkaha atmak” eylemini kullanarak çevirmeyi tercih etmiştir.

Sözcük no-2: 「つぶつぶ (tsubutsu) 」 : Bu sözcüğün geçtiği ortam kendilerine betimlenen katılımcılardan 6 kişi, bu sözcüğü *giongo* olarak algılamış ve sırasıyla “blum blum, gulu gulu, bloğğ bloğğ, blop blop, gulup gulup, pıt pıt” şeklindeki ses yansımalarıyla çevirmiştir. Baloncukların tanecikler halinde yukarı çıkması durumunu betimlemek için, 1 kişi “tane tane, top top”, 2 kişi “boncuk boncuk, domur domur”, bir başkası ise “baloncuk baloncuk, topak topak” şeklinde iki farklı yansıma sözcük kullanabileceğini belirtmiştir. 2 bir kişi ise çeviri olarak yalnızca “tane tane” ifadesini kullanmıştır.

Sözcük no-3: 「ぽっぽっぽっ (poppoppo) 」 : Yavru yengeçlerin ağızlarından baloncuk çıkarma sesini betimleyen bu yansıma sözcüğü, ankete katılanların hepsi, durumu düşündüklerinde kendi algıladıkları sesleri yazmışlardır. Bu sözcüğün çevirisini 1 kişi “papapa” şeklinde birleşik olarak yaparken, 1 kişi “pa! pa! pa!” şeklinde, her heceden sonra duraklama ve vurguyu belirtmek için ünlem işareti kullanmıştır. Diğer katılımcıların da her biri ayrı ayrı cevaplar vermiştir. Bu cevaplar “plöp plöp, por por, pulup pulup, öğk öğk, pot pot pot, puy puy, bulubulubulu, püh püh püh bububu” şeklindedir. 「ぽっぽっぽっ (poppoppo) 」 sözcüğü, metin içerisinde 「吐く (haku)」 eylemiyle birlikte verilmiştir. Bu eylem kusmak ve nefes vermek, nefes alıp vermek anlamlarına gelmektedir. Türkçede, kusacak gibi olma durumlarında “öğürme” sözcüğü kullanılmaktadır ve bu sözcük de yansıma sözcükten türetilmiş bir sözcüktür. Bu nedenle, 「ぽっぽっぽっ

(poppoppo’)」 sözcüğünü “öğk öğk” olarak çeviren katılımcının, 「吐く (haku)」 eylemini “kusmak” olarak algılayarak, ona göre cevapladığı düşünülmektedir. 1 kişi ise, bu sözcüğü ses değil, eylem olarak ele almış ve “hıçkırarak” ifadesiyle çevirmiştir.

Sözcük no-4 「つゝ (tsū)」 : Bu yansıma sözcük, metin içerisinde, balığın su içinde dümdüz ilerlediğini belirtmek için kullanılmıştır. 2 katılımcı, bu durumu Türkçeye aktarmakta zorlanmış ve ankete cevap vermekten kaçınmıştır. 1 kişi bu durumu Türkçede yer alan ve pekiştirme anlamları olan “dümdüz, dosdoğru” sözcükleri ile çevirebileceğini belirtirken, 1 kişi, bu sözcüğü hem “dümdüz” sözcüğü ile, hem de “fıst” yansıma sözcüğü ile karşılamaktadır. 1 kişi “süzülürcesine” ifadesiyle çevirmiş, bir başkası ise “hemencecik” şeklinde çevirmeyi uygun görmüştür. 6 kişi ise, kendi algılarına göre yansıma sözcükler ile cevap vermişlerdir. Bu cevaplar şu şekildedir: “şıp”, “vıst, fist”, “tırıl tırıl”, “vınn”, “fıst”, “zıııt”.

Sözcük no-5 「ぱっ (pa’)」 : Bir durumun aniden meydana gelmesini anlatan bu sözcük için, ankete katılanlardan 2 kişi “birden, pat”, 1 kişi “bir anda, pat”, 1 kişi “pat, şak”, 1 kişi de “pat ve müzik notası olan ‘la’” şeklinde iki farklı çeviri önerisi sunmuştur. Sözcüğü, 2 kişi sadece “şak” şeklinde çevirirken, 1 kişi yalnızca “pat,” 1 kişi “pan” ve 1 kişi de “aneiden” olarak çevirmiştir.

Sözcük no-6 「ゆらゆら (yurayura)」 : Bu yansıma sözcük, suyun içerisinde yansıyan ışık huzmelerinin su içerisinde titreşmesini tasvir etmek için kullanılmaktadır. Katılımcılara bu açıklama yapıldıktan sonra yapılan çevirilerin hepsinin birbirinden farklı olduğu görülmüştür. Ancak, 4 katılımcı bu sözcüğü iki şekilde çevirmişlerdir. 1 kişi “ahenkle, tiril tiril”, 1 kişi “alev alev, titreş bir ışıla”, 1

kişi “yüröl yüröl (hareketlilik yürümekten), ışıl ışıl” olarak çevirmiştir. 4 kişi, bu sözcüğü sırasıyla sırasıyla “zangır zangır, kımıl kımıl, vızır vızır, parıl parıl” şeklinde yansıma sözcük kullanarak çevirmişlerdir. 1 kişi “bir sağı bir sola” şeklinde hareketi betimlerken, 1 kişi “titrek bir şekilde”, 1 kişi de “gevşek bir şekilde” ifadelerini kullanarak çevirmiştir.

Sözcük no-7 「くちやくちや (*kuchakucha*)」 : Işık huzmelerinin bozulmasının, dağılmasının anlatıldığı durumu tasvir eden bu yansıma sözcük, katılımcılar tarafından, dağınıklığı anlatan çeşitli sözcüklerle çevrilmiştir. Bu sözcüğe karşılık olarak 3 kişi “darmadağın” sözcüğünü verirken, 2 kişi “karman çorman” sözcüğünü vermiştir. 1 kişi karşılık olarak hem “dağılmak” sözcüğünden türeyen “dağıl dağıl” yansıma sözcüğünü hem de halk ağzında karmaşıklığı anlatan bir deyim olan “yızıt çarşısı gibi” ifadesini kullanmıştır. 1 kişi “püçür püçür” şeklinde, Türkçede kullanılmayan bir yansıma sözcük kullanmıştır. 1 kişi ise “altı üstüne gelmiş” şeklinde deyim kullanarak sözcüğü Türkçeye aktarmıştır. Diğerkatılımcılardan 1 kişi “salkım saçak”, 1 kişi “bölük pörçük” şeklinde yansıma sözcüklerle, 1 kişi “darmadağınık” 1 kişi de “dağıtarak” sözcükleriyle çevirmiştir.

Sözcük no-8 「ゆっくり (*yukkuri*)」 : Eser içerisinde balığın hareketlerinin yavaşlığını ve rahatlığını belirten bu sözcük, anket katılımcılarının çoğı tarafından ikileme olarak çevrilmiştir. Sözcüğün çevirisi olarak, 2 kişi “yavaşça” sözcüğünü kullanırken, 1 kişi “iyice” sözcüğünü kullanmıştır. 4 kişi “usulca, yavaş bir şekilde” “usulca, usul usul”, “usul usul, yavaş yavaş”, “yavaş yavaş, iyice” şeklinde iki farklı çeviri önermiştir. Bunun dışında, 1 kişi “süzüle süzüle”, 1 kişi “yavaş yavaş”, 1 kişi “usul usul”, 1 kişi “aheste aheste”, 1 kişi de “sakin bir şekilde” cevabını vermiştir.

Sözcük no-9 「ぎらぎら (*giragira*)」 : Bu yansıma sözcüğün, parıldama anlamına geldiğini, ancak olumsuz durumlarda kullanıldığı açıklandığından, 4 katılımcının “göz almak, göz kamaştırmak” sözcüklerini kullandığı görülmektedir. Bu sözcüğü 1. kişi “göz kamaştırıcı bir parıltı” olarak tanımlarken, 2. kişi “göz alıcı, göz alan, göz kamaştıran” ve 3. kişi “göz alıcı, gözleri delen, kamaştıran” şeklinde benzer 3 sözcükle nitelemektedir. 1 kişi “göz alan”, 1 kişi de “göz kamaştırıcı” sözcüğünü kullanmaktadır. 1 kişi, “kamaş kamaş, yana yana” şeklinde iki farklı şekilde çevirirken, 2 kişi “pasparlak”, 1 kişi “alev alev”, 1 kişi de parlamak, ışık saçmak eyleminin eş anlamlısı olan “şavkımak” sözcüğünü de kullanarak “pis pis şavkımak” şeklinde çevirmiştir. 1 kişi “parıl parıl parlayan” şeklinde çevirirken 1 kişi ise cevap vermemiştir.

Sözcük no-10 「はつきり (*hakkiri*)」 : Netlik bildiren bu yansıma sözcüğün çevirisinde, 2 kişi “açıkça,” 2 kişi “açık açık” sözcüklerini kullanmıştır. 2 kişi, bu sözcüğü “apaçık” olarak çevirirken, bu kişilerden biri “sere serpe” sözcüğünü de kullanarak, iki farklı şekilde çevirebileceğini belirtmiştir. Bunun dışında çevirileri “tam da, tam olarak”, “tam tamına, pattadanak” ve “net bir şekilde, açıkça” olmak üzere 3 kişi daha 2 farklı sözcükle çevirmiştir. 1 kişi, “adamakıllı”, 1 kişi “iyice” sözcüğünü tercih ederken, 1 kişi de “net olarak” ifadesinin daha uygun olduğunu düşünmüştür.

Sözcük no-11 「ぎらっ (*gira*)」 : Bir anda parlama anlamında kullanılan bu sözcüğün çevirisinde, anket katılımcılarının zorlandığı görülmüştür. Bu sözcüğün çevirisinde katılımcıların her biri ayrı cevap vermiştir. Katılımcılardan 3 kişi soruyu cevaplamazken, 1 kişinin “aniden göz kamaştıracak şekilde” ifadesini kullanarak,

durumu sözcüklerle betimleme yöntemine başvurduğu görülmüştür. 1 kişi “flaş gibi patlayan” şeklinde çevirmiştir. 1 kişi “şık”, 1 kişi “pat”, 1 kişi “vın” olmak üzere, 3 kişi sözcüğün “aniden” olma durumunu ön plana çıkaran cevaplar vermişken, 2 kişi ise ısıltıyı ön plana çıkararak “pırıl pırıl” ve “par par” ifadelerini kullanmıştır. 1 kişi, sözcüğün aniden olma durumunu “bam” yansıma sözcüğü ile verirken, parlama eylemini tümce içinde kullanarak “bam diye parlayıp” şeklinde cevap vermiştir. 1 kişi ise bu eylemi, olumsuzluğu da öne çıkararak “ışığın göz kesmesi” şeklinde çevirmiştir.

Sözcük no-12 「ふるふる (*buruburu*)」 : Bu yansıma sözcük, titreme eylemine vurgu yapmak için kullanılan bir sözcüktür. Türkçede de, “tir tir” ve “zangır zangır” yansıma sözcükleri “titremek” eylemine yoğunluk katmak için kullanılan yansıma sözcüklerdir. “Tir tir” biraz daha az derecede titremeyi belirtirken, “zangır zangır” titreme durumunun aşırılığını okuyucuya aktarmaktadır. 「ふるふる (*buruburu*)」 yansıma sözcüğü metin içerisinde titremek anlamındaki 「ふるえる (*furueru*)」 eylemiyle birlikte kullanıldığından, anket katılımcıları bu iki yansıma sözcüğü kullanarak çeviri yapmışlardır. Bunlardan 4 kişi “zangır zangır” sözcüğünü kullanırken, 8 kişi titremenin daha hafif olduğunu belirtmek için “tir tir” ifadesini kullanmıştır.

Sözcük no-13 「すっかり (*sukkari*)」 : “Tamamen, bütünüyle” anlamına gelen bu sözcük, ankete katılanlardan 4 kişi tarafından “tamamen”, olarak çevrilirken, bunlardan biri alternatif olarak “tamamıyla” sözcüğünü de kullanmıştır. 1 kişi, bu sözcüğün çevirisini “adamakıllı, hepten” sözcükleriyle yaparken, 1 kişi yalnızca “hepten” sözcüğünü kullanmıştır. 「すっかり (*sukkari*)」 yansıma sözcüğü, 1

tarafından “hop diye” çevrilirken, bir kişi tarafından ise “tümüyle” şeklinde çevrilmiştir. “Bütünöyle” sözcüğünü kullanarak çeviri yapan 2 kişiden 1’i, bu sözcükten başka “büsbütün” sözcüğünün de kullanılabileceğini belirtmiştir. 1 kişi ise yalnızca “tamamıyla” ifadesini kullanarak çeviri yapmıştır.

Sözcük no-14 「しん (shin)」 : Eserde, ortamın sakinliğini, sessizliğini tasvir etmek için kullanılan bu sözcüğün çevirisinde, katılımcılarının söz öbekleri ve deyimlerden yararlandığı görölmektedir. 2 kişi “çıt çıkmadan, çıt çıkmaksızın” şeklinde çevirirken, 1 kişi “ölüm sessizliğine bürünmek, sessizleşmek” şeklinde iki türlü çevirmektedir. 2 kişi “sessizliğe gömölmek” olarak belirtirken, 1 kişi bu durumu “ölüm sessizliği” şeklinde nitelemektedir. 1 kişi “fısıl fısıl” şeklinde, 1 kişi de “pişş, hişşşş” şeklinde çevirerek, kendi algıladıkları sessizliğin sesini aktarmışlardır. 1 kişi, “dingin” sözcüğü ile sessizlik anlamını verirken, 1 kişi ortalığın sessiz sakin olması, hiç kimsenin olmaması anlamlarında kullanılan “in cin top oynamak” deyiimiyle 「しん (shin)」 yansıma sözcüğünü Türkçeye aktarmıştır. 1 kişi ise “sessizleşerek” sözcüğüyle, durumun sonradan oluştuğunu belirtmiştir.

Sözcük no-15 「とぶん (tobun)」 : Eserde suya bir cismin düşme sesi olarak verilen bu yansıma sözcüğün çevirisinde, katılımcılar kendi algıladıkları sözcükleri yazmışlardır. 2 kişi “güm”, 2 kişi “şlop” şeklinde çevirmiş, 1 kişi “culp ve culup” 1 kişi “şlap ve şap” olmak üzere 2 kişi bu sözcük için ikişer öneri vermiştir. 1 kişi “cup” şeklinde çevirirken, 1 kişi ona benzer şekilde “çup” olarak çevirmiştir. Uygun çeviri olarak, 1 kişi “bulup” derken, 1 kişi “bulp” yansımasını uygun görmüştür. 1 kişi bu sözcüğü “pat”, 1 kişi ise “patır kütür” yansıma sözcüğü ile çevirmiştir.

Sözcük no-16 「ずうつ(zū’)」 : Suyu düşen cismin doğrudan suyun dibine düşüşünü betimleyen bu yansıma sözcüğe, anket katılımcılarından üçü bu sözcüğe uygun bir çeviri bulamayıp, cevaplamazken, geri kalanların hepsi farklı cevaplar vererek, kendilerince en uygun çeviriyi yapmıştır. 1 kişi, “suyu yarmak, bıçak gibi yarmak”, 1 kişi “dümdüz, öylece” şeklinde iki farklı ifade kullanmıştır. 1 kişi “hiç durmadan” ifadesiyle çevirirken, 1 kişi “lök lök”, kişi “glup” ve 1 kişi de “ağır ağır” olmak üzere 3 kişi yansıma sözcük kullanımına başvurmuştur. Diğer yandan 1 kişi “dindirek” şeklinde pekiştirme ifadesi kullanırken, 1 kişi “yavaşça süzülerek” şeklinde durumu betimleme yoluna gitmiştir. Katılımcılardan biri bu sözcüğü eylemle birlikte ele alarak “suyun dibine battı” şeklinde çevirmiştir.

Sözcük no-17 「きらきらっ (kirakira’)」 : Bu sözcük hoş, güzel bir şekilde parıldamak anlamındadır ve eserde, yaban armudunun sapının güzel bir şekilde parıldadığı belirtilmektedir. Ankete katılanlardan 4 kişi bu sözcüğü “ışıl ışıl” şeklinde çevirirken, 5 kişi ise “parıl parıl” yansıma sözcüğünü kullanmıştır. 2 kişi ise iki farklı şekilde çevirmiş ve biri “parıl parıl, ışıl ışıl” ifadelerini kullanırken, diğeri “parıl parıl, simli simli” ifadelerine başvurmuştur. 1 kişi ise “ışık saçmak” şeklinde, eylem olarak çevirmiştir.

Sözcük no-18 「よくよく (yokuyoku)」 : Eser içerisinde, baba yengecin gözlerini uzatarak, düşen cisme dikkatlice bakmasını betimleyen bu yansıma sözcüğün çevirisinde, katılımcılar tarafından, farklı anlamlara gelen pek çok sözcük kullanılmıştır. 3 kişi bu sözcüğün çevirisinde “iyice” sözcüğünü kullanırken, 1 kişi “pür dikkat, dikkat kesilerek” sözcüklerini kullanmıştır. 1 kişi “iyice, adamakıllı” sözcüklerini kullanırken, 1 kişi “dik dik, dikkat kesilerek” ifadelerini kullanacağını

belirtmiştir. Birer kişi “meraklı meraklı, pür dikkat, süze süze” ifadelerini kullanırken, 1 kişi sözcüğü eylemle birlikte ele alarak “sağına soluna iyice baktıktan sonra” şeklinde çeviri yapmıştır. 1 kişi “gözünü dört açarak” ve düşünme nidası kullanarak “hımhım diye” şeklinde çevirmiştir. 1 kişi ise bu sözcüğün çevirisini yapmamıştır.

Sözcük no-19 「ぽかぽか (*pokapoka*)」 : Bu sözcük, yaban armudunun suyun içinde, akıntıya kapılarak gidişini tasvir etmektedir. Ankete katılanlardan 5 kişi, bu durumu “süzülmek” eylemi ile ilişkilendirerek çevirmiştir. Bu kişilerden biri “süzüle süzüle, süzülerek”, 1 kişi “süzülmek, süzülerek” şeklinde çevirmiş, 1 kişi hareketi betimleyerek anlatmayı tercih ederek; “hareketsiz bir şekilde akıntıyla süzülen” ifadesini kullanmış, diğer 2 kişi ise “süzüm süzüm” ve “süzüle süzüle” ikilemeleriyle çevirmiştir. 2 kişi, hareketin yavaşlığını betimleyen “ağır ağır” ve “usul usul” ifadelerini kullanmıştır. Çeviriyi, 1 kişi “tıpır tıpır, şıpır şıpır” şeklinde yaparken, 1 kişi “pot pot pot”, 1 kişi de “sessizce” şeklinde çevirmeyi uygun görmüştür. Bunun dışında 1 kişi “sürüklenerek” şeklinde hareketi betimlemiş, 1 kişi de “kapıla kapıla, süpürüldü gitti, süpürülerek” şeklinde 3 farklı çeviri önerisi sunmuştur.

Sözcük no-20 「さらさら (*sarasara*)」 : Suyun çağıldamasını anlatan bu sözcüğün çevirisinde, katılımcılardan 5 kişi “gürül gürül” ifadesini kullanırken, bunlardan 1 kişi “çağıl çağıl”, 1 kişi de “şarıl şarıl” ifadelerini ikinci çeviri önerisi olarak yazmıştır. 1 kişi “foşur foşur ve şakır şakır” şeklinde çevirirken, 1 kişi sözcüğü eylemle birlikte ele alarak “şırıldamak, şırl şırl akmak” şeklinde çevirmiştir. Katılımcılardan 2 kişi “şırl şırl”, 2 kişi “çağıl çağıl”, 1 kişi ise “şaaaa” şeklinde çevirmeyi uygun görmüştür.

Sözcük no-21 「いよいよ (iyoiyo)」 : Eser içerisinde, beyaz köpüklerin giderek arttığı durum betimlenirken kullanılan bu sözcük, ankete katılanlardan 2 kişi tarafından “gitgide, gittikçe” şeklinde iki farklı şekilde çevirirken, 2 kişi sadece “gitgide” sözcüğünü kullanmıştır. 2 kişi durumu sözcüklerle açıklamış; biri “devinimin artması, devinimi arttırarak” şeklinde açıklarken, diğeri “dalgalar iyice artarak” şeklinde çevirmiştir. 1 kişi artışın aşamasını belirtmek için “bir kat daha” şeklinde çevirmiştir. Diğer 5 kişi ise yansıma sözcük kullanarak çevirmeyi uygun görmüştür. Bunlardan 1 kişi “şokur şokur”, 1 kişi “foşurt”, 1 kişi “köpür köpür”, 1 kişi de “pata pata” şeklinde çevirmiştir.

Sözcük no-22 「もかもか (mokamoka)」 : Miyazawa’nın türettiği ve gece çıkan gökkuşağının parıltısını anlatan bu yansıma sözcüğün çevirisi istendiğinde, 2 kişi “parıl parıl”, 2 kişi ise “pırıl pırıl” yansıma sözcüğü ile çevirirken, 1 kişi “parıldamak, ışıldamak” eylemleriyle çevirmeyi uygun görmüştür. 1 kişi pekiştirme anlamı taşıyan “pasparıl” sözcüğü ile çevirirken, 1 kişi “pırıl pırıl, simsim” şeklinde çevirmiştir. 1 kişi, çeviri için “ışıl ışıl” yansıma sözcüğünü kullanmıştır. 1 kişi gece çıkan gökkuşağını betimlemek için “dalga dalga” sözcüğünü kullanırken, 1 kişi ise sözcüğün kullanıldığı tümcenin eyleminin “toplanmak” anlamına gelen 「集まる (atsumaru)」 sözcüğü olmasından dolayı “bir araya” olarak çevirmiştir.

III.3.2. Anket Çalışması Değerlendirmesi

Yansıma sözcükler, kültüre dayalı unsurlardır ve çevrildiği dilin kültürüne uygunluğu önemlidir. Çevrildiği dilin kültürüne uymadığı durumlarda, okurun

algısına hitap etmez, okuru hikayenin içine çekemez. Bu nedenle, yapılan ankette yansıma sözcükleri çevirmesi istenen anket katılımcılarının, yansıma sözcükleri kendi algıladıkları şekilde çevirdikleri gözlemlenmiştir.

Sözcük no-1'deki 「かぷ かぷ (*kapukapu*)」 yansıma sözcüğünün, su altındaki gülme sesi olduğu anket katılımcılarına belirtilmiştir. Ancak, katılımcılardan 10 kişinin, bu sözcüğün yalnızca gülme durumunu, 2 kişinin ise “cof cof” ve “gulu gulu” sözcükleriyle suyun altında olma durumunu ele aldığı gözlenmiştir. Bu durumun, fabllardaki⁵ karakterlerin konuşmaların normal insan konuşmaları şeklinde öğretildiğinden, katılımcıların bu şekilde alışageldiği, art belleklerinin bu şekilde çalışmasından ötürü bu yansıma sözcüğü doğrudan gülme efektiyle çevirdikleri düşünülmektedir.

Sözcük no-2'de verilen 「つぶ つぶ (*tsubutsubu*)」 yansıma sözcüğü, baloncukların yukarı çıkma durumunu verirken, katılımcılardan 6 kişinin bu durumu ses olarak ele alması, kendilerini ortam içerisine dahil ederek, baloncukların yukarı ortaya çıkma sesini duyumsadıklarını ve bu sesi okura da aktarmak için yansıma sözcük kullandıklarını göstermektedir. Diğer yandan, 6 kişi ise, bu sözcüğün baloncukların yukarı doğru çıkma durumunu okura ilettiği görülmektedir. Ankete katılımların kendi zihinlerinde canlanan durumu sözcüklerle ifade etmeleri, bakış açılarındaki ve bunu okura iletme yöntemlerindeki farklılıkları gözler önüne sermektedir.

⁵ Fabl: Kahramanları çocuklukla hayvanlardan seçilen, sonunda ders verme amacı güden, genellikle manzum hikâye, öykünce (http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.53a73c2739d7c6.71387444 , Erişim tarihi: 20.06.2016)

Sözcük no-3'deki 「ぽっぽっぽっ (poppoppo) 」 yansıma sözcüğü, yengeçlerin ağızlarından çıkardığı baloncuk sesi olup, ankete katılanlardan 1 kişi dışındaki hepsinin Türkçeye de ses yansıması olarak çevirmesi, hikayenin orijinalinde verilen algının, Türkçe anadil konuşucusuna da aktarılmaya çalışıldığını göstermektedir. Ancak, Türkçede bu ifade için kullanılmakta olan bir sözcük olmaması, katılımcıların kendi zihinlerinde duyumsadıkları sesleri yazıya aktarmasına neden olmuştur. Çeviride yansıma sözcük kullananlardan biri, metindeki anlamına uymasa da “öğk öğk” ifadesini kullanmıştır. Bu ifade, Türkçede “öğürmek⁶” eylemini betimlemek için kullanılan bir yansıma sözcük olup, eserde 「吐く (haku) (kusmak) 」 eylemiyle birlikte kullanıldığından, bu sözcüğün algıya etki ettiği düşünülmektedir. 1 kişinin ise “hıçkırarak” ifadesi ile sözcüğü Türkçeye aktarmasının, kişinin 「ぽっぽっぽっ (poppoppo) 」 sesini çıkaran eyleme odaklanmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Metin içerisinde, balığın su içinde dümdüz ilerlediğini belirtmek için kullanılan Sözcük no-4'deki 「つう (tsū) 」 yansıma sözcüğünün, ankete katılanların yarısı tarafından farklı anlamlar içeren çeşitli yansıma sözcüklerle karşılanması, hareketi okurun zihninde canlandırma isteğinden kaynaklandığı düşünülebilir. Diğer yandan, bazı katılımcıların bu yansıma sözcüğü, Türkçede var olan belirteçlerle karşılaması, bu yansıma sözcükten algıladığını, okura tasvir etme yoluna gittiğini göstermektedir.

⁶ Öğürmek: Kusarken veya kusacak gibi olurken "öğürtü" sesi çıkarmak
(http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.53a771276a36c7.88318444 : 20.06.2014)

Sözcük no-5’de verilen 「ぱっ(pa’)」 yansıma sözcüğünün anlamını, anket katılımcılarının çoğu, ses içeren yansıma sözcük kullanarak iletirken, sözcüğün orijinalinde ses unsurunun olmaması nedeniyle, bazı katılımcılar bir anda meydana gelme anlamını iletmek için “aniden, bir anda, birden” gibi sözcükleri kullanmıştır. Bu durumun ortaya çıkmasında, katılımcıların algılarında ortaya çıkan ifadeyi okura iletme gerekliliği duymalarının etkisi olduğu düşünülmektedir.

Işık huzmelerinin titreşmesini okura iletmek için kullanılan sözcük no-6’daki 「ゆらゆら(yurayura)」 sözcüğü, Türkçenin zengin sözcük haznesinden yararlanılarak, katılımcılar tarafından çok farklı şekillerde çevrilmiştir. Katılımcıların, ışık huzmelerinin titreşimini farklı yönlerde dikkat çekerek çevirdikleri görülmüştür. Işığın huzmelerinin uyumlu, güzel bir şekilde titreştiğini okura aktarmak isteyen kişinin, “ahenkle, tiril tiril” ifadelerini kullandığı, ısıltıya dikkat çekmek isteyen kişilerin “parıl parıl, ısl ısl” gibi ısıltıyla ilgili yansıma sözcüklere başvurduğu görülmektedir. Ya da harekete dikkat çekmek isteyen kişilerin “bir sağa bir sola, gevşek bir şekilde, vızır vızır, kımıl kımıl” gibi ifadeleri kullandığı görülmektedir. Bu durumda, katılımcıların, yansıma sözcükleri okurun algısını yönlendirmek istedikleri şekilde çevirdikleri söylenebilir.

Sözcük no-7’de verilen 「くちゃくちゃ(kuchakucha)」 yansıma sözcüğü, bir etken sonucunda ışık huzmelerinin dağılması, bozulmasını tasvir ederken, ankete katılanların çocuğunun, dağınıklığı tasvir eden sözcüklerle karşıladığı görülmektedir. Bu anlamı vermek için çoğu kişinin “darmadağın, darmadağınık” gibi pekiştirme anlamı içeren sözcükle veya “karman çorman, salkım saçak, bölük pörçük” gibi ikilemelerden yararlandığı, bir kısmının ise “dağıl dağıl, püçür püçür” gibi kendi

türettikleri yansıma sözcükleri kullandığı görülmüştür. Pekiştirme anlamı içeren sözcükler, tümcede anlamı güçlendirmek istenilen yerlerde kullanıldığından, ışıık huzmesinin bozulmasını okurun zihninde canlandırmak üzere, katılımcıların farklı kullanımlarla benzer etkiye sahip bir algı yaratmaya çalıştığı görülmektedir. Halk ağzında olan “yızıt çarşısı gibi” sözünü kullanan kişinin, kendi kültüründen öğeler kullanarak öyküyü okura iletme yoluna gittiği söylenebilir.

Eserde balığın sakin bir şekilde gidişini tasvir etmek için kullanılan sözcük no-8 「ゆっく り (*yukkuri*)」 yansıma sözcüğü, Japoncada da zaman içerisinde değişime uğramıştır ve pek çok Japon tarafından artık yansıma sözcük olarak görülmemektedir. Bu sözcük, ankete katılanlar tarafından Türkçeye çevrildiğinde, “yavaş yavaş, usul usul, aheste aheste” gibi yansıma sözcüklerin sık kullanımı dikkat çekmektedir. Bu sözcüğün, Japoncada yapı olarak *onomatope* olmasına rağmen, pek çok kişi tarafından öyle görülmemesine rağmen, Türkçede birden fazla yansıma sözcükle karşılanabilmesi, Türkçede durum betimlemelerinde yansıma sözcük kullanımının sıklığını ortaya çıkarmaktadır.

Sözcük no-9’da verilen 「ぎ ら ぎ ら (*giragira*)」 yansıma sözcüğü, olumsuz anlamda parıltıyı anlatması, anket katılımcılarının pek çoğu tarafından “göz kamaştırmak, göz almak” sözcükleriyle karşılanmıştır. Bu yansıma sözcüğün Türkçeye çevrilmesinde, katılımcıların çoğunun yansıma sözcük kullanımına başvurmadığı görülmektedir. Ancak, Türkçede var olan ve parıldamak eylemini niteleyen “parıl parıl” yansıma sözcüğünün, olumlu veya olumsuz anlam içeriğine bakılmadan kullanıldığı durumlar da meydana gelmiştir. Bu sözcüğü “parıl parıl” şeklinde çeviren katılımcının, okura sadece parlak anlamını verip, parlaklığın

rahatsız etme boyutunu okura iletmediği görülmektedir. Diğer yandan, parıltının rahatsızlık boyutunu okura iletmek için “pasparlak” şeklinde pekiştirme kullanan, veya parlamak sözcüğü ile aynı anlamda olan “şavkımak” sözcüğüne, “pis pis” yansıma sözcüğü ile olumsuz anlam katarak, okura bu şekilde ileten katılımcıların da olduğu görülmektedir.

Sözcük no-10’da bulunan 「はつきり (*hakkiri*)」 sözcüğü de, sözcük no-8 「ゆっくり (*yukkuri*)」 sözcüğü ve sözcük no-13’deki 「すっかり (*sukkari*)」 sözcükleriyle aynı şekilde, zaman içerisinde *onomatope* olarak görülmekten çıkıp, belirteç olarak tümce içerisinde görev yapmaya başlamıştır. Eser içerisinde bir olayın, bir durumun net olarak görüldüğü durumu betimleyen bu yansıma sözcüğün, katılımcıların bir kısmı tarafından “açık açık, sere serpe, tam tamına pattadanak, adamakıllı” gibi yansıma sözcüklerle çevrildiği görülmektedir. Bu durum, 「ゆっくり (*yukkuri*)」 sözcüğünde olduğu gibi, Japoncada artık yansıma sözcük olarak görülmeyen bir ifadenin, Türk okurun algısına hitap edecek şekilde yansıma sözcük kullanımı ile çevrilebildiği görülmektedir. 「はつきり (*hakkiri*)」 sözcüğünü, Japoncadaki kullanımı ile aynı şekilde, yansıma sözcük olmayan belirteçlerle de çevirmenin mümkün olduğu, “açıkça, net olarak, iyice” gibi belirteçlerle yapılan çevirilerden anlaşılmaktadır. Ancak, Aksan (2002, 2006: 85)’ın bahsettiği gibi ikilemeler, dinleyende, diğer anlatım yöntemlerine göre daha güçlü etki bırakır; zihinde bir kavramın algılanması sırasında onun pekişmesini sağlar. Örneğin, “Akşamleyin bize geldi.” tümcesi ile “Akşam akşam bize geldi.” tümcesinde arasındaki etki farkı “açıkça” ve “açık açık” sözcükleri arasındaki etki ile benzerlik gösterir. Bu nedenle, eserde kullanılan 「はつきり (*hakkiri*)」 sözcüğünün

çevirisinde kullanılacak sözcüğün, anlamı aynı olsa da okurun zihninde bıraktığı etki farklı olmaktadır.

Sözcük no-11'deki 「ぎらっ (*gira*)」 yansıma sözcüğü, bir anlık durumları aktaran bir yansıma sözcüktür. Bu sözcüğün ankete katılanlar tarafından yapılan çevirilerine bakıldığında, “şık, pat, vın, par par, bam” gibi yansıma sözcüklerin kullanıldığı görülmektedir. Ancak bu sözcüklere tek başına bakıldığında, Japoncadaki ile aynı anlama gelmediği, tümce içerisinde anlam kazandığı görülmektedir. Dolayısıyla, çevirmenin bu sözcükleri kullandığı durumda, okura bu sözcüğün bir anlık parıldama anlamını iletmesi için, tümce içerisinde durumu açıklayıcı ifade veya sözcüklere başvurulması gerektiği düşünülmektedir. Diğer yandan, bu yansıma sözcüğü Türkçeye çevirirken, “pırıl pırıl, par par” şeklinde, ışığın parıltısını ön plana çıkaran çevirilerinde olduğu görülmektedir. Bu şekilde yapılan çeviride ise, parıltının içerdiği rahatsızlık veya bir anda meydana gelme durumlarının göz ardı edildiği göz önüne serilmektedir. Öte yandan “aniden göz kamaştıracak şekilde” veya “ışığın göz kesmesi” gibi, yansıma sözcüğün anlamını ve içerdiği olumsuzluğu sözcüklerle tasvir etme şeklinde bir çevirinin yapıldığı görülmektedir. Burada, çevirmenin, tasvir yoluyla, okuru hikayenin içine çekmeye çalıştığı görülmektedir.

Sözcük no-12'de verilen 「ぶるぶる (*buruburu*)」 yansıma sözcüğü titreme durumuna dikkat çekmek için kullanılan bir yansıma sözcük olup, ankete katılanlar tarafından “tir tir” ve “zangır zangır” olmak üzere iki şekilde çevrildiği görülmektedir. Bu iki yansıma sözcük, aynı anlama gelip, derecelendirme farkı ve kullanım alanı nüansı bulunmaktadır. “Tir tir” sözcüğü, genellikle üşüme veya korku

durumlarını tasvir etmek için kullanılırken, “zangır zangır” sözcüğü aşırı biçimde titremek anlamında kullanılmaktadır⁷. Bu sözcüğün çevirisinde, çevirmen, okura korku ya da üşümek anlamlarını iletmek istediğinde “tır tır”, titremenin aşırı biçimde olduğunu vurgulamak istediğinde ise “zangır zangır” ifadesinin kullanımı, çevirmenin okurda yaratmak istediği duyguya bağlı olarak değişmiştir.

Yukarıda belirtildiği gibi, sözcük no-13'deki 「すっかり (*sukkari*)」 yansıma sözcüğünün de Japoncada yansıma sözcük olarak görülmemesi ve “bütünüyle, tamamıyla” anlamlarına gelmesi neticesinde, ankete katılanlar tarafından yapılan çeviride, “tamamen, bütünüyle, tamamıyla, tümüyle” gibi eş anlamlı sözcüklerin kullanıldığı görülmektedir. Ancak, pekiştirme sözcüklerinin, okurda dikkat çekilmek istenen noktayı belirtmesi neticesinde, “büsbütün” sözcüğü ile çevrildiği de görülmektedir.

Sessizliği, sakinliği betimleyen sözcük no-14'de yer alan 「しん (*shin*)」 yansıma sözcüğünün çevirilerine bakıldığında, “pişş, hişşşş” şeklinde, ses yansımali sözcüklerle ifade edildiği görülmektedir. Ancak, “sessizlik” ifadesinde ses olmaması, okurun bu sözcükleri okurken zihninde “pişş, hişşşş” gibi sesleri canlandırmasına, bu durum da eserin orijinalinde verilen anlamdan kaymaya neden olacağı düşünülmektedir. Ya da sessizce konuşmak anlamında kullanılan “fısıfısı” yansıma sözcüğünün, sessizliğin tasvirinde kullanılması, okurun o sessizlikteki fısıltıyı zihninde canlandırmasına sebep olmaktadır. Bunun da yine eserde verilen anlamdan

⁷ Tır tır: Çok üşümek, çok korkmak" anlamlarındaki tır tır titremek deyiminde geçen bir söz (http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.53a7cb14bcc625.02593501 : 20.06.2014)

Zangır zangır: Aşırı bir biçimde titremek anlamındaki **zangır zangır titremek** deyiminde geçen bir söz (http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&view=bts&kategori1=veritbn&kelimesec=354300 : 20.06.2014)

uzaklaşmaya neden olduğu düşünülmektedir. Bu sözcüğün çevirisinde kullanılan “ölüm sessizliğine bürünmek, sessizliğe gömülmek” gibi ifadeler, sonradan ortaya çıkan durumu betimlemektedir. Bu nedenle, bu sözcüklerle çeviri yapıldığında, okurun bir olay sonrasında ortalığın sessizleştiğini düşünmesi kaçınılmaz olmaktadır. “Çıt çıkmadan, çıt çıkmaksızın” şeklinde sesin olmadığını vurgulayan veya “in cin top oynamak” deyiimiyle yapılan çevirilerde ise, halihazırda var olan durumun belirtildiği ve okura iletilen sessizliğin uzun süre devam ettiği düşünülmektedir.

Sözcük no-15’de belirtilen 「とぶん (*tobun*)」 yansıma sözcüğü, bir cismin suya düşme sesi olup, ankete katılanlar arasında farklı algılara sebep olmuş, farklı şekillerde çevrilmiştir. Suya düşme sesi ankete katılanlar tarafından “güm, şlop, culp, culup, şlap, şap, cup, çup, bulup, bulp, pat” şeklinde çevrilmiştir. Bu sözcükler seslendirildiğinde, her birinin suya farklı hızlarda düşme algısı yarattığı düşünülmektedir. Bu nedenle, çevirmen, bu sözcüğü kendi algısına göre ve okurun zihninde canlanmasını istediği şekilde çevirmesi, okuru hikayeye çekebilmesi açısından önem arz etmektedir. Diğer yandan 1 kişinin bu sözcüğü “patır kütür” olarak ile çevirdiği görülmektedir. Ancak bu sözcük, “Gürültülü, güçlü bir biçimde, acele ile”⁸ anlamına gelmektedir. Ayrıca sesletildiğinde, ikileme yoluyla yapılmış olduğundan, devamlılık anlamı içermektedir. Oysaki 「とぶん (*tobun*)」 yansıma sözcüğü, bir anlık bir sesi betimlemek için kullanılmaktadır. Bu nedenle, bu sözcüğün “patır kütür” yansıma sözcüğü ile çevrilmesinin, okurun bu durumu algılamasında güçlük doğuracağı düşünülmektedir.

⁸ Bkz.

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&view=bts&kategori1=veritbn&kelimesec=256673
: 21.06.2014

Sözcük no-16'daki 「ずっ(*zū*)」 yansıma sözcüğü, eser içerisinde suya düşen cismin doğruca battığını ifade etmek için kullanılmaktadır. Ankete katılanlar tarafından yapılan çevirilere bakıldığında, “suyu yarmak, bıçak gibi yarmak, suyun dibine batmak” şeklinde eylemin tasvir edilmesi şeklinde yapılan çevirilerle birlikte, “lök lök, glup” gibi yansıma sözcükler, “ağır ağır, yavaşça süzülerek, dümdüz, öylece, hiç durmadan, dimdirek” şeklinde, eylemin durumunu tasvir eden sözcükler şeklinde çevirilerin yapıldığı görülmektedir. Bu yansıma sözcüğün, eser içerisinde “batmak” anlamına gelen 「しずむ(*shizumu*)」 eylemi ile birlikte kullanılması, yansıma sözcüğün eylemin yönünü ve durumunu okura net bir şekilde algılatmak için kullanıldığını göstermektedir. Bu nedenle, eylemi betimlemek için kullanılan sözcükler yöntemiyle okura eylemin durumunu aktarmak, okurun zihninde durumun canlanmasını sağlamak için faydalı olacaktır. “Lök lök” yansıma sözcüğünün, devamlılık bildiren bir anlatım olduğu için, batma eyleminin tekrarlanması şeklinde bir algıya neden olduğu düşünülmekte, “gulp” yansıma sözcüğünün ise Türkçede yer almayan, çevirmenin kendi türettiği bir yansıma sözcük olmasından dolayı okurun zihnine hitap etmeyeceği düşünülmektedir.

Sözcük no-17'de verilen 「きらきらっ (*kirakira*)」 yansıma sözcüğü, güzel, hoş bir şekilde parıldama anlamına sahip olduğundan, ankete katılanlar tarafından, “ışıl ışıl, parıl parıl, simli simli” yansıma sözcükleri ve “ışık saçmak” eylemi ile çevrildiği görülmektedir. “Parıl parıl” sözcüğü Türkçede olumlu anlamda kullanılan bir sözcük olup, “pırıl pırıl” yansıma sözcüğünden derece olarak üstün durumdadır. Bu nedenle sözcük no-9'da verilen 「ぎらぎら(*giragira*)」 ve sözcük no-11'deki 「ぎらっ (*gira*)」 sözcükleri gibi, rahatsızlık anlamı olan yansıma

sözcükler yerine, olumlu anlamda kullanılan 「きらきらっ (*kirakira*)」 sözcüğünün çevirisinde kullanılmasının, okurun zihninde daha canlanarak, daha olumlu etkiler bırakacağı düşünülmektedir.

Eser içerisinde, baba yengecin gözlerini uzatarak, düşen cisme dikkatlice bakmasını tasvir eden sözcük no-18'deki 「よくよく (*yokuyoku*)」 yansıma sözcüğünün, “iyice, adamakıllı, pür dikkat, dikkat kesilerek, meraklı meraklı, süze süze gibi sözcükler ve “sağına soluna iyice bakmak, gözünü dört açmak” söz öbekleri ile çevrildiği görülmektedir. Ankete katılanların Türkçede kullandıkları bu yansıma sözcüklerin anlamlarında farklılıklar bulunmaktadır. Yapılan bu çevirilerde, kişilerin Türkçe anadil konuşucusu olan okura, baba yengecin durumunu algılatma biçimleri farklılıklar göstermektedir. Bazı çevirilerde, çevirmenin, tümcenin orijinal anlamını değil, kendi zihnindeki okura ilettiği görülmektedir. Aynı şekilde, düşünme nidası kullanılarak “hımhım diye” şeklinde yapılan çeviride, “baba yengecin cisme bakarken düşündüğü” mesajı okura iletilmektedir.

Sözcük no-19'daki 「ぽかぽか (*pokapoka*)」 yansıma sözcüğü, yaban armudunun suyun içinde, akıntıya kapılarak gidişini tasvir ederken, ankete katılanların yaptığı çevirilerde, çoğunluğun “süzülmek” eyleminden ortaya çıkan sözcük ve yansıma sözcüklerin kullanıldığı görülmektedir. “Süzüle süzüle, süzülerek, süzüm süzüm, hareketsiz bir şekilde akıntıyla süzülen” sözcükleriyle eylemin tasviri yapılırken, yaban armudunun suyun üzerindeki hareketi, okurun zihninde canlandırılmaya çalışıldığı görülmektedir. Aynı şekilde, “ağır ağır, usul usul” yansıma sözcükleri ve “sessizce” sözcüğü kullanılarak yapılan çeviriler de hareketi okura tasvir etmektedir. Bazı çevirilerde ise “pot pot pot, tıpır tıpır, şıpır şıpır” gibi

ses yansımali sözcüklerle çeviri yapıldığı görülmektedir. Bu şekilde yapılan çeviride, yaban armudunun suyun üzerindeki hareketinin sesli bir eylem olduğu okurun zihninde canlanmakta ve eylemin orijinal eserden farklı bir anlama kaydığı düşünülmektedir.

Sözcük no-20’de kullanılan 「さらさら (*sarasara*)」 yansıma sözcüğü, suyun çağılıtısını anlatmakla birlikte, ankete katılanlar tarafından “gürül gürül, foşur foşur, şakır şakır, çağıl çağıl, şarıl şarıl, şırıl şırıl, şırıldamak, şaaa” yansıma sözcükleriyle Türkçeye çevrilmiştir. Bu yansıma sözcüklerin hepsi suyla alakalı olmakla birlikte, kullanıldığı alanlarda farklılıklar bulunmaktadır. Şarıl şarıl ve şırıl şırıl sözcükleri, sürekli ve ses çıkararak akan sınırları tasvir etmekte kullanılırken, aralarında derecelendirme farkı bulunmaktadır. Bu iki sözcüğün kullanımında, okurun zihninde akan suyun boyutunun canlanması düşünülmektedir. Diğer yandan, “sürekli olarak yağın yağmurun, ötüşen kuşların veya buna benzer hoşı giden şeylerin çıkardığı ses” (TDK, Erişim tarihi: 22.06.2014) anlamına gelen “şakır şakır” sözcüğü, eser içerisinde yağmur anlatımı olmadığı için, bu sözcüğün kullanımının okurun hikayeden uzaklaşmasına neden olacağı düşünülmektedir. Foşur foşur sözcüğü ise kaynama anlamına vurgu yapmak için kullanılan bir sözcük olup, hikayede kaynama gerektiren bir durum olmadığından, eserde kullanımı durumunda okuru içine almaktan uzak bir anlatım sergilediğı görülmektedir. “Çağıl çağıl, şarıl şarıl, gürül gürül” yansıma sözcükleri, büyük su kütesinin hareketi ve sesini betimlediğinden, şelale seslerini okurun zihninde canlandırmasını sağlayacağı düşünülmektedir. Anket katılımcılarından birinin suyun çağılıtısını “şaaa” şeklinde, kendi türettiğı yansıma sözcüğü kullanarak çevirmesi, kendisini o ortama koyarak, doğanın sesini duyduğunu, bunu da okura aktarmak istediğini göstermektedir. Ancak,

Türkçede bu şekilde bir yansıma sözcüğün olmamasının, okurun zihninde farklı algılara yol açabileceği düşünülmektedir. Bu nedenle, resim içermeyen çevirilerde, bu sözcüğün kullanımının, Türkçe anadil konuşucusunu hikayenin dışına atabileceği düşünülmektedir.

Eser içerisinde, beyaz köpüklerin giderek artmasının tasvir edildiği durumda, sözcük no-21’de verilen 「いよいよ (iyooyo)」 yansıma sözcüğü ile verilen anlam, anket katılımcılarının bazıları tarafından, “gitgide, gittikçe” şeklinde belirteçle ifade edilmiştir. Bu sözcüklerden “gitgide” ifadesi ikileme olarak ele alınırken, “gittikçe” ifadesi yansıma sözcük sınıfına girmemektedir. Bazı katılımcılar ise “devinimin artması, devinimi arttırarak veya dalgalar iyice artarak, bir kat daha” gibi durum betimlemesi yoluyla çevrilmiştir. Bu şekilde yapılan çeviride, durumun dışarıdan bir gözle izlenmesi, okurun kendini uzamın dışına koyarak durumu kavramasına sebep olmaktadır. Öznel dil olan Türkçede, bu durumun, okuru hikayenin dışına atmasına, bu nedenle de okurun hikayeyi benimseyememesine sebep olduğu düşünülmektedir. Diğer yandan, Türkiye Türkçesi ağızlarında var olan⁹ ve “zonklamak, çok kaynamak, ekşiyip kabarmak” anlamlarında kullanılan şokurdamak eyleminin kökü olduğu düşünülen “şokur şokur”, foşurdamak eyleminde geldiği düşünülen “foşurt”, köpürmek eyleminin devamlılığını belirten “köpür köpür” sözcüğü ve “pata pata” şeklinde yapılan yansıma sözcüklerin çeviride kullanıldığı görülmektedir. Bu sözcükleri kullanarak çeviri yapan katılımcıların, kendisini mekan içerisine dahil ederek ve belirtilen durumu ses yansımali olarak algılayıp, algıladıkları bu sesleri, okura yansıma sözcük olarak iletmediği düşünülmektedir.

⁹ Türk Dil Kurumu Büyük Türkçe Sözlük.
(http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&view=bts&kategori1=veritbn&kelimesec=299549
: 22.06.2014)

Miyazawa'nın türettiği ve kullanılagelen Japoncada yer almayan sözcük no-22'de belirtilen 「もかもか (*mokamoka*)」 yansıma sözcüğünün, ayışığında meydana gelen gökkuşağını betimlemesi dolayısı ile, “parıl parıl, pırıl pırıl, parıldamak, ışıldamak, pasparıl, sim sim, ışıl ışıl” şeklinde yansıma sözcükler ile çevrildiği görülmektedir. Türkçede yer alan bu yansıma sözcükler, pırıltının derecesini belirttiğinden dolayı, burada katılımcıların, ayışığında meydana gelen gökkuşağının parıltısını, kendi algılamakları şekilde okurun zihninde canlandırmak üzere sözcüklere döktüğü düşünülmektedir. Örneğin; “pırıl pırıl” ifadesini kullanarak sözcüğü  eviren kişinin, “parıl parıl” yansıma sözcüğünü kullanan kişiye göre, daha naif, daha az parıltıyı zihninde canlandırdığı ve okura iletteği görülmektedir.

Sonuç olarak, yansıma sözcükler, bir kültür öğesi olmakla birlikte, insan zihninde çeşitli şekilde canlanmaktadırlar.  evirmenin, yansıma sözcükleri okura iletmesi, bu sözcükleri kendi algı süzgecinden geçirerek, aktarmak istediği dilin kültür ve anlam öğelerine sadık kalarak, okura iletmek istediği ifadeleri kullanması yoluya olmaktadır.

III.3.3. Yamanashi Adlı Eserin Bütün Halinde  evirisi

III.3.1. bölümde, Kenji Miyazawa'nın Yaban Armudu (*Yamanashi*) eserinde kullanılan yansıma sözcüklerin Türkçeye çevirilmesi ile ilgili anket yapılarak, sonuçları değerlendirilmiştir. Bu bölümde, aynı eser, tezin yazarı tarafından çevrilmiş ve yansıma sözcüklerin çevirisinde yaşanılan zorluklar ele alınmıştır.

Yaban Armudu

+İçerik

Küçük derenin dibini gösteren iki mavi fotoğraf karesi.

1. Mayıs

İki yavru yengeç, açık mavi suyun dibinde konuşuyordu.

“Kuramubon güldü.”

“Kuramubon gluk gluk güldü.”

1

“Kuramubon sıcraya sıcraya güldü.”

a

“Kuramubon gluk gluk güldü.”

1

Üst ve yan taraf, koyu mavi, çelik gibi görünüyordu. Bu pürüzsüz su yüzeyinden tane tane, koyu baloncuklar akıp geçti.

2

“Kuramubon gülüyordu.”

“Kuramubon gluk gluk güldü.”

1

“Peki Kuramubon neden güldü?”

“Bilmem.”

Tane tane baloncuklar akıp gitti. Yavru yengeçler de pıt pıt pıt pıt diye **ardı**

2

3

b

ardına beş altı baloncuk çıkardı. Baloncuklar titreşerek cıva gibi parladı ve çapraz

bir şekilde yukarı doğru süzüldü.

Gümüş rengi bir balık karnını kıvrırarak başlarının üzerinden süzüle süzüle geçti.

4

“Kuramubon öldü.”

“Kuramubon öldürüldü.”

“Kuramubon ölüp gitti.”

“Öldürüldü.”

“O halde neden öldürüldü?” Ağabey yengeç, sağ taraftaki dört ayağının ortadaki ikisini kardeşinin yassı alnına koyarak dedi:

“Bilmiyorum.”

Balık tekrar süzüle süzüle dönüp, derenin aşağısına doğru gitti.

4

“Kuramubon güldü.”

“Güldü.”

Birden ortalık pat diye aydınlandı, gün ışığının altın sarısı, bir rüya gibi suyun içine girdi.

5

Dalgalardan gelen ışık huzmeleri dipteki beyaz kayaların üzerinde hoşça tiril tiril uzayıp kısalıyordu. Baloncuk ve küçük çöplerin dümdüz gölgeleri, çapraz bir şekilde suyun içinde sıralanmıştı.

6

Balık, bu sefer oradaki altın sarısı ışığı pare pare ederek, üstelik kendisi de

7

demir mavisi rengine tuhaf bir şekilde parıldayarak, yine derenin yukarısına doğru gitti.

“Balık neden öyle gidip geliyor?”

Kardeş yengeç **çakmak çakmak** gözlerini oynatarak sordu.

c

“Kötü şeyler yapıyor. Alıyor.”

“Alıyor mu?”

“Hı hı.”

Balık tekrar yukarıdan dönüp geldi. Bu sefer sakin sakın, rahatlamış, yüzgeçlerini de kuyruğunu da hareket ettirmeden, kendini akıntıya bırakmış, ağzını da “O” şeklinde yuvarlak yapmıştı. Koyu gölgesi usulca dipteki ışık huzmelerinin üzerinden kaydı.

“Balık...”

Tam o anda. Birden su yüzeyinde beyaz baloncuklar oluştu, pasparlak, mavi, kurşun gibi bir cisim, bir anda suya daldı.

9

Ağabey yengeç, “o mavi cismin önündeki pergelimsi siyah ve keskin şeyi de açık açık gördüm” diye düşünürken, balığın beyaz karnı flaş gibi parlayıp ters dönerek yukarı çıkar gibi oldu, ancak ondan sonra mavi cisim de balığın sureti de görünmez oldu, ışığın altın sarısı huzmeleri tiril tiril titreşti, baloncuklar tane tane akıp gitti.

10

11

6

2

İki yengeç, hiç ses çıkarmadan, öylece donup kalmışlardı.

Baba yengeç çıkıp geldi.

“Ne oldu? Tir tir titriyorsunuz.”

12

“Baba, az önce garip bir şey geldi.”

“Nasıl bir şey?”

“Maviydi, parlıyordu. Önü böyle siyah ve sivriydi. O gelince balık yukarı çıktı.”

“Gözleri kırmızı mıydı?”

“Bilmiyorum.”

“Hımm, O sadece bir kuş. Adı da yalıçapkını. Sorun yok, rahat olun. Bize bir şey yapmaz.”

“Baba, balık nereye gitti?”

“Balık mı? Balık korkunç bir yere gitti.”

“Korkuyorum, baba.”

“İyi iyi, yok bir şey. Merak etmeyin. Aa, kuş kirazı çiçeği gidiyor. Bakın, ne güzel değil mi?”

Baloncuklarla birlikte bir sürü kuş kirazı çiçeği de su yüzeyinde akıp geldi.

“Korkuyorum baba.” diye kardeş yengeç de dedi.

Işık huzmeleri tiril tiril titreşerek uzayıp kısalıyor, çiçek yapraklarının gölgesi

usulca kumun üzerinden geçip gidiyordu.

2. Aralık

Yavru yengeçler artık kocaman oldular, su dibindeki manzara da tamamen yazdan sonbahara döndü.

13

Beyaz, yuvarlak bir ta yuvarlanarak geldi; küçük, delgi şeklindeki kristal tanecik ve magnezyum parçası da gelip durdu.

Soğuk suyun dibine kadar, gazoz iesinin ay iııyla dolduğu berrak su yüzeyinde dalgalar açık mavi iıltıyı yakıp söndürür gibiydi, çevrede ses seda yoktu, sadece sanki çok uzaklardan geliyormu gibi dalga sesleri duyuluyordu.

14

Ay iıının aydınlattığı su o kadar güzeldi ki, yavru yengeçler uyumayıp dışarı çıkmış, bir süre sessizce baloncuk çıkararak gökyüzüne doğru bakıyorlardı.

“Tabi ki benim baloncuğum daha büyük.”

“Ağabey, bilerek büyük ıkariyorsun. Ben de bilerek yaparsam daha büyük çıkarabilirim.”

“ıkar da görelim. Hah, o kadamcık mı? O zaman, şimdi ben baloncuk çıkaracağım, bak bakalım. Oo, bak, kocaman değil mi?

“Büyük değil, benimkiyle aynı.”

“Kendininki yakın olduğu için büyük görünüyor. O halde birlikte baloncuk çıkaralım. Gördün m? Bak.”

“Tabi ki benimki daha büyük.”

“Sahiden mi? O zaman bir daha çıkaralım.”

“Boynunu yukarı doğru o kadar uzatma ya.”

Yine baba yengeç çıkageldi.

“Haydi artık uyuyun. Geç oldu, yoksa yarın Isado’ya götürmem.”

“Baba, hangimizin baloncuğu daha büyük?”

“Ağabeyininki.”

“Hayır, değil. Benimki daha büyük.” Kardeş yengeç ağlayacak gibi oldu.

O anda, güm!

15

Siyah, yuvarlak ve büyük bir cisim, yukarıdan düşerek dümdüz battı, sonra

16

yine yukarı çıktı. Altın sarısı sapı pırl pırl parladı.

17

“Yalıçapkını!” Yavru yengeçler boyunlarını eğerek söyledi.

Baba yengeç, uzak gözlüğü gibi iki gözünü de mümkün olduğunca uzatarak,

iyice baktıktan sonra şöyle dedi:

18

“Hayır değil, bu yaban armudu. Suda akıp gidiyor, peşinden gidelim, oh, mis gibi koktu.”

Gerçekten de ayın aydınlattığı suyun içi, yaban armudu kokusuyla dolmuştu.

Üç yengeç, aheste aheste giden yaban armudunun peşine takıldı.

19

Yan yan yürüyünce, dipteki üç silüet, toplamda altı kişi dans eder gibi, yaban armudunun yuvarlak gölgesini takip ediyordu.

Hemen ileride, su çağıl çağıl akıyordu, su yüzeyi gitgide köpürmeye başladı,
20 21
yaban armudu yan durmuş bir dala takılarak durdu, onun üzerinde ay ışığıyla oluşan
gökkuşağı ışıl ışıl ortaya çıktı.

22
“Nasıl? Dediğim gibi yaban armudu. İyi olgunlaşmış, ne güzel kokuyor.”

“Lezzetli görünüyor, baba.”

“Dur dur, iki gün daha bekleyince dibe çöker, ondan sonra doğal olarak tatlı
içki yapılır, o yüzden şimdi eve dönüp uyuyalım, haydi!”

Baba ve çocuk yengeçler kendi deliklerine döndü.

Dalgalar gitgide açık mavi köpükleri tiril tiril dalgalandırıyor, sanki yine
21 6
elmas parçacıkları çıkarıyor gibiydi.

Benim fotoğraf karem burada bitti.

III.3.3.4. Çevirinin Değerlendirmesi

Yamanashi adlı eser Türkçeye çevrilirken, tezin yazarı bazı yansıma sözcüklerin çevirisinde zorluk yaşamış, özellikle Miyazawa’nın türettiği ve Japonca olmayan sözcüklerin Türkçeye aktarılmasına sorunlar doğmuştur. Örneğin; suyun altında gülme sesi olan 「かぷかぷ(*kapukapu*)」 yansıma sözcüğü, Japoncada olmadığı gibi Türkçede de bulunmamaktadır. Kubo (1995: 23), Kuramubon adlı karakterin gülüşünü ifade eden bu yansıma sözcüğün, yaşayan bir canlıya ait

olduğunun anlaşıldığını, ancak canlılara göre kullanılagelenden farklı bir ifade biçimi olduğunu belirtir. Türkçede yer alan gülme seslerinin kullanımı, eserdeki suyun altında bulunma durumunu yansıtmadığından, tez yazarı, bunun nasıl çevrilmesi gerektiği hususunda, betimlenen durumu kendisi deneyimlemiş ve deneyimi sonucunda, algıladığı sesi “gluk gluk” şeklinde yazıya aktarmayı uygun görmüştür.

Eser içerisinde parıltı durumunu anlatan dört farklı yansıma sözcük olması da, çeviri sırasında yaşanan sorunlardan biriydi. 「ぎらぎら(*giragira*)」, 「きらっ(*kira*)」, 「きらきら(*kirakira*)」, 「もかもか(*mokamoka*)」 yansıma sözcüklerinin parıltı durumu ve olumlu veya olumsuz anlamlarını okura en uygun şekilde aktarmak, okurun zihninde hikayeyi en doğru şekilde canlandırmak için çaba gösterilmiştir. Bu çaba sonucunda, sözcüklerin çevirisi sırasıyla “pasparlak, flaş gibi, pırıl pırıl ve ışıl ışıl” şeklinde yapılmasının, okurun algısına en uygun şekilde çeviri olacağı kanısına varılmıştır.

Japoncada yer alan *gitaigon*un Türkçeye çevirisi konusunda da bazı sorunlar meydana gelmektedir. Tez yazarının eseri çevirirken karşılaştığı sorunlardan birisi de 「つう(*tsū*)」, 「しん(*shin*)」 ve 「ずう(*zū*)」 gibi yansıma sözcüklerin Türkçeye en uygun şekilde aktarılmasıydı. 「つう(*tsū*)」 yansıma sözcüğünün, balığın süzülerek gitmesini tasvir etmesinden dolayı “süzüle süzüle” sözcüğü ile, 「しん(*shin*)」 yansıma sözcüğünün, ortamda ses olmayışını tasvir etmesinden dolayı “ses seda olmamak” eylemi ile, 「ずう(*zū*)」 yansıma sözcüğü ise, suya düşen cismin doğrudan batmasını betimlemesinden dolayı pekiştirme sözcüğü “dümdüz” ile çevrilmesinin, okura anlamı iletme için en uygun yöntem olduğu düşünülmüştür.

Yamanashi adlı eserin orijinalinde yansıma sözcüklerin sıklıkla kullanılmış olması, Miyazawa'nın okura eserin havasını hissettirmek istemesinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Bu nedenle, yapılan çeviride de Türkçe yansıma sözcüklerin sıklıkla kullanılmasına özen gösterilmiştir. Eserin çevirisinde Sözcük no-a ile belirtilen “sıçraya sıçraya¹⁰”, sözcük no-b ile verilen “ardı ardına¹¹” ve sözcük no-c ile verilen “çakmak çakmak¹²” sözcükleri, Japoncasında yansıma sözcük olmamasına rağmen, Türkçe çevirisinde yansıma sözcükler kullanımının, okuru hikayenin içine daha çok çekeceği düşünülmektedir.

Japoncadaki sözcüklerin, Türkçede yansıma sözcüklerle karşılanması gibi, Japoncada yansıma sözcük olarak kullanılan ifadeler de Türkçede yansıma olmayan sözcüklerle karşılanabilir. Örneğin, tezin yazarı, “tamamıyla, büsbütün, baştan sona” gibi anlamları olan 「すっかり (*sukkari*)」 yansıma sözcüğünün çevirisinde, Türkçedeki “tamamen” ifadesini kullanmayı uygun görmüştür.

Görüldüğü gibi yansıma sözcüklerin çevirisi sırasında bu gibi zorluklar meydana gelmiş, bu zorlukların aşımında, kültür öğeleri ve hedef dilde yer alan yansıma sözcük ve diğer sözcüklerin kullanımından yararlanılarak, yazarın okura iletmek istedikleri, en doğru şekilde iletmeye çalışılmıştır.

¹⁰ Japoncası 「はねて (*hanete*)」 olarak verilmiştir.

¹¹ Japoncası 「つづけて (*tsudzukete*)」 olarak verilmiştir.

¹² Japoncası 「まぶしそう (*mabushisō*)」 olarak verilmiştir.

SONUÇ

Bu tezde, Kenji Miyazawa'nın Yaban Armudu (*Yamanashi*) adlı öyküsünde kullandığı yansıma sözcüklerin bilişsel işlevlerinin belirlenmesi amacıyla, anadili Türkçe olan ve orta düzeyde Japonca bilen 12 kişiye anket çalışması uygulanmıştır. Ek-1'de tablo halinde belirtilen bu anket çalışmasında, söz konusu eserde kullanılan yansıma sözcükler, kullanıldıkları ortamlar betimlenerek, anket katılımcılarından eserde geçen yansıma sözcükleri Türkçeye çevirmeleri istenmiştir. Yapılan bu anket çalışması sonucunda aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir:

1. Yansıma sözcük çevirilerinde, çevrildiği dilin kültürüne uygunluğu önem arz etmektedir. Kaynak dildeki algının, çevrildiği dilin kültüründe olmayan bir şekilde çevrilmesi, okurun algılama biçimine uygun olmadığından, okuru hikayenin dışına atar. Eserin orijinalinde sessizliği betimlemek için kullanılan 「しん(*shin*)」 yansıma sözcüğü, Türkçede sessizliği betimlemek için bir yansıma sözcüğün olmamasından dolayı, bir yansıma sözcükle çevrildiğinde, okur

tarafından sessizlik olarak değil, başka bir ses olarak algılanır. Anket sonucunda ortaya çıkan “fısıl fısıl, pişş, hişş” gibi yansıma sözcükler, hedef dilin okuru tarafından ses olarak algılanır. Bu ifadenin, ankete katılanların çoğunluğu tarafından yansıma sözcükle değil, sessizliği tasvir eden söz öbekleriyle çevrildiği görülmektedir. Bu durumda, bazı yansıma sözcüklerin anlamlarının, Türkçe anadil konuşucusu için, söz öbekleriyle algılatılmasının, anlamı daha uygun bir şekilde ileteceği düşünülmektedir.

2. Aksan (1996: 62) 'nın bahsettiği Türkçede benzer yansıma sözcüklerin, derecelendirme farkı, anlamın da okura iletilmesindeki farklılıkları ortaya çıkarmaktadır. Japoncada da aynı şekilde derecelendirme farkı olan yansıma sözcükler bulunmaktadır ve Miyazawa'nın bu eserinde de benzer anlam ifade eden 4 farklı yansıma sözcük kullanılmaktadır. Ancak, yapılan ankette, Japoncada farklı dereceler içeren bu yansıma sözcüklerin, Türkçeye aynı sözcüklerle çevrildiği görülmektedir. Bu durumun, yansıma sözcüklerin çevirisinde, kaynak dildeki algının hedef dile aktarılmasında sorunlara sebep olduğu düşünülmektedir.
3. Kubo, Okaya, Tamori vd, Kenji Miyazawa'nın, eserlerinde yansıma sözcük kullanımına sıklıkla başvurduğundan bahsetmektedir. Ayrıca Kubo (1995: 23), Miyazawa'ya özgü olarak bilinen yansıma sözcüklerin genel olarak Iwate ağzında bulunan yansıma sözcükler olduğunu belirtmekle birlikte, Japonca anadil konuşucusunun da bu sözcükleri anladığını belirtir. Ancak bu durum Japonca anadil

konusucusu olmayanlar için, zorluklara sebep olmaktadır. Anket sonucunda, Japonca anadil konuşucusu olmayanların, Miyazawa'nın kendi türettiği yansıma sözcükleri, kendi türettikleri yansıma sözcüklerle karşıladığı görülmüştür. Bu nedenle de pek çok çeviri önerisi ortaya çıkmıştır. Ancak çeviriyi okuyacak olan okurun zihninde o sözcüğün karşılığının olmamasının, okuru, hikayeyi ve sözcüğü düşünmek zorunda bıraktığı ve bu durumun da okuru hikayenin dışına ittiği düşünülmektedir.

4. Yansıma sözcüklerin, çevrildiği hedef dilde yansıma sözcükle karşılanmadığı durumlar vardır. Bu durumlarda, önemli olan anlamı okura iletmek olduğundan, yansıma sözcüğün farklı sözcükler ya da betimlemelerle çevrilebilmektedir. Orijinal eserdeki yansıma sözcüğün, hedef dile birebir yansıma sözcük olarak aktarılmaya çalışıldığı durumlarda, hedef dilde anlam kayması ya da dil yapısında bozukluk gibi sorunların ortaya çıkmasına sebep olduğu düşünülmektedir.
5. Anket sonucunda, yapılan bazı çevirilerde, spesifik ifadelerle yansıma sözcüğün okura aktarılmaya çalışıldığı görülmüştür. Yansıma sözcüklerin, bir dile aktarılmasında, dilde yer alan unsurların kullanılması ile birlikte, çevirinin hedef kitlenin algısına uygunluğu da önemlidir. Örneğin, ankete katılan 1 kişinin, 「ぱっ(pa)」 yansıma sözcüğünü “la (müzik notası olan)” şeklinde çevirmesi, müzik bilgisi olmayan kişiler tarafından okunduğu zaman hiçbir anlam ifade

etmeyeceği gibi, okurun kendisini hikayeye dahil etmesini güçleştireceği düşünülmektedir.

6. Kaynak dildeki yansıma sözcüğün, hedef dilde farklı çevirmenler tarafından farklı şekillerde algılanıp, okuyucuya aktarıldığı durumlar da meydana gelmektedir. “Yaban armudu (*Yamanashi*)” adlı eserde ışık huzmelerinin titreşmesini okura iletmek için kullanılan 「ゆらゆら (*yurayura*)」 ifadesi, bazı katılımcılar tarafından, ahenk, uyum yönleriyle ele alınırken, bazı katılımcıların ışığın parıltısına, bazılarının ise doğrudan su içindeki harekete dikkat çektiği görülmektedir. Öznel kavrayışa yatkın olan Türkçeye yapılan çevirilerde, çevirmenin, hikayeyi okura algılatmak istediği şekilde çevirerek, okurun algısına hitap ettiği söylenebilmektedir.

KAYNAKÇA

Aksan, Doğan, (1996), **Türkçenin Söz Varlığı**, Ankara: Engin.

Aksan, Doğan, (2002, 2006), **Anadilimizin Söz Denzinde**, Ankara: Bilgi.

Aksan, Doğan, (2009), **Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim**, 5. Baskı, Ankara: TDK.

Başkan, Özcan, (1988), **Bildirişim**, Altın Kitaplar.

Bloomfield, Leonard, (1984), **Language**, The University of Chicago.

Coulson, Seana, (1995), “Cognitive Science”, **Handbook of Pragmatics**, John Benjamins, s.123-140.

Demircan, Ömer, (2005), **Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri**, Der.

Demirezen, Mehmet, (2004), “Relations Between Psycholinguistic Approach And Foreign Language Learning And Teaching”, **Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi** S.17, s. 25-36.

Hinata, Shigeo 日向茂男、Hibiya, Junko 日比谷潤子, (1989、1994) , **Gaikokujin no tame no Nihongo Reibun-Mondai Shirizu 14—Giongo-gitaigo** 外国人のための日本語例文・問題シリーズ 14—擬音語・擬態語, Aratake.

Hioki, Shunji 日置俊次, (1998), “Miyazawa Kenji Shiron-‘Yamanashi’ wo Megutte-宮沢賢治試論—「やまなし」をめぐって—”, **Kokugo to Kokubungaku / Tōkyō Daigaku Kokugo Kokubungakkaihen** 国語と国文学/東京大学国語国文学会編, s. 46-60.

Ikegami, Yoshihiko, (2008a), “Subjective Construal as a 'Fashion of Speaking' in Japanese”, **Current Trends in Contrastive Linguistics**, s. 227-250.

Ikegami, Yoshihiko, 池上嘉彦, (2008b), “<Shukanteki Haaku> — Ninchi Gengogaku kara mita Nihongo Washa no Issokumen 「〈主観的把握〉— 認知言語学から見た日本語話者の, 一側面」”, **Showa Joshi Daigaku Daigakuin Gengo Kyōiku-Komyunikēshon Kenkyū** 昭和女子大学大学院言語教育・コミュニケーション研究, S. 3, s.1-6.

Takehi, Hisao 筧寿雄, Tamori, Ikuhiro 田守育啓, (1993、2011), **Onomatopia Giongo-Gitaigo no Rakuen** オノマトピア擬音・擬態語の楽園, Keisō Shobō.

Kamei, Takashi 亀井孝, Kōno, Rokurō 河野六郎, Chino, Eiichi 千野栄一, (1996), **Gengogaku Daijiten** 言語学大辞典, C.6, Jutsugohen, Sanseidō.

Katō, Ikuo 加藤郁夫, (2000), “ ‘Yamanashi’ (Miyazawa Kenji) wo Yomu-Kōzō Yomu wo Chūshin Toshite 「やまなし」 (宮沢賢治) を読む—構造よみを中心として”, **Kenkyū Kiyō/Kagakuteki ‘Yomi’ no Jugyō Kenkyūkai hen** 研究紀要/科学的「読み」の授業研究会編, S. 2, s. 26-36.

Kawabata, Yasunari, (1981), **Snow Country** (Çev. Edward G. Seidensticker), Academic Press.

Kawagoe, Megumi 川越めぐみ, (2008.10), “Tōhoku Hōgenteki Miyazawa Kenji Onomatope Kōsatsu 東北方言的宮沢賢治オノマトペ考察”, **Koku Bungaku:**

Kaishaku to Kyōzai no Kenkyū 国文学：解釈と教材の研究, S. 53(14), s. 107-115.

Kawagoe, Megumi 川越めぐみ, (2007) , “Tōhoku Hōgen kara mita Miyazawa Kenji no Dōwa no Onomatope 東北方言から見た宮沢賢治の童話のオノマトペ”, **Bungei Kenkyū** 文芸研究, S.163, s. 71-59.

Kılınç, Esra (2011), Manga Çevirisindeki Önemli Noktalar, Ankara Üniversitesi Japon Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı yayınlanmamış lisans tezi, Ankara

Kindaichi, Haruhiko 金田一晴彦, Hayashi, Ōki 林大, Shibata, Takeshi 柴田武, (1988, 1990), **Nihongo Hyakka Daijiten** 日本語百科大事典, Taishūkan Shoten.

Kindaichi, Haruhiko 金田一晴彦, Sakakura, Atsuyoshi 阪倉篤義, Hinohara, Shigeaki 日野原重明, (1989) , **Nihongo Daijiten** 日本語大辞典, Kōdansha.

Kōgaku Tosho 向学図書, (1981, 1982), **Kokugo Daijiten** 国語大辞典, Shōgakukan.

Kojima, Kōzaburō 小嶋孝三郎, (1992), “Miyazawa Kenji no Onomatope Shiron 宮沢賢治のオノマトペ試論”, **Miyazawa Kenji Kenkyū Shiryō Shūsei** 宮沢賢治研究資料集成, C. 20, s. 158-177.

Kubo, Atsuko 窪、温子 (1995) , “Miyazawa Kenji no Onomatope no Sekai 宮沢賢治のオノマトペの世界”, **Kenkyū Kiyō** 研究紀要, S.34, s.17-30.

Langacker, Ronald, (1995), “Cognitive Grammar”, **Handbook of Pragmatics**, s.105-111, John Benjamins.

Levinson, Stephen, C., (1995), “Cognitive Anthropology”, **Handbook of Pragmatics**, s.100-105, John Benjamins.

Machida, Ken 町田健, Momiyama, Yōsuke 粂山洋介, (1998) , **Nihongo Kyōshi Torēningu Manyuaru 3- Yoku Wakaru Gengo Nyūmon** 日本語教師トレーニングマニュアル 3 - よくわかる言語学入門, 4. Baskı, BABEL.

Miyazawa, Kenji 宮沢賢治, (2009) , “Yamanashi やまなし”, **Sero Hiki no Gōshu** セロ弾きのゴーシュ, 14. Baskı, Kadokawa Shoten.

Miyazawa, Kenji, (2013), **Yamanashi – Wild Pear** (Çev. Paul, Quirk), Little J Books.

Ogawa, Yoshio 小川芳男, Hayashi, ?? 林大, v.d., (1982, 1990), **Nihongo Kyōiku Jiten** 日本語教育事典, Taishūkan Shoten.

Okaya, Akio 岡屋昭雄, (1993) , “Miyazawa Kenji Ron-‘Yamanashi’ o dō Kaishakusuru no ka- 宮沢賢治論—「やまなし」をどう解釈するのか—”, **Kagawa Daigaku Kyōiku Gakubu Kenkyū Hōkoku Dai Ichi bu** 香川大学教育学部研究報告第 I 部, S. 88, Kagawa Daigaku Kyōiku Gakubu.

Ono, Masahiro 小野正弘, (2009) , **Onomatope ga aru kara Nihongo wa Tanoshii-Giongo - Gitaigo no Yutakana Sekai** オノマトペがあるから日本語は楽しいー擬音語・擬態語の豊かな世界, Bonjinsha.

Ōzono, Nao 大園菜央, (2007) , “Onomatope no Kenkyū - Miyawaza Kenji no Sakuhin wo Tōshite- オノマトペの研究―宮沢賢治の作品を通して―”, **Chikushi Gobun** 筑紫語文, S. 16, s. 6-43.

Prideaux, Gary, D., (1995), “Psycholinguistics”, **Handbook of Pragmatics**, s. 435-443, John Benjamins.

Romaine, Suzanne, (1995), “Sociolinguistics”, **Handbook of Pragmatics**, s. 489-495, John Benjamins.

Saussure, Ferdinand De, (2001), **Genel Dilbilim Dersleri** (Çev. Vardar, Berke), Multilingual.

Tamori, Ikuhiro 田守育啓, Sukōrappu, Rōrensu スコウラップ・ローレンス (1999, 2011) , **Nichiei Taishō Kenkyū Shirīzu (6) – Onomatope – Keitai to Imi** - 日英対象研究シリーズ (6) – オノマトペー形態と意味 –, Kuroshio.

Tamori, Ikuhiro 田守育啓, (2009) , “Miyazawa Kenji Tokuyū no Onomatope-Shūkanteki Onomatope kara On’in Henka ni yori Haseishita Hishūkanteki Onomatope- 宮沢賢治特有のオノマトペー習慣的オノマトペから音韻変化により派生した非習慣的オノマトペー”, **Jinbun Ronshū** 人文論集, C. 44, S. 1, 2, s. 63-97, Hyōgokenritsu Daigaku.

Tekmen, Ayşe Nur, Takano, Akiko, (2005), **Japonca Dilbilgisi**, Ankara: Engin.

Tekmen, Ayşe Nur, (2011), “Öznel Kavrayış ve Çeviri”, **1. Asya Dilleri ve Edebiyatları Sempozyumu Bildiriler Kitabı**, s. 619-626, Erciyes Üniversitesi.

Tekmen, Ayşe Nur テキメン、アイシェヌール, (2012), “Torukogo to Nihongo ni okeru Shukanteki Haaku to Teineisa トルコ語と日本語における主観的な把握と丁寧さ”, **Churuku Shogo Kenkyū no Sukōpu** チュルク諸語研究のスコープ, s. 41-59, Ōsaka Daigaku Sekai Gengo Kenkyū Sentā.

Tsuji, Yukio 辻幸夫, (2006), **Ninchi Gengogaku Kîwādo Jiten** 認知言語学キーワード事典, Kenkyūsha.

Ungerer, Friedrich, Schmid, Hans-Jörg, (1998), **An Introduction to Cognitive Linguistics, Ninchi Gengogaku Nyūmon** 認知言語学入門 (Ikegami, Y. , Çev.), Tokyo: Taishūkan Shoten.

Vardar, Berke, (2001), Dilbilimin Temel Kavram ve İlkeleri, Multilingual.

Verschueren, Jef, (1995), “The Pragmatic Perspective”, **Handbook of Pragmatics**, s. 1-19, John Benjamins.

Yamaguchi, Nakami 山口仲美, (2002、2012) , **Inu wa “Biyo” to Naite ita** 犬は「びよ」と鳴いていた, Kōbunsha.

Yamaguchi, Nakami 山口仲美, (2003) , Kurashi no Kotoba Giongo-Gitaigo Jiten 暮らしのことば擬音語・擬態語辞典, Kōdansha.

Yukawa, Yasutoshi 湯川泰敏, (1999) , **Gengogaku** 言語学, Hitsuji.

Zülfikar, Hamza, (1995), **Türkçede Ses Yansımalı Kelimeler – İnceleme – Sözlük**, TDK.

Zulkadiroğlu, Gonca, (2009), **Japonca Koşul Anlatımları — “-*tara*”, “-*ba*”, “-*to*”, “-*nara*”** — Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Bilişsel Bilimler Topluluğu, <http://cognitivesciencesociety.org/index.html> (Erişim Tarihi: 15.05.2014)

Türk Dil Kurumu Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_atasozleri&arama=kelime&guid=TDK.GTS.539dba992bb412.85867758 (Erişim Tarihi: 15.06.2014)

EK 1 – ANKET ÇALIŞMASI

Yansıma Sözcükler	Kullanıldığı Ortam	Ankete Katılanların Verdiği Cevaplar												Eseri Çevirenin Tercih Ettiği Yansıma Sözcük
		1. kişi	2. kişi	3. kişi	4. kişi	5. kişi	6. kişi	7. kişi	8. kişi	9. kişi	10. kişi	11. kişi	12. kişi	
かぶかぶ	Kuromubon adlı karakterin suyun altında çıkardığı gülme sesi	Çof çof	Kah kah	Gulu gulu	Kah kah	Kakır kakır	Kıs kıs	Kıkır kıkır	Kıkır kıkır	Kah kah	Kıkır kıkır	Hakır hakır	Kahkaha atmak	Gluk gluk
つぶつぶ	Baloncukların, suyun içinde tanecikler halinde ilerlemesi		Tane tane, top top	Tane tane	Bulum bulum	Gulu gulu	Blogğ blogğ	Blop blop	Boncuk boncuk, domur domur	Gulup gulup	Pıt	Baloncuk baloncuk, topak topak	Tane tane	Tane tane
ぽっぽっ ぽっ	Yavru yengeçlerin ağızlarıyla ard arda baloncuklar çıkarması sırasında oluşan ses	Papapa	Pa! Pa! Pa!	Plöp plöp	Por por	Pulup pulup	öğk öğk	Pot pot pot	Puv puv	Bulubu-lubulu	Püh püh püh	Bububu	Hıçkırarak	Pıt pıt pıt
つう	Balığın süzülerek gitmesi	Şıp	Dümdüz, dosdoğru	Vıst, fıst	Tırl tırl	Dümdüz, fıst diye		Vınn		Fışt	Zıtt	Süzülür-cesine	Hemencecik	Süzüle süzüle
ぱっ	Suyun içinin bir anda aydınlanması	Pat	Birden, pat diye	Pat, şak	Çat diye	Bir anda, pat diye	Birden, Pat	Şak	Şak diye	Pat diye, laa (müzik notası)	Pan	Pat	Aniden	Pat
ゆらゆら	Suyun içinde parıldayan ışık huzmelerinin titreşimi	Zangır zangır	Bir sağa bir sola	Titrek bir şekilde	Kımıl kımıl	Ahenkle, tiril tiril	Alev alev, titrek bir ışıkla	Vızır vızır	Parıl parıl	Yürül yürül, ışıl ışıl	Titreşe-rek	Hafif hafif	Gevşek bir şekilde	Tiril tiril

くちゃ くちゃ	Suyun içine yansıyan ışık huzmelerinin düzeninin bozulması	Darmada-ğın	Darmada-ğın	Altı üstüne gelmiş	Püçür püçür	Darmada-ğın	Karman çorman	Salkım saçak	Bölük pörçük	Dağıl dağıl, yızıt çarşısı gibi	Karman çorman	Darmad a-ğınık	Dağıta-rak	Pare pare
ゆっきり	Balığın hareketinin yavaşlığı	Yavaşça	Usulca, usul usul	Usulca, yavaş bir şekilde	İyice	Süzüle süzüle	Yavaş yavaş	Usul usul	Aheste aheste	Usul usul, yavaş yavaş	Yavaş-ça	Yavaş yavaş, iyice	Sakin bir şekilde	Sakin sakın
ぎらぎら	Rahatsızlık duyulan parlaklık	Göz kamaştırıcı bir parıltı/ parıldama	Göz alıcı, göz alan, göz kamaştırı- n	Göz alıcı, gözleri kamaştıran		Gözü alan	Alev alev	Paspar-lak	Pis pis şavkımak	Kamaş kamaş, yana yana	Paspar-lak	Göz kamaştır ıcı	Parıl parıl parlayan	Pasparlak
はつきり	Abi yengecin suyun içine dalan cismi net şekilde görmesi	Açıkça	Tam da, tam olarak	Adamakıllı	Açıkça	Açık açık	Açık açık	Apaçık	Apaçık, sere serpe	Tam tamına, pattadan ak	Net olarak	Net bir şekilde, açıkça	iyice	Açık açık
ぎらっ	Bir anlık hareket, bu hareketin yarattığı etki ve süreklilik	Aniden göz kamaştıracak şekilde		Flaş gibi patlayan	Şık diye	Pat diye	Pırlıl pırlıl			Vın	Bam diye parlayıp	Işığın göz kesmesi	Par par	Flaş gibi
ぶるぶる	Korkudan titreme durumu	Zangır zangır	Tir tir	Tir tir	Tir tir	Zangır zangır	Tir tir	Zangır zangır	Tir tir	Tir tir	Zangır zangır	Tir tir	Tir tir	Tir tir
すっきり	Mevsimin tamamen değişmesini	Tamamıyla, tamamen	Tamamen	Adamakıllı, hepten	Hop diye	Bütünüyle	Tamamen	Tastama m	Büsbütün, bütünüyle	Hepten	Tümüyl e	Tama-mıyla	Tama-men	Tamamen
しん	Ortaman sessizliği, sakinliği	Çıt çıkmamak	Ölüm sessizliğin e bürünmek, sessizleş-mek	Sessizliğe gömülmek	Fısıllı fısıllı	Çıt çıkmaksızın	Ölüm sessizliği		İn cin top oynamak	Pişş, hişşş	Dingin	Sessizli ğe gömül-mek	Sessiz-leşerek	Ses seda yok

とぶん	Suyun içine bir cismin düşmesiyle oluşan ses	Güm	Güm	Cup	Çup	Bulup	Culp, culup	Şlop	Şlap diye, şap diye	Bulp	Şlop	Pat	Patır kütür	Güm!
ずうっ	Batan cismin suyun içindeki hareketi	Hiç durmadan	Dümdüz, öylece	Suyu (bıçak) gibi yarmak	Lök lök	Dimdirek		Glup		Yavaşça süzülerek		Ağır ağır	Suyun dibine batmak	Dümdüz
きら きらっ	Güzel, hoş parlıtlı	Işıl ışıl	Parıl parıl, ışıl ışıl	Işık saçmak	Işıl ışıl	Parıl parıl	Parıl parıl	Işıl ışıl	Pırl pırl	Parıl parıl, simli simli	Parıl parıl	Işıl ışıl	Parıl parıl	Pırl pırl
よくよく	Baba yengecin parlayan cisme dikkatlice bakması	iyice	Pür dikkat, dikkat kesilerek	İyice, adamakıllı		Meraklı meraklı	Dik dik bakmak, dikkat kesilerek bakmak	Pür dikkat	Süze süze	Gözünü dört açarak, hımhım diye	İyice	Sağına soluna iyice baktıktan sonra	İyice	İyice
ぽかぽか	Yaban armudunun suyun akıntısına kapılarak gidişi	Süzülerek, süzüle süzüle	Usul usul	Süzülmek, süzülerek	Süzüm süzüm	Sürüklene rek	Hareketsiz bir şekilde akıntıyla süzülen	Ağır ağır	Tıpır tıpır, şıpır şıpır	Kapıla kapıla, süpürüldü gitti, süpürülerek	Pot pot pot diye	Süzüle süzüle	Sessizce	Aheste aheste
さらさら	Suyun çağıldaması	Şırl şırl	Çağıl çağıl, gürül gürül	Şırıldamak, şırl şırl akmak	Çağıl çağıl	Foşur foşur, şakır şakır	Gürül gürül	Çağıl çağıl	Gürül gürül	Gürül gürül, şırl şırl	Şaaa	Gürül gürül	Şırl şırl	Çağıl çağıl
いよいよ	Suyun çağılışıyla birlikte köpüklerin artması, bu artışın sürekliliği ve hızlı oluşu	Gittikçe, gitgide	Gitgide,	Devinimin artması, devinimi artırarak	Şokur şokur	Foşurt diye	Gitgide, gittikçe	Gitgide	Köpür köpür	Giderek, geldi çatı	Pata pata	İyice artarak	Bir kat daha	Gitgide
もかもか	Gece ortaya çıkan gökkuşağının parlıtlı güzelliği		Pırl pırl	Parıldamak, ışıldamak	Parıl parıl	Parıl parıl		Parıl parıl	pasparıl	Pırl pırl, sim sim	Işıl ışıl	Dalga dalga	Bir araya	Işıl ışıl

ÖZET

KENJI MIYAZAWA’NIN YABAN ARMUDU (YAMANASHI) ADLI ÖYKÜSÜNDE GEÇEN YANSIMA SÖZCÜKLER

ESRA KILINÇ

Yüksek Lisans Tezi, Doğu Dilleri ve Edebiyatları Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Ayşe Nur TEKMEK

Haziran 2014, 106 sayfa

Bu çalışmada, Kenji Miyazawa adlı çocuk edebiyatı yazarının *Yaban Armudu* (*Yamanashi*) adlı eserinde kullanılan yansıma sözcükler bilişsel dilbilim açısından ele alınarak, yansıma sözcüklerin algı üzerindeki etkilerinin betimlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçtan yola çıkılarak, öncelikle Japonca yansıma sözcükler yapı ve anlam bakımından incelenmiş ve *Yamanashi* adlı eserde geçen yansıma sözcüklerin çevirisi üzerine, anadili Türkçe olan ve orta derecede Japonca bilen kişilere anket yapılmıştır. Bu anket sonucunda, Japonca yansıma sözcüklerin, öznel kavrayışa yatkın dil olan Türkçe konuşucusu tarafından nasıl algılandığı ve bu algının ne şekilde aktarıldığı üzerinde durulmuştur.

Sonuç olarak, yansıma sözcüklerin çevirisinde, kültürel öğelerin algıya etki ettiği ve ankette yapılan çevirilerde çevirmenin kendi algısını okura ilettiği görülmüştür.

ANAHTAR KELİMELEK: Japonca, yansıma sözcük, bilişsel dilbilim, algı

要旨

宮沢賢治の「やまなし」という童話に使われたオノマトペ

エスラー・クルンチュ

修士論文、東洋言語・文学科

指導教官：アイシェヌール・テキメン教授

2014 年 6 月、106 ページ

本研究では、童話作家・宮沢賢治の「やまなし」という作品に出てくるオノマトペを認知言語学的な観点から捉え、オノマトペの知覚への影響を解明することを目的としている。そのために、まず日本語のオノマトペの構造と意味の調査を行なった。そして、中級レベルの日本語能力を有すトルコ語ネイティブを対象に、「やまなし」の翻訳についてのアンケートを実施した。このアンケートの結果により、日本語のオノマトペが、主観的把握を促す言語であるトルコ語のネイティブによってどのように感じられ、どう伝えられるかが注目された。

最終的に、オノマトペの翻訳では、文化的な要素が知覚に影響を及ぼすことが分かった。また、アンケートの中で行われた翻訳の結果により、訳す際には翻訳者自身の感覚が表面化するということも判明した。

キーワード：日本語、オノマトペ、認知言語学、知覚

ABSTRACT

ONOMATOPOEIAS IN JAPANESE CHILDEN LITERATURE’S WRITER, KENJI MIYAZAWA’S STORY CALLED “YAMANASHI (WILD PEAR)”

Esra KILINÇ

**Thesis for Master of Science, Department of Oriental Languages and
Literatures**

Supervisor: Prof. Dr. Ayşe Nur TEKMEN

June 2014, 106 pages

In this study, it is aimed to discuss onomatopoeias in *Yamanashi* which is written by Japanese children literature’s writer, Kenji Miyazawa, by means of cognitive linguistics and describe the effects of onomatopoeias in perception. With this mind, firstly, onomatopoeias are observed in point of structure and meaning. And an questionnaire is held on the native Turkish speakers who knows Japanese at intermediate level. In this questionnaire result, it is emphasised that how Turkish language speaker, which tends to subjective construal, perceive Japanese onomatopoeias and how transmit it.

In conclusion, in translation of onomatopoeias, it is understood that cultural elements effects perception, and translations in questionnaire, translator transmits to deceive their perception.

KEYWORDS: Japanese language, onomatopoeia, cognitive linguistics, perception